

CUMHURİYET'İN YÜZÜNCÜ YILI

TÜRKİYE'DE SANAT VE TASARIM EĞİTİMİ PANELİ

İSTANBUL AYDIN
ÜNİVERSİTESİ

GÜZEL SANATLAR
FAKÜLTESİ

CUMHURİYET'İN 100.YILI

TÜRKİYE'DE SANAT VE TASARIM EĞİTİMİ
PANELİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARI KARMA SERGİSİ

“SÖYLEŞİLER KİTABI VE ESER KATALOĞU”

20 Yıl

CUMHURİYET'İN 100. YILINDA TÜRKİYE'DE SANAT VE TASARIM EĞİTİMİ PANELİ PROGRAM

1. GÜN

24 EKİM 2023 / SALI

10.00-10.30 AÇILIŞ

Açılış Konuşmaları

10.30-12.00 1. OTURUM

Prof. Veysel Günay
Prof. Meriç Hızal
Doç. Safiye Başar
Prof. Dr. Mehmet Üstünipek

ÖĞLE YEMEĞİ

14.00-14.45 2. OTURUM

Prof. Dr. Turan Sağer
Prof. Dr. Melih Korukçu

2. GÜN

25 EKİM 2023 / ÇARŞAMBA

10.00-10.45 3. OTURUM

Prof. Sema Ilgaz Temel
Prof. Betül Atlı

10.45-11.00 ÇAY ARASI

11.00-11.45 4. OTURUM

Prof.Dr. Özer Kanburoğlu
Prof.Dr. Oğuz Makal

ÖĞLE YEMEĞİ

24-25 EKİM 2023
Turuncu Salon

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

**CUMHURİYET’İN 100.YILI
TÜRKİYE’DE SANAT VE TASARIM EĞİTİMİ PANELİ VE ÖĞRETİM
ELEMENLARI KARMA SERGİSİ
“SÖYLEŞİLER KİTABI VE ESER KATALOĞU”**

İmtiyaz Sahibi

Prof. Dr. Mustafa AYDIN

Yayın Komisyonu Başkanı

Prof. Dr. Mehmet Levent ÜRER

Editör

Doç.Dr. Sinem BUDUN GÜLAS

E-ISBN:

Kapak ve Sayfa

Tasarımı

Arş.Gör. Ardahan TORUK

&

İstanbul Aydın Üniversitesi Görsel Tasarım Koordinatörlüğü

Basım Yeri ve Yılı:

İstanbul/2024

Copyright © İstanbul Aydın Üniversitesi

Bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Bu kitabın tüm hakları İstanbul Aydın Üniversitesi’ne aittir.

CUMHURİYET'İN 100.YILI
TÜRKİYE'DE SANAT VE TASARIM EĞİTİMİ PANELİ
ONURSAL KOMİTE

Prof. Dr. Mustafa Aydın (Mütevelli Heyet Başkanı)
Prof. Dr. İbrahim Hakkı Aydın (Rektör V.)
Prof. Dr. Özer Kanburoğlu (Dekan)

DÜZENLEME KURULU

Doç.Dr. Sinem Budun Gülas (Başkan)
Arş. Gör. Büşra Sokur
Arş. Gör. Didem Ermiş
Arş. Gör. Emel Çolak Yıldız
Arş. Gör. İrem Özgül
Dr. Öğrt. Üyesi Oğuz Şentürk

KONUŞMACILAR

Prof. Betül Atlı (Haliç Üniversitesi)
Prof. M. Reşat Başar (İstanbul Aydın Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Üstünipek (İstanbul Kültür Üniversitesi)
Prof. Dr. Melih Korukçu (İstanbul Aydın Üniversitesi)
Prof. Meriç Hızal (Işık Üniversitesi)
Prof. Dr. Oğuz Makal (Beykent Üniversitesi)
Prof. Dr. Özer Kanburoğlu (İstanbul Aydın Üniversitesi)
Prof. Sema Ilgaz Temel (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Turan Sağer (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Prof. Veysel Günay (İstanbul Aydın Üniversitesi)

DEŞİFRASYON

Arş. Gör. Büşra Sokur
Arş. Gör. İrem Özgül

REDAKSİYON

Doç. Dr. Sinem Budun Gülas
Arş. Gör. Büşra Sokur

SON OKUMA

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu

AFİŞ TASARIMI

Arş. Gör. Ardahan Toruk

Değerli Okuyucular,

Tarih öncesinden günümüze geniş bir dönemde var olan sanat ve tasarım insanla doğmuş ve insanlığın ortak dili olmuştur. Duyusal algılarımızın, yaratıcılık ve hayal gücüyle zihinde işlenerek esere dönüştürülmesidir sanat. Sanatsal bakış ise şüphesiz zaman ve mekân ötesi bir boyuttur. Yeteneklerin açığa çıkışından, insanı insan kılan özden kaynağını alır.

Türkiye’de sanat ve tasarım eğitiminin ortaya çıkışı ve gelişim süreci Osmanlı Dönemi’nde sanat okullarının kurulması ile başlamış, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün sanata ve sanatçıya verdiği değerle Cumhuriyet Dönemi’nde önemli bir ivme kazanmıştır. Günümüzde ise yükseköğretim kurumlarımızda dünya standartlarında eğitim veren Güzel Sanatlar Fakülteleri, farklı disiplinlerde evrensel değerlerle donatılmış kendi alanlarında yetkin sanat eğitimcilerini ve sanata gönül veren evrensel niteliklerle donatılmış kendi cevherini keşfeden geleceğin sanatçı ve tasarımcılarını yetiştirme görevini üstlenmişlerdir.

Bilim ve sanatın ışığında önemli çalışmalar sergileyen İstanbul Aydın Üniversitesi tarafından Cumhuriyetimizin 100. yılına ithafen düzenlenen etkinlik serisinden biri olan Güzel Sanatlar Fakültesinin **“Cumhuriyet’in 100. Yılı Türkiye’de Sanat ve Tasarım Eğitimi Paneli”** iki gün boyunca farklı disiplinlerden, alanında duayen isimleri ağırlamıştır. Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde sanat ve tasarım eğitiminin gelişim süreci ele alınarak sanat ve tasarım eğitiminin geleceğine de ışık tutulmaya çalışılmıştır. Hocalarımız gerek kendi tanıklıkları gerekse tarihsel verilerle önemli bilgiler içeren yüzyıllık tarihsel bir anlatı oluşturmuşlardır. Bu kıymetli panelin akabinde gelecek kuşaklara kaynak oluşturması açısından oldukça kapsamlı bir çalışmanın ürünü olarak elinizdeki bu kıymetli eser ortaya çıkarılmıştır. Eserde; Türkiye’de sanat ve tasarım eğitiminin ortaya çıkışı, gelişim süreci ve geleceğine ışık tutulmuştur. Bu kıymetli çalışmanın okuyucularına, özellikle de alanda çalışma yapan araştırmacılara önemli katkı sağlayacağına gönülden inanıyorum.

İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesine ortaya çıkarmış oldukları bu kıymetli eser vesilesiyle gerçekleştirdikleri tüm sanatsal ve akademik çalışmalar, ayrıca uluslararası düzeyde sanat eğitimi almış nitelikli gençler yetiştirdikleri için teşekkürlerimi sunarım.

Saygılarımla,

Prof. Dr. Mustafa AYDIN
İstanbul Aydın Üniversitesi
Mütevelli Heyet Başkanı

Değerli Okuyucular,

İnsanın varoluşuyla ortaya çıkan ve insanlık tarihi ile çağdaş olan sanat ve tasarım toplumsal kimliğimizin ve kültürel zenginliğimizin evrensel bir boyut kazanarak sanat eserine yansımadır. Sanat eserleri ise uygarlıkları daima ileriye ve gelecek nesillere taşıyan kendi devrinin dilsiz şahitleridir.

Türk sanatı, özgün yapısıyla ortaya çıkardığı eserler ile sanat tarihi içerisinde kendine önemli bir yer edinmiştir. Medeniyetlerin kültürel zenginliğiyle harmanlanmış Türkiye’imizde sanat ve tasarım eğitimi Osmanlı Dönemi’nde başlamış, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bu yana geçen yüzyılda, Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün vizyonu ve ileri görüşlülüğü ile önemli gelişmeler kaydetmiştir. Bugün geldiğimiz noktada, Türkiye’nin güzel sanatlar alanında başarılı bir tarihe sahip olduğunu da ifade etmeliyiz.

Güzel sanatlar eğitimi, sadece bireylerin yaratıcılıklarını geliştirmelerine yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda toplumumuzun estetik anlayışını zenginleştirir ve kültürel mirasımızın gelecek nesillere aktarılmasını, kimlik kazanmasını da sağlar. Bu nedenle Türkiye’de güzel sanatlar eğitime verilen önem, ülkemizin geleceği açısından kritik role sahiptir. Bu bakış açısı ile üniversitemiz, öğrencilerimizi hem geleneksel hem de çağdaş sanat ve tasarım teknikleri ile geliştirme konusundaki misyonunu Güzel Sanatlar Fakültemiz kurulduğundan bugüne sürdürmektedir.

Cumhuriyetimizin 100. yılı vesilesi ile İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından düzenlenen ve çok değerli öğretim üyelerinin konuşmacı olarak yer aldığı **“Cumhuriyet’in 100. Yılı Türkiye’de Sanat ve Tasarım Eğitimi Paneli”** konuşmalarından derlenen bu eser; ülkemizde sürecin nasıl şekillendiğini, hangi aşamalardan geçtiğini ve gelecekte nasıl gelişim gösterebileceğini gözler önüne seren önemli bir çalışmadır. Esere katkıda bulunan çok değerli hocalarımız, Türkiye güzel sanatlar eğitiminin tarihsel ve kültürel bağlamı, akademik ve uygulamalı yönleri, başarı öyküleri ve gelecek vizyonunu detaylı bir şekilde ele alarak ülkemizdeki güzel sanatlar eğitiminin çok yönlülüğünü ve özelliklerini anlamamıza yardımcı olacak önemli bir kaynağı literatüre kazandırmışlardır.

İstanbul Aydın Üniversitesi olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin ikinci yüzyılında sanat ve tasarım alanında daha büyük başarılar elde etmek için çalışmalarımıza hiç durmaksızın devam edecek genç yeteneklerimizi desteklemeyi sürdüreceğiz. Ülkemizin sanat ve tasarım alanındaki potansiyelini geliştirmek, dünya sahnesinde Türk sanatını ve tasarımını daha fazla görünür kılmak daimî hedefimiz olmaya devam edecektir.

İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi başta olmak üzere bu kitabın oluşturulmasında katkısı olan tüm paydaşlara şahsım ve üniversitemiz adına teşekkürlerimi sunar başarılarının devamını dilerim.

Aydınlık bir geleceğe.

Prof. Dr. İbrahim Hakkı AYDIN
İstanbul Aydın Üniversitesi Rektörü

ÖNSÖZ

İstanbul Aydın Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi olarak Cumhuriyet’imizin 100. yılı için düzenlediğimiz “Cumhuriyet’in 100. Yılı Türkiye’de Sanat ve Tasarım Eğitimi Paneli ve Öğretim Elemanları Karma Sergisi” etkinliklerimizin bir çıktısı olarak bu kalıcı eseri ortaya çıkarmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Ülkemizin; temelleri Osmanlı İmparatorluğu’na dayanan köklü sanat ve tasarım eğitiminin 100 yıllık serüvenini, hem tarihsel kaynaklar hem de kendi deneyimleri üzerinden bizlere aktarması için konusunda duayen hocalarımızla bir panel düzenledik. Bu panele iştirak eden değerleri hocalarımıza bir kez daha teşekkürlerimizi sunuyoruz. Panel kapsamında üniversitemizde ağırlama fırsatı bulduğumuz, duayen hocalarımız Prof. Meriç Hızal heykel eğitiminde, Prof. Betül Atlı tekstil tasarımı eğitiminde, Prof. Sema Ilgaz Temel grafik tasarımı eğitiminde, Prof. Dr. Oğuz Makal sinema eğitiminde, Prof. Dr. Turan Sağer müzik eğitiminde, Prof. Dr. Mehmet Üstünlük ise sanat ve kültür yönetimi eğitiminde yaşanan gelişmeleri ve kendi tanıklıklarını bizimle paylaştılar. Bununla birlikte; bu duayen hocalarımıza fakültemiz bünyesinde bir arada çalışmaktan her zaman mutluluk duyduğumuz Prof. Veysel Günay hocamız resim eğitiminin Türkiye yükseköğretiminde yer alma serüvenini, yine resim alanından hocamız Prof. M. Reşat Başar resim eğitiminde ülkemizde yaşanan gelişmeleri ve Prof. Melih Korukçu ise tiyatro eğitiminin ülkemizdeki gelişimi ve mevcut durumu hakkındaki değerli bilgilerini bizlere aktardılar.

Panel kapsamında ayrıca düzenlediğimiz Cumhuriyet’in 100. Yılı Öğretim Elemanları Karma Sergisi’ne üniversitemiz öğretim üyeleri değerli eserleri ile katkı sundular. Bu vesile ile sergimize katılan tüm hocalarımızı kutluyor, etkinliğimize verdikleri destek için teşekkür ediyoruz.

Tüm bunlarla birlikte bu etkinliğin yapılmasında büyük rol oynayan Dekan Yard. Prof. Arif Can Güngör ve Doç. Dr. Sinem Budun Gülas hocalarıma, bize her zaman bu gibi büyük organizasyonları yapmamızda destek olan, imkân veren üniversitemiz Rektörlüğü’ne ve Mütevelli Heyet Başkanlığı’mıza şükranlarımı sunuyorum.

İki gün süren panelimiz boyunca yapılan konuşmalar, söyleşiler sonucu ortaya çıkan bilgi birikiminin; “söz uçar yazı kalır” inancıyla bir araya getirildiği bu kitabın Türkiye’mizin gelecek yüzyılında sanat ve tasarım eğitiminde rol alacak akademisyenlere, öğrencilere, sanatçı ve tasarımcılara bir kaynak olacağına inanıyoruz.

Sanat ve tasarımın ışığında nice Aydınlık yüzyıllara...

Prof.Dr. Özer KANBUROĞLU

İstanbul Aydın Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı

I. OTURUM

24 EKİM 2023 SALI

10.00

PROF. REŞAT BAŞAR (Rektör Yrd.)

ACILIŞ KONUŞMASI

Öncelikle hepinize hoş geldiniz diyorum. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun 100. yılını içeren bu özel haftada kendi tanıklıklarıyla Türkiye’deki sanat ve tasarım eğitiminin tarihçesini burada sizlerle paylaşacak olan hocalarıma bize katıldıkları için teşekkür ediyorum.

Türkiye’deki sanat eğitime, dolayısıyla tasarım eğitime çok büyük katkılarda bulunmuş, Mimar Sinan Üniversitesi heykel bölümü öğretim üyelerinden Meriç hocamın ve tarihçi kimliğiyle, sanat ve tasarım tarihinin bütün bu sürecini belgeleyen bir akademisyen Mehmet hocamın da bu panelde yer alması bizim için çok büyük bir kazanç.

Veysel hocamı hepiniz tanıyorsunuz, kendisinden dekanlık görevini almanın onurunu yaşayan birisi olarak Ankara merkezli sanat ve tasarım eğitimi sürecinin yapılanmasında çok önemli katkıları olan Veysel Hocamın da burada konuşmacı olarak yer alması tabii ki bizim için onur verici.

Dördüncü kişi maalesef yok. Kendisi eşim Safiye. Çok hasta olduğu için gelemedi, özürlerini iletti gelemeyeceği için. Arzu ederseniz onun adına ben de bir şeyler söyleyebilirim. İyileşirse Özer hocanın da ifade ettiği gibi belki yarınki oturumlara katılabilir.

Bugün burada interdisipliner bir tarih konuşulmaya çalışılacak. Türkiye’nin çok uzun olmayan tarihinde çok ciddi dönemeçler içeren tarih kapsamında Osmanlı Dönemindeki nakkaşhanelerden 1883’te kurulan Akademi’ye gelen süre içinde sanat alanındaki değişimleri belki hocalarım anlatacaklar. 1883’te batılı anlamda bir sanat eğitimi kurumunun oluşturulması kendi geleneksel ve klasik yapısını ortaya koyması açısından önemli ama Türkiye’deki sanat eğitiminin en önemli dönüm noktalarından birisini oluşturan Cumhuriyet sonrası atılım yıllarında kurulan Gazi Eğitim ya da Gazi Terbiye Enstitüsü de sanırım bu panelin önemli konularından birisi olacak.

1980’lere gelindiğinde benim de mezunu olduğum Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi de dâhil olmak üzere Türkiye’deki sanat eğitimi kurumlarının sayısı beşi geçmiyordu. Yani bir elin parmaklarını geçmeyecek kadardı. Dolayısıyla Cumhuriyetin kuruluşundan 1980’lere kadar gelen sürede çok az sayıda olan yükseköğretimdeki sanat eğitimi kurumları, 1983’te Hacettepe’nin 1986’da Eskişehir Anadolu Üniversitesi’nin kurulmasıyla kabuğunu kırmış biraz daha genişlemeye başlamış oldu. Ancak 1990’lardan sonra yeni kurulan üniversitelerle birlikte bütün Türkiye’ye yayıldı. Bu bence olumlu bir adımdı. Daha sonra 2000’li yıllarda vakıf üniversitelerinin kurulmasıyla tırnak içinde keşfedilen güzel sanatlar fakülteleriyle ve belki çok sınırlı sayıda da olsa konservatuvarlarıyla sanat eğitimi süreci varlığını devam ettiriyor. Bence bu devam ettirmede bir anormallik de söz konusu. Çünkü pür sanat dediğimiz resim, heykel gibi görsel sanatlar biraz işin dışında bırakılarak sanat eğitime devam edilmeye çalışılıyor. Resim ve heykel gibi disiplinlerin sanat ve tasarım eğitiminin içinde kalabilmesi için çabalar sürdürülmesine

rağmen yeterli olamıyor ve giderek zayıflıyor. Az sonra hocalarımız bunu belki konuşacaklar. Adı Güzel Sanatlar Fakültesi olan fakültelerde bölümlerin tamamının tasarım olduğu bir durum yaşamaya başladık. Dolayısıyla da sanat eğitimi meselesi biraz tasarım eğitime doğru evrilmeye başladı. Bunun için de bizim üniversitemizde ve bizim Güzel Sanatlar Fakültemizde olduğu ve değerli Veysel Hocamın da üstünde durduğu gibi desen eğitimi, temel sanat eğitimi gibi alanlardan ödün vermeden ilerleme çabası içinde tabii ki bu fakülteler. Tasarım eğitim sürecinin özü çizimden, özü temel sanat eğitiminden oluşuyor bana göre de. Ben sözü daha fazla uzatmak istemiyorum, çünkü burada hocalarım zaten detaylı olarak tartışacaklar.

Sayın Dekan Prof. Özer Kanburoğlu'nun sahiplenmesiyle ve Doç. Dr. Sayın Sinem Budun Gülas'ın da özverili çalışmalarıyla ortaya nitelikli bir çalışma çıktı. Aynı zamanda paralel bir etkinlik olarak da bugün izlenime açık olan bir sergi var T Blok fuayesinde. Buradaki etkinliklerin gerçekleşmesinde de Sinem Hoca'nın çok ciddi emeği var. Tabi ki sadece Sinem Hoca yapmadı, Büşra, Didem, Oğuz, Arda, Süeda, Emel tüm bu genç arkadaşlarımızın çok büyük çabası var. Hepsine gönülden teşekkür ediyorum. Hepinize hoş geldiniz diyorum.

PROF. DR. ÖZER KANBUROĞLU (Dekan)

ACILIŞ KONUSMASI

Sayın Rektör Yardımcım, sayın hocalarım çok sevgili öğrencilerimiz hepinize hoş geldiniz demek istiyorum. Şanlı bir Cumhuriyetimiz var, şu anki toplantımızın sebeplerinden bir tanesi de bu bence. Özellikle belirtmek isterim ki; bu sanat eğitimi cumhuriyetimizin bize bir kazanımıdır. Bu bile bizim cumhuriyetimizin sadece yüzüncü değil, ikiyüzüncü, üçyüzüncü yıllarını görmemizi hak ettiğimizi gösterir. Bunun için de mücadele etmeliyiz, sizlere bu konuda görevler düşüyor. Tabii ki bu işin nasıl sürdürülebileceği konusunu tarihçi ve siyaset bilimci hocalarımıza bırakmamız gerekiyor. Bizim alanımız sanat olduğu için sanat kısmını ileriye nasıl taşıyoruz özellikle sanat eğitimi nerede ve hangi önlemleri almalıyız bugün bunları konuşacağız.

Şimdi aslında bakacak olursak “İsced” (International Standard Classification of Education) diye bir sistem vardı, neydi bu sistem? Avrupa Birliği'nin eğitim programlarını standardize etmesiydi. Niye bunu konuşuyorum? Çünkü bu program devreye girmeden önce güzel sanatlar eğitimi alanında 50'nin üzerinde bölüm vardı. Çoğu bölüm birbirine benzeyen isimler kullanıyorlardı. Grafik Sanatları Bölümü / Grafik Tasarım Bölümü gibi... “İsced” ile beraber bunlar toparlandı ama yine de alanımızda 32 farklı bölüm var. Bugün iletişim eğitimi alanında 7, 8 bölüm varken ya da işletme eğitimi alanında 12-13 bölüm varken bizim alanımızda 32 bölüm var.

Aslında bugün burada tüm bu 32 bölümün temsil edilmesi gerekiyordu. İç Mimarlıktan, Endüstriyel Tasarıma, Türk El Sanatlarından, Kültür Varlıklarını Korumaya, Sanat ve Kültür Yönetimi'nden Fotoğraf, Sinema TV'ye kadar hepsini buraya davet etmek istedik. Fakat bu mümkün olmadı. Çünkü, tüm üniversiteler ki; bazı davetli misafirlerimiz başka yere de misafir olduğu için de buraya gelemediler; çünkü her üniversite bu önemli hafta içerisinde etkinlik yapıyorlar yapmak istiyorlar.

Benim gönlümden ne geçiyordu? Tüm üniversiteler beraber organize olarak Ekim ayı boyunca para-

lel etkinlikler yaparak, bu 32 bölümü masaya yatırmak ve buradaki en azından sorunları gelecek kuşak projeksiyonlarını çizmek ve buradan ortak bir kitap çıkarmaktı. Fakat Türkiye’de ortak hareket etmek maalesef çok zor. Biz de mecburen Doç. Dr. Sinem Budun Gülas hocamızın liderliğinde ve onun ekibiyle biraz önce hocamız da tek tek isimlerini saydı, hepsine tek tek teşekkür ediyorum, küçük de olsa bu etkinlikte birlikte tarihe bir anekdot koymak istedik. Tabii ki bunu yaparken sadece burada bir söyleşiden öteye taşıyıp bu söyleşide konuşulanları bir kitap haline getirmeye kararlıyız ve hedef olarak seçtik.

Tabii burada çok konuşacağız, burada tartışacağız. Bugün YÖK’e bağlı üniversitelerde 90’ı aşkın adı Güzel Sanatlar ve Sanat ve Tasarım Fakültesi olarak var olan fakülte var. Mimarlık Fakülteleriyle birlikte kurulmuş Mimarlık ve Tasarım Fakültelerini de işin içine alırsak Güzel Sanatlar ve Tasarım alanında 130’un üzerinde fakülte var.

Tekrarlıyorum bu gerçekten devasa bir yapı ve neredeyse ayrı bir yönetim şeklini hak ediyor ama bu durum artık ileride tartışılacaktır; bu büyük yapı nasıl parçalara bölünerek daha efektif olabilir diye. Şimdi isterseniz sözü çok fazla uzatmadan ben misafirlerimi sahneye almak istiyorum. Öncelikle Prof. Dr. Meriç Hızal hocamla başlamak istiyorum. Kendisi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi’nden ve zamanında öğrencisi olmaktan onur duyuyorum. Yine kıdemli hocalarımızdan benim bayrağı devraldığım Prof. Mehmet Reşat Başar hocam, yine fakültemizin eski dekanlarından Prof. Veysel Günay hocam, Kültür Üniversitesi’nden Prof. Dr. Mehmet Üstünipek hocam buradalar hepsini sahneye davet ediyorum ve güzel fikirlerinizden yararlanmak isteğimi belirtiyorum.

Sayın hocalarım izin verirsiniz de bu güzel söyleşiyi ben yöneteceğim. Eğer müsaade ederseniz pozitif ayrımcılık yapmak istiyorum ve üniversiteden hocam olan Meriç hocamla başlamak istiyorum. Meriç hocam; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde yetişip orada bütün akademik hayatını geçiren bir hocamız. Benim de çok şey öğrendiğim hocam. Tek bir dersime geldi ama o Morfoloji dersi on derse bedeldi. Keşke burada da o dersi koyabilsek. Burada da çocuklarımız o plastik sanatlar içerisinde o insan morfolojik yapısını yani, insan bedenini daha iyi tanıyabilse. Şimdi öncelikle ben hocamdan şunu rica edeceğim yani şöyle gideceğiz, yöntemimiz şu olacak; en az iki seri yapmak istiyorum. Birinci seride bağlı bulunduğu, temsil ettiği alanın nasıl kurulduğunu, hangi gelişmelerden geçtiğini öğrenmek istiyorum. İkincisinde ise o bölümlerin sorunlarından bahsetmenizi istiyorum. Gerekliyse üçüncü tur yaparız. Hocam söz sizin, heykel sanatı, Türkiye’de heykel, Cumhuriyet Dönemi ile başlayabiliriz, takdir sizindir.

PROF. MERİÇ HIZAL KONUŞMASI

Sayın Rektör Yardımcısı, değerli Dekan ve sevgili öğrenciler.

Ben neredeyse mikrofonu kapatmak zorunda kalacağım çünkü kalbim çok çarpıyor. Ben gençleri görünce çok heyecanlanırım. Hepiniz hoş geldiniz.

Benim hiç hazırlanmadığım yerden sordu Hoca. Dersim önümde ama tabi öncelikle soruya yanıt cevap vereceğim. Hocadır ne yapsa yeridir.

Tabii ki hiçbir şey bir günde başlamaz. Bir Mustafa Kemal Atatürk yetişti ise -bugün onun sayesinde buradayız ya- söze oradan başlayayım. Onu bir okul yetiştirdi ve o okul zamanında Cumhuriyet yoktu.

Öyle bir kuşak ki bize Cumhuriyeti armağan etti. Demek ki insanın içinde yaratma potansiyeli olunca; yapma, oluşturma, kurma, bina etme isteği olunca bugünkü sonuca varılabiliyor. Biz bunu nerden biliyoruz? Onun bize armağan ettiği sistemden, fabrikalardan, okullardan biliyoruz. Akademi de o kurumlardan birisi.

Ülkemizde heykel eğitimi veren ve sonradan açılanlara da eğitimci gönderen ilk kurum Akademi'dir. Bu nedenle anlatmaya oradan başlayayım.

Akademi binası eski bir saraydır. Sonra meclis olmuştur, önündeki caddeye Meclis-i Mebusan Caddesi denme sebebi budur. Fakat orada hocalık yapan ilk nesil, bugünkü olanaklara sahip değildi. Örneğin önce-leri kendi atölyelerinde, biri öbürüne poz verip desen çizerek, bunun için zaptiyelerce yakalanıp, suçlanıp, hesap vererek çalışmaya başlamışlardır. Yani kurumun bugünkü çağdaş işlerliğinde olması için Cumhuriyetin kurulması gerekmiştir. Bunun için de fedakâr, işine meraklı, tutkun bir nesil gerekti. Eğitimde bu iki sözcüğü çok önemserim; **merak ve tutku**. Eğer bunlar yoksa hiçbir şey yapamayız. Cumhuriyet kuşağı öyle bir kuşaktı.

Okulun kurucusu Osman Hamdi Bey'dir. İlk adıyla **Mekteb-i Sanayi-i Nefise-i Şahane**'nin kuruluş yılı 1882. Osman Hamdi Bey çok yönlü bir insan. Sanatların birbirinden ayrılması, belki eğitim süresinde tek bir alanda uzmanlaşma açısından önemlidir. Ama farklı alanlara meraklı olan kişilerle veya farklı bir formasyonu diğerine ekleyebilenlerle daha başarılı, daha özgün bir sistemin, yapının ortaya çıkması mümkün olur. Bunu bizzat **Osman Hamdi**'nin kişiliğine bakarak gözlemleyebiliriz. Arkeologtur, müzecedir, ressamdır. Dünyaya açık, Avrupa kültürünü benimsemiş bir bürokrattır vesaire. Kültürel açıdan kendini beslemiş bir insan. Yervant Osgan ise ilk Heykel hocası. Bir süre sonra Kuruma 1914 yılında **İnas Sanayi-i Nefise Mektebi** yani Kız Güzel-Sanatlar Okulu ekleniyor. Önce ayrı mekânlarda ders yapıyorlar ancak 1923 yılında atölyeler birleşiyor. Farklı binalarda eğitim sürdürüldükten sonra Okul 1926 yılında Fındıklı'daki binaya taşınıyor ve 1928 yılında da Güzel Sanatlar Akademisi adını alıyor.

Böylece Paris **Ecole Nationale Supérieur Des Beaux Arts**'ı model aldığımız okulumuz kuruluyor.

Gene Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle 1938 yılında Beşiktaş Dolmabahçe'deki Velihaht Dairesi'nde Resim Heykel Müzemiz açılıyor.

Şu anda Taksim metrosunun çıkışında bir sergi var, bir fotoğraf sergisi. Tesadüfen iki gün önce onu gezdim. '100 Yıl Perspektifinde Sanat' Sergisi açılacağı için sergi 9 Kasım'da bitecek. O sergide '1930ların başında' ibaresiyle, genç bir hanımın heykel atölyesinde çekilmiş fotoğrafı var. Grandeur-natür yani doğal büyüklükte modelaj yapmış, bir figür çalışıyor.

O yıllarda Avrupa'da sanat eğitimi biraz doğa etüdüne dayanır. Yani öğrenciye önce çok sıkı doğa etütleri yaptırılır. Bunu istemiyor musun hoca? Derseniz, yoo hayır olabilir ama sadece onun üzerine sanat eğitimi kurgulayacak değiliz artık. 1940'lara geldiğimiz zaman Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük öngörüsüyle; Almanya'da Nazi zulmünden kaçan sanatçıların, bilim insanlarının en önemlileri, Türkiye'ye müzik, mimarlık ve de heykel eğitimi için çağırılmıştır.

Heykel Bölümü'ne, 1936'da Almanya'dan, dönemin ünlü heykeltıraşı Rudolf Belling davet edilmiş. Belling'in boşluk problemini ele aldığı önemli çalışmaları vardır: 'Dreiklang' gibi. Ve fakat o tür bir ça-

lışmayı asla öğrencilere önermiyor. Hep akademik eğitime karşıdır ama sıkı doğa etüdü önerir. Neden? Çünkü biz o yıllarda bir Avrupa ülkesinden farklıyız. O zamana kadar –İslâmiyeti yanlış yorumlamış bir ülke olarak- doğanın etüdü; -Mustafa Kemal Atatürk'ün 22 Ocak 1923 tarihinde yaptığı ve konuya açıklık getiren Bursa konuşmasına kadar- tabu kabul edilmiş. Figüratif heykeller yok meydanlarımızda. Çocukluğumda 40'lı yılların başında bile gördüğüm yani hafızamda kalan topu topu İstanbul Karaköy'de bize tepeden bakan, bir heykeltıraş solunda da bir kadın heykeli vardı. Arkaik iki form. Onun dışında Beyoğlu'nda bazı bina cephelerinde rölyefler ile bir de 1926 yılında Sarayburnu'na konan Krippel tarafından yapılmış Atatürk heykelini bilirdim. Ankara Etnografya Müzesi'ndeki Canonica'nın Atatürk Anıtı'nı, Ulus'taki Krippel'in Zafer Anıtı'nı filan. Bu arada Mermi Taşıyan Anadolu Kadınına pek hayrandım, etrafında gezerken çok düşmüşlüğümdü. O heykelleri yapanlar ise yabancı sanatçılardı, hatta dökümlelerini bile. Oysa Türkiye, muhteşem mimari eserlere sahip bir ülke. Tabii mimari de bizim görsel eğitimimizin içerisinde. Ama Antik dünyadan kalanlarla ilgilenmemişiz. Kamusal alanda heykel yoktu. Heykel konusunda yayın da yoktu. Galeri, sergi, eleştirmen ve tabii talep de yoktu. Dolayısıyla Belling diyor ki siz önce doğa etüdünü 'hazmetmelisiniz'. Tabii yeni yetişen genç heykeltıraşlar var tıpkı sizin gibi. Neden sizin karşınızda heyecanlanıyorum? Çünkü kim bilir içinizden kimler çıkacak ve ben tıpkı Hocanızla olduğu gibi sizinle de tanışmış olmaktan gurur duyacağım.

Özetle genç heykeltıraşlar diyorlar ki biz bu eğitim anlayışını kabul etmiyoruz. Onların içerisinde İlhan Koman var, efendim muhteşem Hadi Bara ve Zühtü Müridoğlu var. Bunlar Akademiden yetişen ilk kuşak heykeltıraşlarımız, hemen onların arkasından Hüseyin Gezer, Şadi Çalık ve Zerrin Bölükbaşı kuşağı geliyor. Gençler o eğitim yöntemine karşı. Haklılar mı sizce? Haklılar diyen el kaldırsın! Aaa el kaldıran yok mu? Her tarafımız akademik heykellerle mi dolsaydı? Peki, olsun, gençler düşündüğünü söyleyebilmeli. Yoksa cesaretsizlik mi?

Eğitim talep edilen bir şeydir, siz talep edeceksiniz, siz ben şunu istiyorum diyeceksiniz. Eğitimi de biçimlendirir genç insan.

O heykeltıraşlar okulu bitirir bitirmez Avrupa'ya araştırmaya, uzmanlaşmaya gönderilmişler. Sanat eğitimlerindeki değişimleri görmüşler. Bu nedenle değişim istiyorlar. 1954 yılına gelindiğinde Rudolf Belling, Akademi'den ayrılmış. Tabii ki onun, eğitimimize entelektüel, artistik ve teknik açıdan kattıklarını inkâr edemeyiz. Henüz figürle uğraşmayı bilmeyen bir kuşak, boylu poslu işler hiç yapmamışız. Hadi Bara'nın Paris'te yapıp getirdiği Havva heykeli ancak 1931 yılında İstiklal Caddesi Turkuaz Salonunda sergilenebilmiştir. Ama bu kuşak, 5-6 m falan birdenbire boylu poslu anıtlar yapmaya başlamışlardır.

Tabii ki sanatı besleyen şey koşullardır. Bu koşullar hem ekonomiktir, hem sosyolojik, politik, duygusal, hem de kültürel. Bütün bunlar, talepte bulunur sanatçıdan. Bak şimdi benim problem. Beni anlayan lazım, beni dile getirilen lazım, benimle konuşman, beni anlatman lazım der ortam bize.

Bir insan emeklemeden yürüyemez, yürümeden koşamaz. Eğer henüz sosyolojik olarak bir şeyler yerine oturmadıysa, siz zaten hiçsiniz. Sizinle kimse ilgilenmez, sanatçı da ne ki? Ebeveynler çocuklarına boş ver şimdi bu okula gidersen aç kalırsın kızım der, ki onlardan biri benim halam. Okuldan davet aldığı halde dedem demiş ki "Aman evladım ne yapacaksın Akademi'ye gidip ressam olup da, iş bulamazsın, hiç olmazsa

öğretmen olsan?” Demek ki önce algının değişmesi lazım.

Türkiye’de 1964 yılında birdenbire çoğu yazarın ‘Atatürk heykelleri furyası’ dediği şey başlamıştır. Milliyet Gazetesi bir yarışma açıyor. “Atatürk heykeli olmayan 11 ile anıt dikilmesi için.” Bizim halkımızın heykelle doğru dürüst tanışması o Atatürk heykelleri-anıtlarıyla. Hüseyin Gezer Hoca’nın yorumu böyleydi.

İyisi kötüsü yok mu? İyisi de beceriksizce yapılanı da vardır belki ama bizim için şu anda temsiliyetleri önemlidir. İyi kötü orada durur, bizim belleğimizdir. Ondan sonraki kuşağa bakıyoruz bu sefer Hüseyin Hoca, Şadi Hoca. Ben onların öğrencileri oldum. Şöyle bir eğitim sistemi vardı: Rodin, Bourdelle, Maillol bu üç heykeltıraşı tanımazsan olmaz. Bu üç sanatçıyı tanımaya, heykel sanatına getirdikleri nelerdir onu anlamaya çalıştık. Sonra biraz daha ‘büyüdük’. Dediler ki: Sanatta resim de yapsan, fotoğraf da çeksen, heykel de yapsan boşluk diye bir problem vardır ve heykel etrafında dönülen bir şeydir. Dinamizmi neyle sağlayacaksın? Oranla. Peki. Yüzey gerilim diye bir kavram vardır. Bak Yunanlı mimarlar kolonları yaparken perspektif için ortasına gözün hiç fark etmediği bir şişlik (entasis) koymuştur. Peki. İki form yan-yanaya gelince birbiriyle kompozisyon oluşturur. Peki. Problemler bunlar, biz böyle öğrendik. Ama böyle bitiremedik arkadaşlar. Çünkü sanatın başka problemleri de olduğu ortaya çıktı. Yeni yeni hocalar geldi, yeni yeni kavramlar çıktı. Bunların en önemlisi tabii ki felsefe, olmazsa olmaz. Sosyoloji, psikoloji, form psikolojisi, gestalt denen o büyük problem. Özdeşleyim yani ne yapıyorsan onun içinde seni hissedecekler. Derken eğitim bugüne geldi.

Bugün, adı artık Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan Akademi’den başka, farklı eğitim anlayışlarında pek çok görsel sanatlar eğitimi veren okulumuz var. Farklı üslupları olan sanatçılarımız Dünyanın pek çok yerinde sanat üretiyorlar. Kentlerimizin kamusal alanları çok farklı üslupta yapıtlarla zenginleşiyor. Sözlü-görsel basınımız, internet iletişimi Dünyanın her yerinden haberlere ulaşmayı kolaylaştırdı. Yayınlarımız, galerilerimiz, uluslararası çağdaş sergilerimiz, eleştirmenlerimiz, küratörlerimiz, koleksiyonerlerimiz var.

Geçen 100 yılda Cumhuriyet, sanatçısını yetiştirmiş, ona gerekli ortam çoktan hazırlanmıştır. Şimdi üstümüze düşen belki güncel sanatın desantralize edilmesini gündemde tutmak olabilir.

Bundan sonrasını ikinci bölüme geçilince cevaplayacağım öğretmenim.

Prof.Dr.Özer Kanburoğlu: Çok kıymetli bir konuğumuz daha var, beraber çalışmaktan çok onur duyduğum bir hocam. Prof. Veysel Günay hocam, benim yönetmekte olduğum fakültemi daha öncesinde görev yaptığı sürede Bologna sürecinde çok iyi kurguladığı için, bugün daha ileriye götürebiliyoruz, fakültemize yeni bölümler ekleyebiliyoruz. İhtiyaç duyulan farklı bölümleri farklı disiplinleri bu kurgunun üzerine inşa edebiliyoruz. Hocamız çok dolu bir hocamız, çünkü resim bölümlerinin ilk kuruluş aşamalarını, onun lisansüstü aşamalarını hocam çok yakından biliyor. Çünkü bu kuruluş aşamalarında bizzat görevler almış. Biraz buradan bahsederek, resim bölümleri nasıl kuruldu? Gerek Gazi Üniversitesi’nde gerekse Hacettepe Üniversitesi’nde... Çünkü her iki tarafta da tecrübeniz var sevgili hocam. Bize bir 10-15 dakika içerisinde süremizi aşmadan bu bilgileri paylaşırsanız ikinci tura bu sefer daha farklı sorularla tecrübelerinizden faydalanmak isteyeceğim. Teşekkür ederim.

PROF. VEYSEL GÜNAY KONUŞMASI

Sevgili hoca arkadaşlarım, sevgili öğrenci arkadaşlarım öncelikle çok önemli bir haftadayız. Cumhuriyetimizin 100 yılı, hepimize kutlu olsun. Bu vesileyle hepimizin sahip çıkmamız gerektiğini de tekrar hatırlayalım isterim. Evet konuştuğumuz konu çok geniş her bir dilimi ele alındığında yarım saat, bir saat konuşulabilir. Ben çok kısaca ülkemizde, plastik sanatlar eğitiminin bir özetini vereceğim, çok ayrıntılara girmeden. Daha sonra zaman oldukça soruları karşısında bazı konuları daha derinlemesine birlikte dile getirebiliriz. Biraz önce hocamız da söyledi, 1923'te kuruldu Cumhuriyetimiz. Ondan önce Osmanlı Devleti vardı, Güzel Sanatlar eğitimi Osmanlı döneminde başladı. Resmi kurumsal olarak 'Akademi' denilen dikkat ederseniz hocamız hiç üniversite demedi Akademi dedi, hâlâ Avrupa'da orayı örnek alıyoruz. Çoğunlukla yalnız Avrupa değil Rusya ve doğuda da Akademi diye geçer. Biz YÖK yasasıyla bunların hepsini değiştirdik, ona da çok kısaca değineceğim.

Sanayi Nefise Mektebi bugünkü adıyla konuşalım, bugün de tam söyleyemiyorum ama İstanbul Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi 1882'de kuruluyor, Osmanlı dönemi ve resim heykel mimarlık üç ayak. Çünkü plastik sanatlar alanının üç tarihsel ve değişmez ayağı vardır; resim, heykel, mimarlık. Ancak günümüzde teknolojinin gelişmesi, toplumların gelişmesi ve yeni ihtiyaçlar nedeniyle bu üç dal kendi içerisinde sürekli yavruladı. Bugün bakıyoruz grafik var, moda tasarımı var, iç mimarlık var, sinema var yani hepsini saymayalım onun üstüne çıktı alanların sayısı. Cumhuriyetin kurulması ile sevgili arkadaşlarım, Cumhuriyet'in ortaya koyduğu birçok şeye ki bunu yapanlar da Osmanlı döneminde yetişmiş insanlardı, o zaman tartışılan, bir kısmı başlanan bir kısmı yapılmak istenen çeşitli nedenlerle yapılamayan birçok alan var. Sağlıktan eğitime savunmadan teknolojiye her alanda Cumhuriyet'te her şeyi sıfırdan yaptılar. Atatürk ve arkadaşları tartışarak her alanda yeni bir devlet, yeni bir toplum ve bu toplumun geleceği için yeni bir sanat eğitimi, yeni bir genel eğitim programı ortaya koydular ve biz bugün bu programlar sayesinde bu duruma geldik ve şurada beraberiz.

Evet ben gene sanat eğitimine döneyim, o zamanki tek kurumumuz olan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne Cumhuriyet hükümeti sahip çıktı ve aynı sistemin daha da imkanlar tanınarak yürümesinin yolunu açtı. Uzun süre tek kurum olarak akademimiz devam etti ama bugün de hâlâ devam ediyor üniversite olarak. Cumhuriyet'in kuruluşuyla Milli Eğitim bakanımız Mustafa Necati, adını hepinizin bilmesi gerekir aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nda bir fedai olarak Ege Bölgesi'nde savaşmış Kurtuluş Savaşı'nda yer almış bir efe, adına eğitim kurumları da var. 20 küsur yaşında Milli Eğitim Bakanı oluyor, sevgili çocuklar. 20 küsur yaşında Milli Eğitim Bakanı oluyor bunu söylerken bile tuhaf oluyorum ve milli eğitimi yaygınlaştırmak, programlamak, temellendirmek istiyorlar. Diyor ki nereye niyetlensem eleman yok çünkü mevcut elemanların çoğu zaten Birinci Dünya Savaşı'nda, Kurtuluş Savaşı'nda, zaten kaybettik, kalanların sayısı o kadar az ki. Fakat öğretmen yetiştiren kurum yok bir yere lise açmak istiyor, öğretmen yok. Hemen toplanıyor uzmanlarına da danışıyor, yalnızca ortaöğretime öğretmen yetiştirecek bir kurum açmamız gerekir, diyor. Ve Gazi Eğitim Enstitüsü kuruluyor. Adı Gazi Eğitim Enstitüsü ve Orta Öğretmen Okulu. Mimar Kemalettin, Mimarlık Binası'nın projesini yapıyor, şu an mimarlık tarihinde okutulan bir binadır. Ve böylelikle 1926 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü kuruluyor. Yalnızca resim değil, müzik eğitimi,

beden eğitimi, dil eğitimi, matematik, Türkçe, sosyal bilgiler hepsi... Bütün dalları kapsayan bölümleri ile ortaöğretime öğretmen yetiştirmek amaçlı kurulan bir kurum. Türk milli eğitiminde önemli noktalardan biri, oralara çok giremiyorum zaman nedeniyle. İkinci bir kurum olarak Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki Resim İş Bölümü kuruluyor. Amaç, liselere ortaokullara resim iş öğretmeni yetiştirmek. Diğerleri de aynı amaçla kuruluyor. Başka bir olay var, Türkiye geliyor. İkinci Dünya Savaşı bizi mahvediyor, bütün dünyayı, bizi de dolaylı mahvediyor. Ama Türkiye'de kurumsal gelişim yavaş yavaş bakanlıklar, kurumlar, üniversiteler, eğitim kurumları sayesinde her şey yerine oturuyor. Adım adım geliyor. 1950'lere gelindiğinde Türkiye'nin öğretmen ve sanatçı yetiştiren ikinci bir kurumu da Osmanlı'dan kalma sanatçı yetiştirme özelliğini ve de ağırlığını devam ettiren Akademisi var. Bu yetmiyor. Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu kuruluyor, sene 1955. Çünkü yeni gelişen Türkiye'de uygulamalı dalları gündeme getirip, adı zaten öyle; Tatbiki, yani uygulamalı sanatlar. Uygulamalı alanlarda uzman yetiştiren bir okula ihtiyaç duyuluyor.

Çünkü sanayi geliyor, teknoloji geliyor, fabrikalar kuruluyor. Okulda moda var, grafik var, uygulamalı resim var, iç mimarlık var yani eksik bir şey bırakmayalım. Uygulamalı dallara yönelik olan bir okul kuruluyor. Fakat 1960'ların ortalarına gelindiğinde Gazi Eğitim Enstitüsü'nün yetmediği, Mimar Sinan'ın (şimdiki adıyla) yetmediği Tatbiki'nin yetmediği anlaşıyor. Hem nüfus hem ihtiyaç hem toplumun yapısı ve 1966-67'de Gazi Eğitim Enstitüsü'ne paralel İstanbul'da ve İzmir'de ikinci eğitim enstitüleri açılıyor. Bunların resim bölümleri var, resim iş eğitimi bölümleri var. Daha sonra 1970'li yıllarda bunlara iki üç tane daha ekleniyor, işte Samsun'dur, şimdi eksik bir şey söylemeyeyim sonra Bursa'dır vesaire eksik bırakmayalım diyorum o konuya girmiyorum.

Bu arada İzmir'de Akademi'de güzel sanatlar alanıyla ilgili bölümler açılıyor, eğitim enstitüsü değil akademik üniversite de değil sonra üniversite oluyor ve onun içerisinde sinema gibi bazı dallar tiyatro gibi bölümler açılıyor. Çok önemli hocalarımız, çok saygın insanlar dünya çapında yalnız Türkiye'de değil, insanlar bu işi yapıyor. Ve nihayet biliyorsunuz, 12 Eylül askeri darbesiyle milli eğitim daha doğrusu yüksek öğretim bir çatı altında toplanıyor ve YÖK; Yüksek Öğretim Kurumu kuruluyor. Ne kadar yüksek öğretim yapan kurum varsa bu çatı altında toplanıyor dalı ne olursa olsun ve bütün alanlar bütün mevcut fakülteler yüksekokullar akademiler hepsi bir çatı altında toplanıp tek bir şemaya yerleştiriliyor. Üniversiteler olacak, onlara bağlı yüksekokullar olacak, üniversitelerin içerisinde fakülteler yer alacak, her birisi kendi alanında eğitim verecek. Güzel Sanatlar da bu çatı altına toplandı. Avrupa'da %90'ı bağımsızdır. Kendi kurallarını kendini koyar, hâlâ bu yeni programlara rağmen işte yeni gelişmelere rağmen YÖK ile birlikte milli eğitimi yüksek öğretimin bünyesi altında toplanıyor. Güzel Sanatlar Eğitimi ve Güzel Sanatlar Fakülteleri adı altında. Böylelikle bizler, ben Gazi Eğitim mezunuyum oradan yetiştim. Devlet sınavıyla Fransa'ya gönderildim, döndüğümde Gazi Eğitim'e hoca yapıldım. Bu hocalık ve akademik meselelere ikinci kısımda değineceğim.

Daha sonra YÖK ile kurulan üniversitelerin ilki Hacettepe'dir. 9 Eylül'ün içerisindeki akademik bünyede akademi bünyesinde yer alan çalışmalar bir fakülte bünyesinde birleştirildi. İlk kurulan fakülteleriz ama Akademimiz hâlâ Osmanlı, Cumhuriyetin ilk dönemi ve YÖK döneminde devam ediyor (orada üni-

versite yapıldı). Bazı bölümler fakülteye dönüştürüldü ve aynı şeye devam ediyor Tatbiki Güzel Sanatlar Marmara Üniversitesi'ne bağlandı. Fakülte yapıldı çok üzülüyorum özel bir alana cevap veren fakültemiz, oraya çok girmeyeceğim ama şimdi herhangi bir Güzel Sanatlar örneklerinden birisi haline dönüştü. YÖK ile birlikte yaygın bir şekilde yeniden ve bizler, tıp ve bir iki fakülte dışında iktisat neye bağlıysa, efendim fen fakültesi, mühendislik, mimarlık neye bağlıysa biz de aynı akademik kurallar, aynı eğitim öğretim kuralları, aynı sınav şekilleri aynı akademik takvim bünyesinde bir araya geldik. Burada İhsan Doğramacı'yı biraz tanımış birisi olarak söylüyorum sanata çok önem veriyordu. Sanatı genel üniversite sistemi içerisine yerleştirmeyi özellikle istedi. Bu alandaki akademik çalışmaları, eleman yetiştirmeyi yani öğretim üyesi yetiştirmeyi İhsan Doğramacı istedi ve ilk Hacettepe'de uygulanmasını istedi. Böylelikle daha sonraki yıllarda çok süratle bu saydıklarımın dışında hemen beşi onu bulduk. Güzel Sanatlar Fakülteleri olarak daha sonraki yıllarda ise şimdi yüzü bulduk.

Şimdi sevgili arkadaşlar, biraz önce hocalarımız da değindi. Sanat eğitimi ne kadar yaygınlaşırsa, her alan için bunu düşünmeliyiz, o kadar olumlu bir şeydir. Ancak bir kural var. Tıp fakültelerini biliyorsunuz o da yüzü aştı fakat kaliteyi unuttuğumuz an o yüksek öğretim sayılmaz. Bizler öğretim üyesiyiz.

Akademik çalışmayı her yere yayıp da kaliteyi ikinci plana atarsan yetiştirdiklerin akademik niteliği yakalayamaz. Bu bir uzun vadeli planlamadır. Özellikle sanat eğitimi ve akademik eğitim çok zaman isteyen çok maddi destek isteyen çok nankör bir alandır. Her şeyi ser ortalığa iki üç yılda ressam yetiştiremezsin, iki üç yılda beyin cerrahı yetiştiremezsin, iki üç yılda önemli bir mimari getiremezsin. Bu toplumsal birikimle eğitimin genel birikimiyle çok sağlıklı bir planlama altyapı ile özgür bir tavırla yaratıcılığı birinci plana alan bir tavırla zaman içerisinde ancak oluşacak şeyler. Bazı şeyleri mecburen yapıyoruz ama biraz sabırlı olacağız, dikkatli olacağız çalışkan olacağız ne yaptığımızı bileceğiz. Bunlar daha çok devletimizin kurumsal araçlarla oluşturması gereken bir politikadır. Biz onların uygulayıcısıyız. Ama onlara fikir olarak da destek veriyoruz, emekle de destek veriyoruz, önemli olan budur. Çok teşekkür ediyorum hepinize, çok sağ olun.

Prof.Dr.Özer Kanburoğlu: İşin sanat kısmı var, üretim kısmı var. Peki bunu kim yönetecek? Bunun bir de yönetim kısmı olmalı. Maalesef Türkiye'de bu biraz geri plana atılıyor. Aslında buradaki sıkıntıların da en baş tanıklarından birisi Mehmet hocam ve o kulvardaki öğretim üyeleri. Şimdi sözü Mehmet Üstünipek hocama bırakmak istiyorum. Bu konudaki düşünceleri nelerdir? Sanatın yönetimi, bunun kültürün bir parçası olarak halka buluşturulması konusunda Türkiye'de yaşanan sıkıntılar nelerdir? Cumhuriyet Dönemi bunu halledebildi mi? Ya da hangi önlemler alınmalı? Sizden bu konuda bilgi rica edeceğim.

PROF. DR. MEHMET ÜSTÜNİPEK KONUŞMASI

Merhaba sayın hocalarım, sevgili öğrenciler. Ben de Cumhuriyet'in 100. yılını kutlayarak başlayayım. Cumhuriyet tabii birçok şeyi değiştirdi ama bazı şeyler de halen değiştirilmeyi bekliyor. Bu da tabii belki birtakım kültür politikalarının çok fazla özünde değişmesiyle mümkün. Maalesef Türkiye'de siyasi dalgalanmalar bu kültür politikalarını hep etkilemiş tabii ki devletin temel bir çatı olarak bir kültür politikası kurması son derece önemli. Belki bu eksiklikler bazı şeylerin zaman içerisinde olgunlaşmadan sönmesi-

nin, tam anlamıyla kimliğini bulamamasının nedeni oluyor. Ama tabii bunlar hep tartışmamız gereken konular, çünkü tartışmadan ve geriye dönüp de bakmadan bugünü anlamak ve geleceğe dair bir projeksiyon söz konusu olamıyor.

Tabii Cumhuriyet'in 100. yılındayız ve böyle anlamlı tarihler aynı zamanda geriye dönük değerlendirmeler için bir uygun milat oluyor. Aynı şekilde Cumhuriyet'in 10. yılında Meriç Hızal ve Veysel Günay hocalarımın da bahsettiği gibi böyle bir dönüş yaşanmış. Atatürk Nutuk'u söylüyor ve içinde sanatla ilgili kültürle ilgili şeyler de var. Geriye dönüp bakıyorlar ve ne yapmalıyız? 100. yılı da böyle bir kilometre taşı gibi bir dönüm noktası olarak almak için bir fırsat. 100 yılda neler oldu ve neler eksik kaldı? Neler yapılabilir?

Tabii sanat yönetiminden bahsediyoruz çok daha yeni bir kavram. Yeni disiplinler ortaya çıkıyor ama özünde resim heykel gibi plastik sanatların temeli olan alanların mutlaka sanat fakültelerinin içinde olması gerektiğini ben de düşünüyorum. Temel sanattan bahsetti hocam. Bunlar tabii mutlaka önemli. Sanat yönetimi bunlara göre tabii ki çok yeni bir alan. Altmışlı yetmişli yıllarda dünyada ortaya çıkan bir alan ki Türkiye'ye gelmesi ancak 1997 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi ile oluyor. Ama yeni bir bölüm ya da yeni bir akademik oluşum olsa bile aslında sanat yönetimiyle ilgili durum hep var. Yani sanat tarihi boyunca var. Ama kim yapıyor? Sanatçılar yapıyor. Örneğin; 18. yüzyılda Paris salon sergilerini Char-din düzenliyor, akademi mezunu akademi üyesi bir ressam ve bunu bir sanatçı yapıyor. Güzel Sanatlar Akademisi ya da işte Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi, Osman Hamdi Bey tarafından kuruluyor ve bir sanatçı çıkmış meseleye kafa yormuş ve gerçekten iradesini ortaya koyarak, mücadele ederek bu okulu oluşturabilmiş. Sarayla görüşerek ve destek alarak böyle bir çaba göstermiş, tabii ki tek başına değil ama oradaki inisiyatif alan kişi yine bir sanatçı. Yine hocamın da söylediği gibi Arkeoloji Müzesi'ni kurmuş. Yani bunların hepsi birer sanat kültür kurumu ve arkalarında hep sanatçılar var. Yani sanatçı hem üretmiş, hem de ürettiğini yayabileceği ürettiğini kurumsallaştırabileceği birtakım yapılar ve etkinlikler için çaba harcamak zorunda kalmış. Tabii sanat yönetimi dediğim gibi durum olarak hep var ama öznesi sanatçılar olagelmış uzun dönem boyunca. Bir yandan sanatçının, sanatın içinde olan bir kişi olarak bazı şeyleri tam anlamıyla anlayıp onların sorunlarına kafa yorup çözüm arama tepkisini göstermesi kadar doğal bir şey yok. Fakat tabii bunun da şöyle bir handikabı var, sanatçı okul kurmak için çaba gösterirken işte sergi düzenlemek için çaba gösterirken sanatsal üretime yoğunlaşma sürecinden fedakârlık etmiş oluyor. İşte ilk sergiler diyoruz kamuya açık ilk sergiler 1873-75 yıllarında Şeker Ahmet Paşa düzenliyor. Saray koleksiyonu oluşturmak için sarayda yaver ressam olan Şeker Ahmet Paşa'yı görevlendiriyorlar. Dolmabahçe arşivinde var Şeker Ahmet Paşa'nın Gerome'la, o dönemin ünlü Goupil Galerisi'yle falan telgraflaşmaları. Bütün bunları yürütüp Dolmabahçe saray koleksiyonunun temelini oluşturuyor. Mesela bakın ne yapıyor? Bir koleksiyon yönetimi yapıyor, küratörlük yapıyor. Yani kimse sergi falan istemiyor ya da bir sanat üretimi için sınırlı bir potansiyel var Osmanlı'nın son döneminde ama diyor ki bunları yapıyoruz ve paylaşalım. E bunlar paylaşılnca o dönemin hem Fransızca hem Osmanlıca yerli basınında sergi üzerine yazılar başlıyor. Ne kadar çok şey üretiliyormuş meğer, neden bir sanat okulumuz yok yani Osman Hamdi Bey'e gelmeden belki bunlar bu sergiler sayesinde tartışılmaya başlanıyor. Tabii Meriç Hocam çok güzel

söyledi yani Atatürk yetişirken Cumhuriyet yoktu onu yetiştiren koşullar Cumhuriyet penceresinde ortaya çıktı mutlaka ve bunlar çok değerli. Osman Hamdi Bey, Şeker Ahmet Paşa gibi isimler tabii ki son derece değerli ve önemli. Sadece toplum ve sanat ilişkisi değil kültürel ilişkiler kurmak ve uluslararası ilişkiler açısından da bu sanatçıların çabaları önemli. Şöyle bir örnek vereyim sanat yönetiminin ilgili olduğu bir alan açısından; Birinci Dünya Savaşı yıllarında kendisi de ressam olan Celal Esat Arseven diye bir adam diyor ki "biz savaşın içindeyiz ama sadece savaşan bir toplum değiliz biz sanat da üretiyoruz" dolayısıyla bunu müttefik devletlere anlatalım ve işte meşhur Şişli Atölyesi denilen etkinliği organize ediyor. Dönemin Genelkurmay başkanının desteğini de alarak Viyana’da bu sergiyi gerçekleştiriyor. O zaman ‘sergi komiseri’ olarak tanınıyor kendisini ama şimdi küratör dediğimiz şey aslında. Bu sergi Viyana’da açılıyor ama savaş yoğunlaşınca Berlin’e yani diğer müttefik ülkenin başkentine gidemiyor. Aslında sanat yönetimi denilen bir şey var Osmanlı’da ve bunu yapan da sanatçılar.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında da durum böyle aslında. Tabii devletin önemli bir rolü var, hocalarımın söylediği gibi genç sanatçı ve bilim insanlarını yurt dışına yolluyor kendilerini geliştirsınler, yetişsinler ve gelsinler buradaki kurumları daha da geliştirelim düşüncesiyle. Sanayi-i Nefise Mektebi var ama o Güzel Sanatlar Akademisi oluyor ve buradaki eğitim koşullarını iyileştiriliyor. Genç kadınlar da yüksek sanat eğitimi alsınlar diye 1914 yılında kurulan İnas Sanayi-i Nefise Mektebi var mesela ama Cumhuriyet’le birlikte kadın erkek birlikte eğitim alıyor Güzel Sanatlar Akademisi’nde. Bu çağdaş bir toplum yapısının bir gereği. Pek çok yenilikte devletin desteği bu anlamda tabii çok önemli ama sanatçılar hep çaba içerisindeler. Devletin desteğinden nasıl yararlanacaklar? İşte diyorlar ki bir arada hareket edelim, sanat grupları sanat dernekleri oluşturuyorlar. Örneğin Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği. Bir dernek tüzükleri var. Haklarımızı nasıl savunacağız, kendimizi nasıl ifade edeceğiz, toplumu nasıl geliştireceğiz? Bunlarla ilgili öneriler tüzüklerinde yer alıyor. Dolayısıyla aslında yaptıkları şey, o dönemde öyle bir tanım da yok zaten ama özünde sanat yönetimiyle, sanatı yönetmekle ilgili faaliyetler. Yine bu dönemde artık farklı kuşaklardan sanatçılar ve hem nitelik hem de nicelik olarak artan bir üretim potansiyeli söz konusu. Cumhuriyetle birlikte devletin büyük desteği var onu da söylemek lazım, o zamanki son derece zor koşullarda, işte öğretmen bile bulunamayan koşullarda insanları hem yetiştirip hem istihdam etmek için çok çaba gösteriyor devlet ama bir yandan da sanatçılar için üretimlerini paylaşabilecekleri sergileri açmak çok zor. Bugün genç bir sanatçı bir sanat okulundan mezun olup kişisel bir sergi açabilecek bir ortam bulabiliyor rahatlıkla ama o dönemde mümkün değil. Cemal Tollu, ancak 47 yaşında ilk defa kişisel sergi açabilmiş, o da bir seramik sanatçısı olan İsmail Hakkı Oygur’ın, Beyoğlu’ndaki atölyesini bir galeriye çevirmiş olmasının sağladığı bir olanakla söz konusu olmuş. Tollu’nun bu sergi üzerine bir sözü var ve söylediği o kadar dokunaklı ve anlamlı ki; “ilk defa eserlerimi bir arada gördüm ve bu bana o kadar büyük bir şevk ve yeniden üretme gücü verdi ki” diyor. Bunu da bu sergi üzerine yazan Ahmet Hamdi Tanpınar aktarıyor.

Özünde tartışılan konu şu; sanatı üretiyoruz ama paylaşacağımız bir mekân bile yok. Mesela d grubu üyeleri eski bir Fransız tiyatrosunun perdelerine resimlerini asarak sergi açmak zorunda kalmışlar ya da işte Müstakiller eski kapanmış lokantalarda sergilerini düzenliyorlar. Sabahattin Eyüboğlu’nu belki

duymuşsunuzdur, Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ağabeyi ve aynı zamanda yazar. Sabahattin Eyüboğlu diyor ki; tamam Türkiye’de sanata ekonomik ve kültürel olarak ilgi gösteren bir toplum kesimi henüz yok ama şunu da soramaz mıyız, böyle bir sanat üretimini insanlara sunacak bir sanat galerimiz yok ki, belki de bu yüzden böyle bir toplum kesimi ortaya çıkmıyor. Aynı şeyi Zühtü Müridoğlu da söylüyor, onun ‘Tablo Taciri’ diye 1937 yılında Ar Dergisi’nde çıkan bir yazısı var ve burada kendisinin ‘sanat taciri’ olarak nitelendiği, aslında bir sanat yöneticisine ve bir sanat galerisine olan ihtiyacı dile getiriyor. Bu ihtiyaçlar hep dile getiriliyor ama iş yine başa düşüyor ve sanatçılar kendileri çözüm arayışına giriyorlar. Nihayet 1939 yılında sanatçılar bir araya geliyorlar ve Taksim Meydanı’nda RH Daimi Satış Galerisi adında bir sanat galerisi açıyorlar. Arif Kaptan’ın çok güzel bir yazısı var İnsan Dergisi’nde. Diyor ki, mimarlarla görüş-tük, kendi cebimizden paramızı verdik, ustalarla cebelleştik, uğraştık didindik ve sonunda bir galerimiz oldu. Bir iki ay boyunca bu galerinin satış haberleri falan da süreli yayınlara yansıyor ama sanatçı biraz da zorluklarla yüzleşmeye mahkum bir kesimdir. Taksim Meydanı düzenlenirken galeriyi de yıkıyorlar maalesef. İlk galericilik girişimidir mesela ve sanatçılar yapmıştır bunu. Daha sonra, biraz önce değindiğim gibi seramik sanatçısı ve Akademi hocası İsmail Hakkı Oygur, İkinci Dünya Savaşı yılları sonrasında atölyesini bir sanat galerisi olarak düzenliyor. Hep sanatçılardan gelmiş çabalar. Sanat yazılarını da sanatçılar yazmış. Nurullah Berk, Elif Naci, Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi ressam ve tabii edebiyatçı sanatçı dostluğu eskiden daha belki yoğunmuş ve dolayısıyla bu yıllarda edebiyatçılar da yazmışlar. Hep bu zorluklar içerisinde, sanat yönetimi olgusu, aslında sanatçıların kendi ihtiyaçları ve kafalarındaki sorunlara çözüm arayışları doğrultusunda çözmeye çalıştıkları bir süreç dahilinde belki yine sanatçılar tarafından ele alınmış.

1950’lerde Maya Sanat Galerisi de tarihsel bir örnektir. Adalet Cimcoz tarafından Beyoğlu Kallavi Sokak’ta açılmış küçük bir sanat galerisi. Cimcoz, sanat çevresiyle çok içli dışlı biri, doğrudan sanat uygulayan bir kişi değil belki ama aynı zamanda bir seslendirme sanatçısı. Burası mesela 1950’lerin yenilikçi sanat gelişmelerinin odaklarından biri olmuştur. Dolayısıyla tarihsel örnekler var. Ne zamana kadar? 1970’lere kadar. 1970’lerle birlikte sanat galerilerinin ve koleksiyonerlerin sayısında bir artış gözlemleniyor ve bugüne uzanan sürecin başlangıcı niteliğinde gelişmeler yaşanıyor.

Yani aslında sanat yönetimi eğitimi, dünyada da altmışlı yetmişli yıllarda başlıyor. Türkiye’de ilk defa Yıldız Teknik Üniversitesi’nde Beral Madra’nın girişimleriyle 1997 yılında gerçekleşiyor. Sanat yönetimi nedir? Sanatsal üretimle sanatı tüketen toplum kesimi, sanat izleyicisi arasındaki ilişkiyi sağlayan bütün süreçler, bütün kurumsal yapılar, etkinlikler, kişiler sanat yönetimini tanımlıyor. Yani şunu söyleyebiliriz, bu süreçler nasıl süreçler? Birincisi entelektüel süreç, yani ister bir tiyatro grubu ister bir ressam olsun ister dijital sanatçı olsun, sanatçıyı anlayacak o anladığını topluma en iyi ve etkin bir şekilde nasıl bir ortamda ve koşullarda ileteceğine dair yönetim süreçleri. Sadece entelektüel boyutu yok ama bu süreçlerin. Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun bir lafı var 1950’lerde; “sanat kuşu ticaretin kanatlarıyla uçuyor”. Yani sanatçının üretimini sürdürmek için ekonomik bir dönüşe de ihtiyacı var. Herhangi bir iş için olduğu gibi. Yani zamanınızı harcayıp, emeğinizi fiziksel ve zihinsel gücünüzü harcadığınız bir şey için tabii ki size onun hayatınızı asgari koşullarda idame ettirecek bir geri dönüşü olması gerekiyor. İşte dolayısıyla sanat

yönetimiyle ilgili tanımı ben bu şekilde yapıyorum. Yani sanat üretimiyle tüketicisi arasındaki entelektüel ve ekonomik süreçleri bir bütün olarak yöneten komplike bir alan. O yüzden tabii eğitimi de özellikle 1960'lı ve 70'li yıllardan sonra ve sanat piyasasının bütün dünyada çağdaş sanatla birlikte daha çok yaygınlaşmasıyla ortaya çıkmış.

1990'ların başında Türkiye'de küratör diye bir kavram çıkmıştır. Yani ben 90 yılında hatırlıyorum Art News dergisinden bir çeviri yapıyordum, "curator" diye bir şey çıktı karşıma. O zaman Redhouse sözlük var, karşılığını bulamıyorum "cure" falan var ama bulamamıştım mesela, çok bilinmiyordu bu kavramlar. Ve ilk doksanların başında da hatta sanatçılarla, bu ilk ortaya küratör olarak çıkan Vasıf Kortun'lar, Beral Madra'lar başta biraz çatıştılar. Sen kim oluyorsun benim nasıl sergileyeceğime karar veriyorsun? Mantığıyla yaklaşıldı. Ama zaman içerisinde 2000'lere geldiğimizde artık biraz sanatçı ve sanat yöneticisi ister küratör olsun ister başka kimlikte daha bir arada hareket etme refleksini geliştirdiler diyebiliriz. Tabii eğitimin tarihiyle ilgili hemen toparlayayım; Yıldız Teknik'ten sonra Yeditepe benim de şu anda çalıştığım İstanbul Kültür Üniversitesi'nde, sonra Bilgi ve İstanbul Aydın üniversitelerinde sanırım arada işte Okan Üniversitesi'nde falan yani çoğunlukla vakıf üniversitelerinde bölüm açıldı. Başarılı öğrenciler de yetiştirdiler. Ben özellikle bu salgın dönemi öncesinde, öğrencilerimizin yaptığı etkinliklerle gerçekten gurur duydum. Fakat salgın döneminde sallantıya girdi bir şeyler, bir belirsizlik ortamı falan sanırım ve önce bizde daha sonra İstanbul Aydın Üniversitesi'nde bölüm kapandı. Ama yaygınlaşması gerekiyor çünkü sanatçının, sanat üretme idealiyle, hedefiyle enerjisini ona vererek üretmesi düşüncesine sahibiz ve bu ara süreçlerde sanat yöneticisi kimliğine mutlaka ihtiyaç var.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Teşekkür ederim hocam, süreci başlangıcından itibaren gerçekten çok güzel özetlediniz. Şimdi sağımda Sayın Rektör Yardımcım var. Öncelikle şunu belirtmek isterim; biz 20 yıldır birbirimizin peşini bırakmıyoruz. Benim hem ağabeyim hem dostum. Kocaeli Üniversitesi'nde 11 yıl beraber çalıştık. Şunu da açıklıkla burada söylemek istiyorum, 40 bin öğrencisi olan bir üniversite yapısında, güzel sanatlar alanından bir hocanın rektör yardımcısı olarak görev yapması çok önemlidir. Bizi, yönetim katında anlayacak birisinin olması ki zaten onu hep hissediyoruz, yardımlarını son dört yıldır yoğun bir şekilde görüyoruz, çok önemlidir. Onun için müteşekkirim kendisine. Hocam da sanırım plastik sanatlar bağlamında bize bazı aktarımlarda bulunacak. Aslında kıymetli eşleri Doç. Safiye Başar Hocamız da burada olacaktı ama rahatsızlandığı için gelemedi. Safiye Hocam da benim çok değerli bir kardeşim, beraber çalışmıştık. Çok entelektüel bir hocamızdır. Hem iyi bir sanatçı hem entelektüel bir hocamızdır. Keşke burada olsaydı. Ama inşallah yarın kendisini iyi hissederse benim de konuşmacı olduğum panelde beraber tecrübelerinden yararlanacağız. Buyurun Reşat Hocam söz sizin...

PROF. REŞAT BAŞAR KONUSMASI

Tekrar hoş geldiniz diyorum, bilmiyorum şimdi Safiye'nin yerini doldurabiliyor muyum ya da fırsat bu fırsattır, rol çalıyorum.

Arkadaşlar önce ben sizleri de tanımak isterim yani şöyle bir kimler var karşımızda onları da bir anlamak isterim. Grafik Tasarım öğrencileri el kaldırır mı? Güzel. Moda elini kaldırsın. Peki, Çizgi Film? Haa

Çizgi Film daha farklı gözüküyor. Dijital OyunTasarımı? Ders var herhalde, evet bir arkadaşımız katılmış. Gastronomi? Oradan da geleceklerdi. Evet. Sanat ve Kültür Yönetimi de elini kaldırsın. Evet, maalesef iki üç öğrencimiz var. Ağırlıklı olarak Çizgi Film, Grafik ve Gastronomi gözüküyor.

Bu bir yoklama değildi tabii, profilin belirlenmesi için yapıldı. Şimdi profilden de anlaşıldığı gibi güzel sanatlar fakültesinin özünü aslında tasarım bölümleri oluşturuyor başta söylediğim gibi. Dolayısıyla da bütün bu anlatılanlar esasında sizin belki birinci sınıf ikinci sınıfta deneyimlediğiniz ama geride bıraktığınız konular gibi. Hocalarım alınmasınlar ama böyle bir realite var. Çünkü az önce Mehmet Hocam bir şey söyledi, çok önemli bir şey söyledi: Sanat ticaretin kanatlarıyla uçmak zorundadır. Bedri Rahmi'nin ifadesi, dolayısıyla hayat devam ediyor, hepimiz para kazanmak zorundayız. Tasarım da sektörde karşılığı olan bir alan, para kazandırıyor ve cazibesini bu alanda koruyor. Hocalarımız özetlediler sanat ve tasarım eğitiminin geçmişini. Yani tarihsel süreçte 1955'te aslında tasarımın farkına varılıyor Türkiye'de. Bana göre 1955'te kurulan okul da yani Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu da amacına ulaşamıyor. Çünkü 1980'lerde hatta 1990'larda hâlâ grafik tasarım bölümleri çok rağbet gören bölümler değil. Seksenli yıllarda Resim Heykel, kısmen Seramik Bölümleri belki Baskı Resim bölümleri rağbet görüyor. Ama tasarımın sektörel karşılığı olan ve tasarımın özünü oluşturan bölümler yok. Az önce el kaldıranlardan da anladık ki Çizgi Film Animasyon bölümü öğrencilerimiz çoğunlukta. Oysa Çizgi Film ve Animasyon dünyanın en zor işi olarak algılanırdı. Yani gerçekleştirilmesi çok zor bir alan olarak bilinirdi. Grafik tasarım bir yere kadar, bir yüzey organizasyonudur. Ama saniyede 24 kareyi çizmek gibi zor bir işti animasyon. Şimdi siz tabii ki after effects'ler şunlar bunlar kullanıyorsunuz. İşin kolayını buldunuz. Kimsenin cesaret edemeyeceği bir alandı Çizgi Film Animasyon. Ama görülüyor ki Çizgi Film ve Animasyon bölümü bu panele en çok katılım sağlayan bölüm. Dijital Oyun Tasarımının bundan birkaç yıl öncesine kadar adını bile anlamlandıramıyorduk. Bilgisayarda oyun oynamanın anlamsızlığını düşünen ebeveynler olarak şimdi bünyemizde Dijital Oyun Tasarımı bölümünün olmasıyla övünüyoruz. O kadar ilerici bir fakülteyiz ki Dijital Oyun Tasarımı bölümümüz var. Güzel Sanatlar Fakültesi adı içinde sanat nerede, aslında ben hep oraya dikkat çekmeye çalışıyorum. Evet tasarım var ama tasarımın ne kadar sanata dayandığını da aslında bizim eğitim öğretim planlamamız belirleyecektir. Dolayısıyla burada her şeyin çok farklı bir noktaya evrildiğini görüyoruz.

Mehmet Hocamın anlattığı işte galeri tarihi, sanat yönetimi gibi konular aslında sizin tarafınızdan ajans, ajansın türleri prodüksiyon mu yaratıcı mı neyse bu bunlar böyle karşılığını buluyor sanki. Çünkü sizin için sergi yapmak yerine kurumsal kimlik tasarımının başarısı önemli. Bunun için de başa döndüğümüzde bunun için dayandığımız nokta esasında sanat eğitimi. Bunun için bileğiniz güçlü değilse dünyanın en gelişmiş tasarım programı olsun nitelikli bir tasarım ortaya koymanız mümkün olmaz. Dünyanın en güçlü teknik alt yapısına sahip olsanız da görsel zenginliğiniz yoksa çevreyi görsel olarak algılayıp değerlendiremiyorsanız ve bunu yansıtamıyorsanız, bunların hiçbir önemi yok. Yadırgadığımız bir ifade olarak bizim fakültenin isminde sanat var ama bunun içini de doldurmak gerekiyor. Bunu atalım demiyorum tabii ki var, ama buna göre planlayalım programlayalım, buna göre eğitim programımızı sürdürelim. Şimdi sanat deyince de Veysel Hocam çok güzel anlattı, İzmir'i de atlamadı.

İzmir de çok önemli bir dönüm noktasıdır aslında akademi ve eğitim fakülteleri varken Türkiye’de 1980’lere gelmeden, adına o zaman Güzel Sanatlar Fakültesi bile denmesinde zorlanılıyor 1979 sanıyorum kuruluş dönemi. İzmir’de tiyatro ve sinemanın da bir sanat fakültesinin içinde olabileceği iddia ediliyor ve çok önemli sanatçılar, akademisyenler bu oluşumun içinde yer alıyor. Buna paralel olarak bu önemli sanatçı ve akademisyenler aynı zamanda görsel sanatlar bölümlerini de kuruyorlar.

Adem Genç Grafik Bölümünü, Halil Akdeniz Resim Bölümünü, Cengiz Çekil Heykel Bölümünü kuruyor. Alim Şerif Onaran Sinema Bölümünü kuruyor dolayısıyla orada da sanat eğitimi açısından çok önemli bir viraj dönülüyor. Ama öncesine de gitmek gerekiyor. Gazi Eğitim Enstitüsü’nden sonra 1940’lı yıllarda da aslında sanat ya da tasarım eğitimi iş teknik anlamında sanat farklı şekilde tanımlanıyor. Mesela demircilik de bir sanat marangozluk da bir sanat. Kuyumculuk da bir sanat olarak tanımlanır. Tabii ki az önce ifade ettiğim gibi iş hayatı açısından bunlar sanat olarak tanımlanabilir. Ama 40’lı yıllarda Köy Enstitüleri kuruluyor ve Köy Enstitülerinde ciddi bir sanat eğitimi veriliyor. Hocamın söylediği gibi Sebahattin Eyüboğlu, Aşık Veysel bu okullarda eğitim veriyorlar. Öğretmen yetiştiren kurumlar olarak sanat eğitimini, genel eğitimin önünde tutan kurumlar olarak öne çıkıyor Köy Enstitüleri. Kapatılmasalardı belki Türkiye’nin çehresi bugünkü gibi yüzlerce sanat eğitimi kurumunun kurulduğu ama toplumsal yansımasının olmadığı bir halde olmazdı. Türkiye’nin çehresi bambaşka olurdu. Sanat eğitimi tarihini sadece görsel sanatlar olarak değerlendiriyoruz esasında ama mesela tiyatro eğitimi de müzik eğitimi de çok farklı değişimler dönüşümler yaşamış Türkiye’deki sanat eğitimi tarihi içinde. Mesela belediye konservatuarı üniversitenin içine dahil edilmiş. Her şey üniversite çatısı altına alınmış. Hadi Akademiyi bir yere kadar anlıyoruz da eski adı Dar-ül Elhan olan Konservatuarı üniversitenin içine almak ya da eski adıyla Dârü’l-bedâyi-i Osmânî (Dârülbedâyi) dediğimiz tiyatro eğitimini üniversite çatısı altına almak, onların etrafında duvar örmek anlamına geliyor. Bugün bile bizim Tiyatro Bölümü’nden kimse yok, kendilerini o kadar yabancı hissediyorlar ki. İşleyişte kendi alanlarını kullanmakta çok zorluk yaşıyorlar. Her gün izin almak zorunda kalıyorlar Rektörlükten. Bilmiyorum siz yaşıyor musunuz böyle bir şeyi, her hafta salon için izin istiyor mesela Tiyatro Bölümü. Bu bir tür yabancılıktan geliyor aslında. Bize yabancı geliyor, üniversiteye yabancı geliyor. Gece gündüz sahnede bulunmalarını üniversite yönetimi olarak çok da anlamlı bulmuyoruz. Kendimi hariç tutarak söylüyorum. Dolayısıyla tiyatro eğitiminin üniversite sistemi içinde yabancılık çektiğini de söylemek zorundayız. Bir tasarım yaparken, mesela animasyon için söylüyorum, oyun tasarımı için de bu söz konusu, kostüm tasarlarken moda ve tekstil tasarımı ile iş birliği kurulması gerekir. Müzik yükleyecekseniz Müzik Bölümü’nden yararlanmanız lazım. Ne bileyim, sahne oluşturacaksınız bir alan oluşturup bu alana figürler yerleştirecekseniz, sahne trafiğini, sahnenin içinin nasıl doldurulduğunu, ışığını, aydınlığını da düşünmek zorunda olduğunuzdan bu alanlarda çalışanlarla iş birliğine de ihtiyaç duyuyorsunuz. Dolayısıyla bu disiplinler arası yapı elbette üniversitedeki sanat eğitimi kurumlarının içinde olmak durumunda.

Yani sanat eğitimine baktığımızda özellikle içinde bulunduğumuz realiteyi de göz ardı etmemek gerektiğine inanıyorum. Bunun adı sanat değil de tasarım eğitimi olur, güzel sanatlar değil de tasarım fakültesi olur ama sonuç olarak bizim asıl uğraş alanımız ve sizlerin buraya gelme nedeninizi oluşturan tasarım

bölümlerinin bence yeniden değerlendirilip, yeniden ele alınıp, yeniden planlanıp, belki de buradan mezun olduktan sonra profesyonel olarak başlayacağınız hayatınızdaki uzmanların da bu sürece katılmasının sağlanmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Çok teşekkür ederim sayın hocam gerçekten çok aydınlatıcı oldu. Şimdi ben ilk bölümde süreyle ilgili çok fazla müdahalede bulunmak istemedim ama hem saatimiz geçiyor hem de ikinci bölümümüz var. Ayrıca sizleri yemeğe de çıkartmak istiyoruz. İkinci turda sizin için de uygunsa konuşmaları beşer dakikalık yapmak istiyorum. Kıymetli hocam bir hazırlıkla gelmiş, tabii ki hocama süre tahdidi koymak istemiyorum ama hocamın o hazırlığını burada bizimle paylaşmasını isteyeceğim. Ya da serbest olarak bu konuşmalar altında belki daha farklı konu üzerinden gidebilir. Ama hocam bu hazırlığı yapmışken öğrencilerimizle paylaşmasını özellikle rica edeceğim.

Prof. Meriç Hızal: Arada kıymetli çocuklarımızdan -sağ olsunlar- çok güzel şeyler öğrendim. Burada Tasarım Bölümünden öğrenci arkadaşlar varmış. Ben karşımda heykel eğitimi almakta olan öğrenciler olacağını zannederek hazırlanmıştım. Ama önemli değil. Eğitimde disiplinler arasıyla inanırım. Ayrıca sanat her meslek alanı için yaratıcılığı geliştiren bir alandır. Meslekleri birbirinden hiç ayırmadım. Çünkü hani Michelange var ya, bizim büyük-büyük ustamız. Kimdi Michelange? Heykeltıraş, ünlü Saint Peter Kilisesi'ni yapan mimar, onca şiiri yazan şair, Sistin Şapel'in fresklerini yapan ressam... Nasıl oluyor? Okulu falan da yoktu. Demek ki bütün bunları öğrenmek için zamanı, ustası ve görgüsü vardı. Ve hepsinde mükemmeli başarabildi. Mesele insanın kendini artist yani yaratıcı hissetmesidir. Mesele sanatı sevmektir. Yani herkesin heykeltıraş, ressam ya da mimar olması gerekmiyor. Resim almak, heykeli paylaşmak, dokunmak, bir yapıya zevkle, empati kurarak bakmak bütün bunlar kazanılabilen yetiler. Bunlar burada, farklı eğitim alanlarının olduğu kurumda, siz hiç farkında olmadan, gözünüzü, kulağınızı, zihninizi karşılıklı olarak besler, eğitir. Zaten eğitimde arkadaştan öğrenme kavramı da vardır, ben ona bir de kendinden öğrenmeyi ekliyorum. Eğer bir şeyi çok sayıda yapar-denerseniz kendinizden öğrenmeye başlarsınız.

Mesela size bir heykeltıraş örnek vereyim, Brancusi diye bir Romen heykeltıraş var. Kuş heykeli yapacak, onların köy kültüründe kuş imgesi çok önemli bir yer tutuyor. Sayısız kuş yapıyor, bronzdan, taştan, ahşaptan, bir daha taştan, biraz uzun, biraz geniş, biraz kısa ta ki taş uçuyormuş gibi görüne kadar. Demek ki tekrarla, deneyerek istediğimiz sonuca ulaşabiliriz. Başka bir şey daha söyleyeyim. Bir akrabam var, evine konuk gittiğimde bir gün bir de baktım koridorun çıkışında bir sandalye var. Sandalye mi, heykel mi bilemedim. Charles Rennie Macintosh tasarımıymış. Katiyen oturmaya kıyamadım ama elimle okşadım. Şu halde lütfen mesleğinizi diğer mesleklerden ayrı düşünmeyin. Martha Graham dünyanın gelmiş geçmiş en ünlü dansçılarından bir tanesidir. Sahne dekorunu ünlü Japon heykeltıraş İsamu Noguchi gerçekleştiriyor. İkisi bir arada herhalde çok yaşanılabilir bir sahneleme ve dans seyrediliyordu. Anlatabiliyor muyum? Meslekler birbirlerini tamamlarlar. Onun için farklı bölümlerden arkadaşlarınızın olması çok değerli. Benim bir gün Fotoğraf Bölümü'nde olmam, oradan bir öğrencinin heykel dersinde olması, bir mimarla beraber proje üretmem, ne kadar değerli katkılar. Akademiler ya da sanat okullarında eğitim biçimi bunun için çok önemli.

Bana düşen görev ne diye de sorgularım her zaman. Önce öğrenciyi tanımak gerek. Çünkü hepiniz

farklı insanlarsınız. Ayrıca kuşak farkı da var. Ebeveynler de farklı. Coğrafyanın kader olması da söz konusu. Herkes İstanbul'dan gelmiyor. Teknoloji her gün gelişiyor. Yeni meslek alanları çıkıyor ortaya. Şu halde eğitim de ister-istemez buna göre yeniden yapılanacak. Bunun için çoktan seçmeli bir sisteme ihtiyaç var. Yunanistan-Delphi'de Apollo tapınağının altında Antik Grekçe şu yazılı: 'Gnote Seaton' Bu bizim Anadolu kültürümüz içinde de bir düsturdur. 'Kendini tanı' yani "Ben kimim, ne istiyorum, sınırlarım neler?"

Peki ya siz? Bu soruyu kendinize soruyor musunuz? Her birinizin bizden beklentisi, eğitimden beklentisi farklıdır. Farklı olmalıdır ki, artistik, yeni, taze bir şey ortaya çıkarabilesiniz. Ben bunu umuyorum çünkü pırıl pırıl bakışlarınızda görüyorum.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Hocam disiplinlerarasından bahsederken yıllar öncesinden bir olay aklıma geldi sizinle paylaşmak istiyorum. Fotoğraf camiamızdan çok iyi bir sanatçı olan Aramis Kalay adlı bir dostum var, benim bir önceki fotoğraf kuşağımdan... Onun da "Gölgeler" diye çok bilinen bir sergisi vardır. Aramis Kalay sergisine hazırlanmadan önce Prof. Meriç Hızal hocama geliyor ve kendisine yol göstermesini istiyor. Çünkü Aramis Kalay da çok iyi biliyor ki eğer insan gölgeleri çalışacaksa bir morfologtan yardım almak zorunda ve bir sanatçı olarak başka bir sanatçının görüşünden yararlanmak zorunda... Biraz sonra söz vereceğim Prof. Veysel Günay'dan da biraz bahsetmek isterim. Veysel Hocam kurucu bir dekan; Beykent Üniversitesi'nin Güzel Sanatlar Fakültesi'nin 2003'deki kurucu dekanıdır ve aynı zamanda da lisansüstü eğitimin Ankara çıkışlı programlarının temellerini atan bir hocamızdır. Bu bağlamda hocamdan şu lisansüstü eğitim hikayesinin oradaki o başlangıcın nasıl başladığı ve geliştiği konusunda bizleri bilgilendirmesini rica edeceğim.

Prof. Veysel Günay: Dekanım biraz abartıyor beni övmek için, övmek de o oluyor zaten, övmenin özünde bir abartı vardır her zaman. Hoca arkadaşlarımızın değişimleri ile bir kişiye hızlı değinmek istiyorum sevgili arkadaşlar. Bilimin, teknolojinin özü temel bilimlerdir. Matematik, fizik, kimya, biyolojiyi bilmeden fen ve temel bilimlerde eğitim yapılamaz. Uzman da olunamaz. Matematik bilmeyenden mühendis olmaz, matematik bilmeyenden doktor olamaz ameliyatı ona teslim edemeyiz. Fizikçi olmayandan matematik bilmeyenden hatta hukukçu olmaz hatta ekonomist olmaz. Mimar olmaz, mühendis olmaz. Bu bizim isteğimize bağlı değil, şu an matematik bölümlerimiz boş, fizik bölümlerimiz, boş kimya bölümlerimiz boş. Hepimiz düşünelim Amerika'da, Almanya'da, Fransa'da, İngiltere'de boş değil daha konuşmayacağım siz düşünün.

Bizim alana gelemiz sevgili arkadaşlarım; plastik sanatların temeli resim, heykel, mimarlıktır. Yüzey hacim ve boşluktur. Diğer şeyler eklendi tamam o da güzel, bu üçüdür. Buradan nasibini almayandan tasarımcı olmaz, ne grafik tasarımcısı ne moda tasarımcısı hiçbirisi olmaz. Ne olur biliyor musunuz, teknisyen olur. Resim, heykel bilmeyen ve yapmayandan grafiker değil matbaa çırağı olur. Bütün hocalardan ve sizden özür diliyorum bu temel bir şeydir, bu konuya daha değinmeyeceğim bu kadar yeter. Ben Gazi'de okudum, Akademi'yi de biliyordum sonra üniversite sisteme geçildiğinde hepsinde de hoca olarak yer aldım. Bazı görevler için de emirle görevlendirildim. Ben ve bir grup arkadaşım düştü bu görev. Şunu hatırlayın özellikle dikkatinizi çekmek isterim; 1925, 1926, 1927, 1930 Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin

kasasında bir kuruş para yok. Bu devlet resim, müzik, spor, tıp, hukuk, mühendislik alanlarında Avrupa'ya öğrenci gönderiyor sevgili arkadaşlarım, parası yok. Ben Paris'te bulunduğumda bir iki defa maaşımızı ayın 15'inde alabildik, Türk Devleti'nin frangı yok. Ateşe bize telefon etti “çocuklar kusura bakmayın bilmem neleri yaşıyoruz geldiği zaman size haber vereceğim”. Bir şeye dikkatinizi çekerim bütçesinde bir kuruş olmayan devlet yurt dışına yetişsin diye matematikçi, fizik, kimya efendim şu bu yalnız o değil; resim, müzik, heykeltıraş yetişsin diye hocamın hocaları benim de hocam tabii hepimizin hocaları bunları gönderdi. Onlar Paris'te aylarca maaş alamadılar burs gelmiyor paramız yok ama Atatürk diyor ki arkeoloji, bu olacak bunu bilginize sunuyorum bu kadar. Akademide hoca nasıl yetiştirdi? Asistan alınırdı, yurt dışına gönderilirdi. Asistanlar da ne yapılır, edilir bir yıl bile olsa yurt dışına gönderilirdi. Dil öğrenilirdi, müze görürlerdi. Arkadaşlar heykellerin orijinalini göremeyen heykeltıraş olmaz, orijinal resimleri göremeyen resim yapamaz bizim alanla ilgili konuşuyorum sinema biraz daha farklı. Bunun bilincindeydi o savaştan sağ çıkmış bir avuç insan. Bütün planlarını buna göre yaptılar. Bizim hoca kaynağımız buydu, Gazi Eğitim'de de böyleydi. Asistan olarak yetişir, bir tez sunar bugüne göre uydurma belki bilim adamları kabul etmez ve orada yetişir ya da önemli bir sanatçı bir ressam bir heykeltıraş Turan Erol gibi, yurt dışına da gitmiş kendisi. Adnan Turani gibi, Almanya'da dokuz yıl yazdığı kitapları hepimiz kaynakça olarak kullanıyoruz, fikir olarak çok önemli. Böylece hoca ihtiyacı karşılanırdı. Biz yurt dışından geldik hocalarımız dedi ki masterınız yok doktoranız yok, önümüzdeki yıllarda aç kalırsınız ne yapıp yapıp master doktora yapın dediler. Nerede yapacağız? Kimse bizi kabul etmiyor. Neşet Günel dekan, gittim anlattım böyle dinledi, dinledi. Hocam çok iyiydi.

Daha sonra YÖK'le fizik kimyada ne yapılıyorsa bizde de başlandı bu çok önemli fakat ben burada bir iki şey söylemek istiyorum bir; eskiden tıpta uzmanlık Hacettepe'de bilmem efendim Çapa'da bilmem nerede yapılıyordu. Bugün kasabalarda bile yapılıyor ama o doktorlara hiçbiriniz ameliyat olmak istemezsiniz, istemiyorsunuz zaten ailemden biliyorum çevremden biliyorum. Sanatın aynı şekilde masterı var doktora var yetiştirme var ama 100 yerde sanatta master ve doktora yapılamaz. Çünkü hocası sanatı yapamıyor, bunlar daha çok buranın sorunu ama sizler de gençler olarak bilin. Ama ne var, sisteme oturmuş olması akademisyen olmak isteyen sanatında gelişmek isteyen gençlere yol açılması çeşitlenmesi ve çok yerde bunun yapılması artıdır ve çok olumlu bir şeydir. Ama tekrar söylüyorum, sanatçı ve tasarımcı olmak zorundayız, sanatçı tasarımcı olmazsak ekmek yiyemeyiz, matbaacı çırağı oluruz. Hocam anlattı heykeltıraş olmazsa artık bizler de ekmek yiyemeyiz, iş yaparız işçi olarak çalışırız. Şimdi YÖK ile birlikte Doğramacı'nın da özel isteğiyle ilk uygulayan kurumlardan birisi Hacettepe'idi. Bize görev verildi siz yapın, bizim unvanımız yok ben o zaman Veysel Günay'ım. Çünkü sanatta başka unvan yok. Biz oturduk master programını yaptık, doktora programını yaptık ve bütün Türkiye'de akademinin önceki başlattıklarını hep örnek aldık onlar bize de örnek oldular ve şimdi bütün kurumlarda yerleşti ama gençlere bir şey söylemek isterim, alanınızda yaratıcı sanatçı olun diğer yanını kuramsal alanda çalışanlara bırakın hocam çok uzayacak bu, kesiyorum.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Çok teşekkür ederim. Bu arada öğrencilerimiz doğal olarak ara verip derslerine devam edecekler. Dolayısıyla ben bu bölümü belli bir yerde kesmek zorundayım. Ayrıca bir de

ikinci bir bölümümüz daha var. Ona da hazırlık yapmamız gerekiyor. O nedenle konuşma sürenize bir beşer dakika daha eklemek istiyorum ve size soruyorum. Kültür politikaları konusunda önerileriniz var mı? Biliyorsunuz; bu bölümler de yavaş yavaş kapanıyor Açıkçası ben de bölümü kapatılmış bir dekan olarak sizden bu konuda faydalanmak istiyorum ne yapmalıyım? Ben bir dekan olarak bu bölümü tekrar açmak için nasıl bir politika izlemeliyim bu konuda sizlerden görüşler alabilir miyim?

Prof. Dr. Mehmet Üstünipek: Bu kültür politikaları konusunun çok disiplinliliğini belki aktarmak gerekiyor. Diğer fakültelerle de temas noktası olduğunu belirtmek gerekiyor yani dediğim gibi iktisat, uluslararası ilişkiler sanat ve tasarım alanları zaten doğrudan ilişkili olduğu gibi çok disiplinli bir alan olmasının birleştirici bir yönü de var. Yani onu da vurgulamaya çalışıyorum hep, şimdi konservatuar diyoruz güzel sanatlar ya da sanat ve tasarım diyoruz. Mutlaka ayrı disiplinler ama özünde bu kadar da ayrı değil sanatın alanları birbirinden. Ve bunları böyle bir araya getirecek bir maya gibi düşünmek gerekiyor bu sanat yönetimini, kültür yönetimini. Çünkü ben galerilerden örnek verdim ama yani asıl belki sanat yönetiminin daha faal olabileceği alan işte festivaller, tiyatro, sanat gösterimleri gibi alanlar. Dolayısıyla bu çok yönlülüğünü aktarabilmek önemli diye düşünüyorum. Ama tabii öncelikle YÖK'ün bir program dahilinde Türkiye'de yaygınlaştırmasının daha önemli olacağını düşünüyorum. Yani özellikle dediğim gibi sanatın farklı disiplinlerinin bir arada olduğu yapılarda çok daha etkili olabilecek bir oluşum. Tabii şunu söylemek lazım yani Türkiye'de de giderek geliyor bazı şeyler. İşte bienaller var, müzeler var, özel tiyatrolar var, kültür yolu festivalleri var, yerel yönetimler sanat ve kültür alanında daha faal, sanat vakıf ve dernekleri var. 11. ve 12. Kalkınma Planlarında açık bir şekilde sanat ve kültür yönetimi eğitiminin yaygınlaştırılması gerektiği ifadesi yer almasına rağmen üniversitelerimiz buna yeterli hassasiyeti göstermiyor. Yani devletin bir politikası var bu konuda. Bizlerin sanat ve kültür yönetiminin ne olduğunu bıkmadan anlatmamız gerekiyor akademik camiaya.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Şaşırtıcı olan o zaten. Yani bir taraftan da gelişirken yönetimin bir taraftan geride kalması çok şaşırtıcı

Prof. Dr. Mehmet Üstünipek: Ama işte mesela yerel yönetimler var bir şeyler yapmaya çalışıyorlar ama çok fazla eksikler olabiliyor. Yani onlara da yön verecek kişilere ihtiyaç var bu kurumsal yapılar içerisinde. Yani sırf küratör gibi düşünmemek lazım, oraları örgütleyecek kurumsal yapılar da önemli. Dolayısıyla çok yönlü bir alan ve o çok yönlülüğü vurgulamak ve herkese anlatmak gerekiyor. Kendi bulunduğumuz kurumsal yapıların dışına da çıkmak gerekiyor diye düşünüyorum. Sanat ve kültür yönetimi genişleme potansiyeli çok fazla olan bir alan. Yani sanatçıların da ihtiyacı var sanat kurumlarının da ihtiyacı var ama tabii iyi eğitim verilmesi gerekiyor. Çünkü işin iletişim boyutu da var ve mutlaka yani o etkili iletişimi de yapabilecek kişiler olması gerekiyor mesela. Ama maalesef Türkiye'de bu akademik alan bir gelişme ortamı tam anlamıyla bulamadı.

Prof. Veysel Günay: Sayın Dekan bir cümle söyleyebilir miyim? Yalnız sanat yönetimi için değil, birçok alandaki meselenin aslı şudur. Üniversite eğitimi temel alanlarda yapılır. O temel alanlar içerisinde yukarıya doğru çıktıkça seçimlik olarak ayrımlar başlar. Bence bizim sanat yönetimi temel bir disiplinin birisinin adıyla başlayacak, yukarıya doğru çıktıkça; yönetim bilimi, sanat kültür bunları birleştirerek o

çocuk sanat yönetiminden mezun olacak. Ama sınıf arkadaşı hastane yönetiminden mezun olacak, öteki bilmem nereden. Tabii ki çok daha farklı bir yapıya yani üniversiteler eğitim içerisindeki planlamadan, bazı üniversitelerimiz var reklamını yapmak için söylemiyorum. Örneğin, Sabancı iki üç tane fakültesi var fakat 20 daldan insan mezun oluyor. İşte yolda herkes yolunu seçiyor, teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Rica ederim. Sevgili Hocam az önce aslında çok güzel bir şeyden bahsetti. Hatta Sinem Hocam’la birlikte onaylayarak kafamızı salladık ne kadar doğru diye. Şu tasarım tarafına biraz daha girmenizi istiyorum kıymetli hocam. Şöyle ki; bu işin tasarıma doğru gidiyor olması eğitimi nereye doğru dönüştürecek? Yani bir 10 yıl sonra güzel sanatlar fakültelerinin adlarında sanat adının sadece adında kalıp, eğitim tamamıyla tasarıma mı dönüşecek? Eğer farklı bir şey konuşacaksanız ona da hazırım ama ben açıkçası buradaki fikirlerinizi çok merak ediyorum, buyurun sayın hocam...

Prof. M. Reşat Başar: Oğlum sabaha kadar odasında oyun oynardı. Bu noktada oğlumu eleştirmiyorum, merak ediyordum. Ne yapıyor sabaha kadar diye, meğer böyle bir gelecek kuruyormuş. Ama senin bugün performansın gayet iyi. Beni oradan zorla buraya getirttin, oturttun, şimdi toparlayıp teşekkür etmeyi planlarken iki başlık açtın. Bence arkadaşlar da çok uzun süredir burada, bu nedenle çok uzatmasak diye düşünüyorum. Sanat eğitimi tasarım eğitimi ikileminde aslında az önce söylediğim gibi Güzel Sanatlar Fakültesi’nin içindeki sanat ifadesi bence düşmüş durumda. Özellikle vakıf üniversitelerinde düşmüş durumda. Başlangıçta söylediğim gibi sanat eğitimi keşfedilmiş bir alan vakıf üniversiteleri tarafından. Bir vakıf üniversitesi yöneticisi olarak söylüyorum bunu. Keşfedilmiş ve fırsata çevrilmiş bir alan tasarım alanları, bir de kolay bir alan. Yani şimdi öğrencilerimize bunu söylemek biraz garip olacak ama bilgisayar laboratuvarı, donanımlı bilgisayarlar, güncel programlarla koskoca bir bölümü ya da bölümleri ve fakülteyi idare edebiliyoruz. Dolayısıyla hem ucuz hem de az bir yatırımla çok daha fazla çıktı alınabiliyor. O yüzden cazip geliyor. Tabii ki az önceki turda da ifade etmeye çalıştım belki ama yeterli değildi sanırım. Dünyadaki ve Türkiye’deki ekonomik süreçlerin gidişatı bunu belirliyor. Yani Türkiye’nin tarihine baktığımızda sanat eğitimi tarihine baktığınızda tek partili dönemden çok partili döneme geçiş, ondan sonra liberal ekonomilere geçiş gibi aşamalarla sanat eğitiminin paralellik gösterdiğini görebiliriz. Neden seksenlerden doksanlardan sonra bu fakülteler arttı, Türkiye’nin ekonomi tarihine baktığımızda toplumsal tarihine baktığımızda bunu kolaylıkla anlayabiliriz. Bundan sonraki süreçte ne olur? Bundan sonraki süreçte şu anda devlet üniversitelerinde bile öğrenci bulamayan resim ve heykel bölümleri kapanır onlarda da Dijital Oyun Tasarımı, Animasyon ve Grafik Tasarım gibi bölümler temel bölümler olur. Yani neyin temel sanat disiplini neyin yan sanat disiplini olduğu görülemez hale gelir. Bu konuda çok iyimser değilim.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Çok teşekkür ederim kıymetli Hocam... Aslında söyleşiyi çok çok daha geniş tutma şansımız var ama şu anda diğer oturumun misafir hocaları geliyorlar onları da karşılamamız gerekiyor. Efendim ben çok teşekkür ederim, gerçekten çok yararlı bir söyleşi oldu sağ olun, var olun eksik olmayın. Ben izin verirsiniz beş dakika daha sabrınızı rica edeceğim ve konuklarımıza hediyelerimiz var hem de bir toplu fotoğraf çekileceğiz.

II. OTURUM

24 EKİM 2023 SALI

14.00

PROF. DR. ÖZER KANBUROĞLU (Dekan)

ACILIŞ KONUSMASI

Hepiniz tekrar hoş geldiniz, kıymetli hocalarım, sevgili öğrenciler. Sabah gerçekten verimli bir oturum gerçekleştirdik. Biliyorsunuz plastik sanatları tek bir çerçeve altında değerlendirdik. Tabii ki araya sanat ve kültür yönetimini de koyduk. Bu oturumumuzda da sahne performans yani tiyatro ve müzik sanatlarını tartışacağız. Yarın da görsel sanatlar alanını ben ve sinemacı hocalarımızla beraber gerçekleştireceğiz. Şimdi çok kıymetli iki hocamız var ve birisi çok sevdiğim çalışma arkadaşım, diğeri de Sanat Dalları Eğitim Konseyi Başkanlığı’nı yapmış sevgili Başkanım. Aynı zamanda da Yıldız Teknik Üniversitesi’nin Sanat ve Tasarım Fakültesi’nin kıymetli dekanı, Prof. Dr. Turhan Sağer hocamız.

Evet, ben Melih Korukçu hocamla başlamak istiyorum. Birinci periyotta tiyatronun başlangıcını tartışacağız. Türkiye’de tiyatro nasıl başladı? Dârübedâyî’nin bir etkisi var mı yok mu? Buradan bir giriş yapalım. Hocam bunu daha sonra Cumhuriyet’e getirecek ve bizi bilgilendirecek. Buyurun sayın hocam söz sizindir.

PROF. DR. MELİH KORUKÇU KONUSMASI

Şimdi öncelikle, “Cumhuriyetimizin 100. Yılında Oyunculuk Eğitimi” başlığını taşıdığı için, oyunculuk eğitiminin temel ilkelerini belirtip çerçevesini çizerek başlayalım. Oyunculuk diğer sanatlardan biraz daha farklı; enstrümanın oyuncunun bizzat ta kendisinin olduğu bir alan. Dolayısıyla biz üç temel dayanak üzerinden ilerliyoruz, ilerletiyoruz oyunculuk eğitimlerini. Bunların ilki oyuncunun bedeni, diğeri oyuncunun sesi ve üçüncüsü de tabii ki diğer bütün sanatlarda ortaklık taşıdığı üzere yaratıcılık, yani zihinsel süreçleri. Bu açıdan bakıldığında tiyatro tarihi boyunca oyunculuk eğitiminin bu üç temel unsur üzerinde yükseldiği söylenebilir. Fakat pek çok alanda olduğu gibi tiyatrodaki da oyunculukta da çok uzun yıllar bir usta-çırak ilişkisi üzerinden ilerler oyunculuk eğitimi. Ta ki 1800’lerin sonuna doğru sosyal bilimlerin alanındaki hareketlilik, psikoloji bilimindeki dönüşmeler ve bu gibi toplumsal dinamiklerin doğrultusunda bilim ve sanat alanlarındaki birtakım gelişmeler ışığında, tiyatro tarihinin önemli yönetmenlerinden birinin, Rus yönetmen Konstantin Stanislavski’nin ortaya koyduğu yöntemle eğitilebilir, öğretilir, aktarılabilir bir sistem kazanmıştır.

1800’lerin sonundan Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna kadar çok uzun bir zaman periyodu yok. Dolayısıyla aradaki yirmi, otuz senelik zaman diliminden bahsetmek, Türkiye’deki oyunculuk eğitiminin temelini anlamak bakımından gerekli olacaktır. Türkiye’deki kurumsal oyunculuk eğitimlerinin ana çizgisini, Darübedâyî’den başlatıyoruz. Cumhuriyetin öncesinde “Osmanlı Güzellikler Evi” adı altında kurulan (ve kuruluşunda da çok enteresandır yine dünyada da o sırada yeni bir alan açılmaktadır, tiyatro sanatı açısından bakıldığında bu da tiyatro yönetmenliği alanıdır. Döneminin yetkin tiyatro yönetmeni

Andr  Antoine bizzat Türkiye’ye getirilerek kurulmuş olan) kurumda bir eēitim sistemi oluşturulmuştur. Fakat malumunuz I. Dünya Savaşı’nın başlamasıyla Osmanlı ve Fransızlar farklı kutuplarda yer aldıēı için Andr  Antoine ülkesine geri dönmek durumunda kalmıştır. Bu yüzden süreç kesintiye uēramıř ve böylelikle Dar lbed yi’deki oyunculuk eēitimi başlamış olsa da sürdürülebilirlik gösterememiştir. Eēer Dar lbed yi’nin 1914’te kurulduēu halindeki müfredatına bakacak olursak, az önce söylediklerimi görürsünüz: Tarih, edebiyat, trajedi, dram, komedi, ses, ifade, aruz yani şiir, dans, edebiyat tarihi, adabımuaşeret ve lirik gibi derslerin konulduēunu görüyorsunuz. Bu dersleri yine üç ana başlıkta toplamak mümkün; beden, ses ve entelektüel birikim oluşturmayı amaçlayan zihin eēitimi.

Ardından tabii bu süreç, 1933 yılında yine Dar lbed yi’nin ve bu kez bir okula dönüştürülerek devam etmesiyle sürecektir. Tiyatro meslek okuluna döner, dönemin belediye başkanı bu sefer Joseph Marx’ı Türkiye’ye davet eder. Böylelikle tiyatrodaki Türkiye’de ilk oyunculuk eēitimi tekrar tetiklenmiş ve sürdürülmeye başlanmış olur. Fakat 1935’te yani iki sene sonra belediye b t  elerindeki kesinti nedeniyle kapatılmıştır. 1944 yılında tekrar açılacaktır ve İstanbul Belediye Konservatuvarı olarak adlandırılacaktır. Ardından bu süreç, 1951’de revize edilerek oyunculuk eēitimi tekrar düzenlenir. 1985’te de İstanbul  niversitesi’ne baēlanarak bugünkü İstanbul Devlet Konservatuvarı Oyunculuk Bölümü olarak devam eder. İstanbul’daki serüven böyle.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte bunun bir de tabii Ankara boyutu var. Ankara’da 1936 yılında kuruluyor Ankara Devlet Konservatuvarı. Hocam da bahsedecektir, Carl Ebert  nderliēinde. Öyle ki daha sonra burası Hacettepe  niversitesine baēlanacaktır ve Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı olarak aynen günümüzde  ērenci yetiştirmeye devam edecektir.

1958 yılında da bir adım atılıyor, bu da önemli bir adım. Daha sonra Dil Tarih Coērafya Fakültesi’ne baēlanacak olan Tiyatro Enstitüsü kuruluyor. Ki bundan sonra 1964 yılında bu enstitü, “Tiyatro Kürsüsü” adıyla yürütülüyor. Yeniden revize ediliyor ardından Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coērafya Fakültesi içerisinde Tiyatro Bölümü olarak fakültenin bir uzantısı olarak yeni bir müfredatla ortaya çıkıyor. Burada tiyatronun kendi içindeki alanlarının ayrılmaya başladığını görüyoruz. Ankara’daki temel farklılık aslında günümüzdeki tiyatro eēitimi açısından önemli bir farkı ortaya koyuyor. Bunu da belki cumhuriyet kazanımı olarak etiketlememiz mümkün.

Prof. Dr. Özer Kanburoēlu: Ekol müdür hocam yani öyle mi anlamalıyız?

Prof. Dr. M n p Melih Korukçu: Tam olarak hocam, evet. Çünkü İstanbul ekolü daha çok usta-çırak ilişkisine dayalı ve oyunculuk odaklı bir eēitim verirken, Enstitü’n n açılmasıyla birlikte, tiyatronun kuramsal kısmı, dramaturji kısmı, dramatik yazarlık kısmı, oyunculuk kısmı, tasarım kısmı bir model olarak gelişmeye başlamıştır. Bundan sonra Türkiye’nin çeşitli yerlerinde açılıp faaliyet gösterecek olan öncelikle devlet olarak sonra da vakıf  niversiteleri içerisinde günümüzde toplam 38 üniversitede oyunculuk eēitimi veren fakülte ve konservatuvar bulunmakta. şimdi bakıldıēında Cumhuriyet Dönemi’nde aslında oyunculuk eēitiminin çok güzel yerlere geldiēini görmeye başlıyoruz. Ne gibi güzel? Bir kere günümüzde otuz sekiz farklı  niversitede Oyunculuk Bölümü varsa bu ciddi bir rakam! Fakat tesadüf deēil. Neden tesadüf deēil açıklayalım; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlıēı İletişim Bařkanlıēı’nın verilerine

göre, Türkiye drama ihracatında Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra dünyada ikinci sırada yer alıyor. 2022'de yani geçtiğimiz yıl, Türkiye'den dizi ve film satışının 750 milyon dolar olduğu açıklanıyor ki bu aslında Türkiye gibi tüketimi daha ön planda olan bir toplumda Türkiye'nin üretimde tercih edilen bir değer olduğunu gösteriyor. Fakat 750 milyon dolarlık girdinin ne kadarı oyunculuk eğitimlerine geri dönüyor? Meseleye bu açıdan baktığımızda aslında olmamız gereken yerin çok gerisinde olduğumuzu ne yazık ki not düşmek durumundayız.

Şimdi bu açıdan bakıldığında özellikle Türkiye'deki oyunculuk eğitiminde oyunculuk öğrencilerinin çeşitli avantajları bulunmaktaydı. Neydi bunlar? Mezun olduklarında devlet ve şehir tiyatrolarında istihdam edilme zorunlulukları bulunmaktaydı. Ama günümüzde böyle bir durum söz konusu olamıyor. Şimdi tabii ki hani eskiden olduğu gibi nüfus yoğunluğu da az ve düşük değil, günümüzde oyunculuğa ilgi de çok yüksek. Dolayısıyla eğitim içeriklerinin de yeniden revize edilmesi gerekiyor. Bu açıdan bakıldığında, bu 38 üniversitenin pek çoğunun -özellikle üzümlerle söylemek gerekir ki devlet üniversitelerimizin pek çoğunun- içerik planlarının hâlâ kuruldukları şekliyle kaldığını gözlemliyoruz.

2018 yılında Beykent Üniversitesi'nde yapılan bir oyunculuk çalıştay vardı. Orada çok çarpıcı sonuçlara ulaştık. Gururla söylemem gerekir ki İstanbul Aydın Üniversitesi'nin Drama Oyunculuk Bölümü müfredatı bu anlamda örnek teşkil eden bir müfredat. Çünkü bizim bütün bu enstrümanlarımızın yanı sıra gelişen ihtiyaçlar doğrultusunda da bir içerik akışımız var. Kamera önü oyunculuk, sanat işletmeciliği, yazarlık, yaratıcı drama gibi pek çok alanlarda da eğitim imkânı var. Fakat tabii ki bu alanda verilerin güzel olması, eksikliklerimizin ve gidermemiz gereken kusurlarımızın olmadığı anlamına gelmiyor. Bunlara ilişkin birkaç not iletmek isterim çok vaktinizi almadan.

Birincisi, Türkiye'de şimdi biliyorsunuz malumunuz Türkiye'de oyunculuk deyince aklımıza ilk gelen alan diziler oluyor, dizi oyunculuğu oluyor ve o dizilerin lokomotif kişileri oyunculuk eğitimi almamış kişiler, arka plandaki kişiler aslında işin sürdürebilir kısmını yürütüyorlar. Bu anlamda bakıldığında Türkiye'de üniversite sayısından çok daha fazla oyunculuk atölyesi olduğunu düşünüyoruz. Fakat bu da bir sorunu işaret ediyor. Nitelikli eğitmen problemi. Özellikle üniversitelerin bu konuda bir çalışma yapması gerekiyor. Çünkü üniversitelerin tek görevi öğrenci yetiştirmek değildir. Aynı zamanda alan için hizmet verecek kişilerin yetiştirilmesinde de sorumludur üniversiteler. Bu da tabii ki nitelikli eğitmen yetişmesi ve aynı zamanda bölümlerin altyapılarıyla da çok ilişkili. Çünkü bizim gibi alanlar biraz masraflı alanlardır, biz dans stüdyosu isteriz, sahne isteriz. Bizim isteklerimiz pek çokları için lüks gibi görünen ama bizim eğitim sistemimizin olmazsa olmazı olan gerekliliklerdir. Alt yapı sorunlarıyla, bizim üniversite için değil ama Türkiye geneline bakıldığında bu tür problemlerle çok karşılaşıldığını görüyoruz. Dolayısıyla Cumhuriyet'in 100. yılında yeni olan bazı üniversitelerin bile kapatıldığını, sahnelerinin çok amaçlı salonlara dönüştürüldüğünü görüyoruz. Bunun da belki eğer bu ihracattan gururla bahsediliyorsa bir tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Ders içeriklerinin güncellenmesi ve dünyada bu alanda neler yapıldığına ilişkin dış gözlemlerin yapılabilmesi de önemli bu anlamda. Dünyadaki başarılı sistemleri de takip edip belki bunların karşılıklarının da Türkiye'de nasıl olduğu konusunda bir çalışma yapılmalı. Mevcut çalışmalar aslında çok küçük maddi

olanaklar ve akademisyenlerin kendi çabalarıyla sürdürülebiliyor. Kısacası az önce sözünü ettiğimiz miktarın onda biri bile bir fon olarak aktarılabilse Türkiye’de oyunculuk eminim ki bugün olduğundan çok daha önemli bir yerde olacak. Çünkü bakın bir pazardan bahsediliyorsa (burada belirtmeliyiz ki işin bizim için en kutsal olan kısmı sanatla ilgili olan kısım, biz işin maddi ya da pragmatik kısmıyla değil, çoğunlukla sanat ve sanatın insanın üzerindeki etkisi, toplum üzerindeki etkisi bağlamında düşünmeyi tercih ederiz) oyunculuk mesleğinin özendirilmesi gereken ve gereksinimlerinin hızla giderilmesi gereken bir alan olduğunun altını çizmek gerekir. Türkiye’de oyunculuk eğitimi, yaptığımız etkinliklerde de görüyoruz ki aslında dünyanın geri kalan diğer kültürleriyle kıyaslandığında çok kötü bir durumda değildir. Bizim sorunlarımız daha çok altyapıyla ilgili sorunlardır ama Cumhuriyetimizin bir sonraki yüzyılında umalım ki oyunculuk eğitimi için ayrılan kaynaklar yeterli bir seviyeye getirilsin. Şunu da eklemek gerekebilir. Sorunlarımız sadece altyapı ve eğitmen yetiştirme ilgili değil. Mesela bizim alanımızın olmazsa olmazı yetenektir. Yetenekli öğrencilere sağlanabilecek burslar, bu eğitimin erişilebilirliği, bu gibi unsurların da giderilmesiyle o zaman galiba hak ettiği yeri bulacaktır diye düşünüyorum. Bu kadar kısıtlı ve bu kadar çok da önemsenmeyen bir alanken bu kadar başarılıysa, dünyanın ikincisi olunabiliyorsa o zaman belki buraya yapılabilecek olan nitelikli yatırımlarla çok daha başarılı seviyelerde olabilir diye düşünüyorum.

Prof.Dr. Özer Kanburoğlu: Çok teşekkür ederim, çok güzel özetlediniz sayın hocam. Kıymetli öğrencilerimiz bir üniversitenin halka açılan iki kapısı vardır. Birisi Tıp Fakültesi’dir, verdiği poliklinik ve hasta hizmetleriyle, diğeri de güzel sanatlardır. Tabii bir tarafta bir yatırım söz konusudur ve bu konuda, herhangi bir sıkıntı söz konusu olmaz. Çünkü burada insan sağlığı söz konusu olduğu için tıp alanına gerek devlet gerekse özel kuruluşlar yatırım yapıyorlar. Oysa güzel sanatlar alanı öyle olmuyor ve bizler bu bütçe darlıkları içerisinde bir şeyler üretmeye çalışıyoruz. Ama biz üniversite olarak durumumuzun iyi olduğumuzu hatta çok iyi bir eğitim verdiğimizi düşünüyorum. Hocam bahsetmedi ama biz tiyatro olimpiyatlarına kabul edilen 10 ülkeden bir tanesi olduk. Yani Mehmet Birkiye ve Melih Korukçu hocalarımın liderliğinde sürdürülen tiyatro eğitiminin kalitesinin çok yüksek olduğunu rahatlıkla görebiliyoruz ve bunu dışarıdan da görebiliyorlar. Melih Korukçu hocama konuşması için çok teşekkür ediyorum. Şimdi ise sözü müzik alanındaki gelişmeleri anlatmak üzere Prof. Dr. Turan Sağer hocama bırakmak istiyorum, buyurun hocam söz sizin.

PROF. DR. TURAN SAĞER KONUŞMASI

Değerli hocalarım, çok kıymetli öğrenci arkadaşlar öncelikle hepiniz hoş geldiniz. Özer hocama da bu nazik davetinden dolayı çok teşekkür ediyorum. Cumhuriyetimizin 100. yılının da hepimize kutlu olmasını diliyorum. Tabii sizler tiyatro, sahne sanatları öğrencilersiniz. Burada müzik öğrencisi fazla olmadığı için, her ne kadar müzik ve sahne sanatları iç içe olsa da çok fazla müfredata girmeyeceğim. Sadece müziğin kurumsallaşması, Selçuklu’dan günümüze gelene kadar hangi aşamalardan geçtik, günümüzde ne durumdayız? Biraz onlardan bahsedeceğim sizlere.

Değerli arkadaşlar, sanat bir dildir, hepimizin bildiği gibi. Bilgilendirir, düşündürür ve harekete geçirir. Müzik, diğer sanat alanlarının içerisinde toplumla iç içe olan ve toplumu etkileyebilen en önemli sanat da-

lıdır. Yani hiçbir devlet başkanı, hükümet, millet yoktur ki müziğin etkisinden, gücünden faydalanmasın. Cumhuriyet’in kuruluşu da öyle olmuştur. Dünyadaki en küçük toplumlarda da böyleydi. Avrupa’daki saraylarda da böyleydi. Yani her yönetim, siyaset, müziği ayrı düşünmemiştir. Siyaset müziği kullanır, bugün seçimlerde de öyledir. Baktığınızda hükümetleri destekleyen sanatçılar vardır. Hükümetlerin desteklediği sanatçılar vardır. Bu sadece ülkemiz için geçerli değildir. Yani bugün bir Mozart’a baktığımızda tamamen monarşi karşıtı bir bestecidir. Ya da işte Strauss’a baktığımızda komünist bir faşistliği destekleyen yapısı vardır. Özetle müzik; siyaseti etkileyen, tüm toplumu etkileyen en önemli sanat dallarından bir tanesidir. Dolayısıyla neden siyasetten bahsediyorum? Kurumlaşmayı gerçekleştiren, kurumlaşmayı yöneten, siyaset olduğu için siyaseti müzikten ayrı tutamayız.

Şimdi Türkiye’deki ilk müziksel kurumsallaşmaya baktığımızda müziğin şöyle bir yapısı var, müzik kurumları kendi içerisinde resmi okul olmasa da kendi elemanını kendisi yetiştirmiştir. Selçuklularda Nevbethâne ve Tablhâne dediğimiz gruplar vardı. Nedir bunlar? Tablhâne dediğimiz, askeri birliklerdeki bando takımları, yani bugün işte okullarda olan boru, trampet ve zilden oluşan bir takım. Daha sonra bunla beraber Nevbethâne var. Nevbethâne nedir? Nevbethâne de yine birliklerdeki nöbet tutan bando takımları. Selçuklu sultanları bir yere giderken bayrak, çetir ve sancakla beraber bu Nevbethâne takımlarıyla beraber gidiyorlar. Dolayısıyla Türklerde ilk müzik okulları olarak biz Nevbethâne ve Tablhâne’yi alırız. Selçuklulardan sonra Osmanlılar, Osman Bey’in Karacahisar’ı fethetmesiyle 1288 yılında, Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Mesud’u kutlamak için bir yıl sonra ona bayrakla beraber bir boru trampet ve nakkare yollar. Yani bugünkü anlamda Osmanlılarda ilk mehterin kuruluşudur. 1898 yılında başlamıştır ve işte bugün gördüğümüz mehterin temeli orada atılmıştır. Daha sonra, Nevbethâne ve Tablhâne’den sonra resmi olmayan kurumsallaşmada hepimizin bildiği gibi I. Murad tarafından, 1360 yılında Enderun Mektebi kurulmuştur. Bu mektepte, ilk müzik dersleri konulmuştur. Enderun Mektebi’nin amacını işte biliyorsunuz, Osmanlı içerisinde elitler yaratmak için oluşturulan bir kurumdur. Burada ilk müzik dersleri konulmuştur, hatta 1363 yılında biraz daha ilerleyerek burada mektebin içerisinde bir Enderun Musiki Mektebi oluşturulur. Burada ilk resmi müzik dersleri vardır.

Bu arada arkadaşlar 1360 yılında, yani III. Selim’e gelene kadar Mehter devam etmiştir. III. Selim döneminde, Yeniçerilerin yanında bir de batı düzeni, düzenli bir askeri birlik kurmuştur. Bunun önünde askeri birlik batı sistemi olduğu için önlerine batılı bir bando kurmak istemiştir. Bugünkü Boru Trampet Takımları, bunun adı Nizam-ı Cedid ve Boru Trampet Takımı, 1794’te kurulmuştur ve birkaç yıl devam ettikten sonra II. Mahmud Dönemi’nde bu kurulan bandonun yetersiz olduğu anlaşılarak bando büyütülme istenmiştir. Bu yüzden İtalya’dan Guiseppe Donizetti bando şefi olarak ülkemize getirilmiştir. Tabii çok ayrıntılara girmek istemiyorum bando ilk defa 21 kişiyle kurulmuştur. Daha sonra padişahın huzurunda konser vermiştir. O konserin beğenilmesiyle beraber yurt dışından bu bandodaki insanları eğitecek hocalar ve çalgılar getirtilmiştir. Burada dikkatimizi çeken önemli bir olay, Musika-i Hümayun. Enderun Mektebi’nden sonra kurulan büyük müzik teşkilatı. Neden teşkilat diyoruz arkadaşlar? Bu sadece bir bando değil, ilerleyen zamanlarda Musika-i Hümayun’un içerisinde hem askeri bando, filarmoni orkestrası, temsil heyeti, fasıl heyeti yani ne kadar müzik türü varsa o dönem için geçerli olan toplulukların hepsi yer

almıştır ve sarayın dışındaki diğer kurumlarda müzik yapan uygulayıcılar da yine buraya dâhil edilmiştir. Bu kurulduktan beş yıl sonra, buradaki eğitimi sürekli hâle getirebilmek için 1831 yılında Musika-i Hümâyün Mektebi kurulmuştur. Yani artık kurumsallaşsın, çalacak tüm çalıcılar bu mektepte yetişsin diye böyle bir kurum kurulmuştur. Musika-i Hümâyün, bugün Türkiye'deki birçok müzik kurumunun, değerli arkadaşlar, temelini oluşturmuştur. Ankara'daki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası o zaman, Musika-i Hümâyün'un içinde bulunan Filarmoni Orkestrası'dır. Bugün Cumhurbaşkanlığı Türk Sanat Müziği Korosu, Musika-i Hümâyün'un içerisindeki fasıl heyetidir. Yani birçok kurumu içerisinde barındıran kurumdur. Bundan sonra başka bir kurum hocamızın bahsettiği 1914 yılında kurulan Dârülbedayi'dir. Değerli arkadaşlar Dârülbedayi'nin özelliği içerisinde iki tane şubenin olmasıdır. Bunlardan bir tanesi tiyatro bir tanesi de müzik. Müzik, kendi içerisinde Türk ve Batı müziği olmak üzere ikiye ayrılır. Tabii Dârülbedayi aslında okullaşmanın ilk adımı olarak kabul edilir ancak okul olamadığı yani kuruluşunu tam tamamlamadığı için, I. Dünya Savaşı yoğunlaştığı için 1916 yılında kapatılmıştır. Yani burası sadece kurumsallaşma çalışmasında okul olarak düşünülmüş, çalışılmış ancak kurulmadan 1916 yılında kapatılmıştır.

Peki kapatıldıktan sonra ne oluyor? 1916-17'de Dârülbedayi'den sonra kurulan Dârülelhan, Türk müzik tarihi için Türk sanat tarihi için çok önemli yere sahiptir. Çünkü ilk resmi okul, Dârülbedayi kuramadığı için Dârülelhan sayılır. İlk resmi müzik sanat okulu Dârülelhan'dır. Dârülelhan, müzik açısından Türk ve batı müziğinin öncelikle eşit olarak verilmesi düşünülen okullardan birisidir. Bundan önce kurulan okullara dikkat edersek, hepsi batı müziğine yönelik, modernleşmeye yönelik okullardı. Ama Dârülelhan, Türk müziği ve Batı müziğinin eşit olarak verilmesi düşünülecek kurulmuştur. Ancak daha sonra tamamen Batı müziği kapatılarak Türk müziği ön plana çıkarılmıştır. Yine Cumhuriyet'in başlarında, müzikle ilgili müzikolojik çalışmaların yanı sıra derlemelerin yani köylerde halk müziği eserlerinin toplanması, onların notaya alınması, müzik alanında ilk bilimsel dergilerin çıkartılması, hatta dergilerin içerisinde o zamanki müzik öğrencilerine bile yer ayrılması birçok eserin basılması Dârülelhan zamanında yapılmıştır. Bu yüzden Dârülelhan ile ilgili çok fazla yayına rastlayabiliriz.

Dârülelhan ile beraber arkadaşlar, Cumhuriyet'e geçiyoruz. Biliyorsunuz yeni bir ülke, yeni bir felsefe, yeni bir sistem. Müziğin toplumu değiştirme gücünün farkında olan Atatürk, yaptığı devrimlerden ilk olarak 1924'te Ankara'da bir Musiki Muallim Mektebi'ni kuruyor. Bu Musiki Muallim Mektebi'nin kurulma sebebi ortaokul, lise ve öğretmen okullarına, musiki mekteplerine öğretmen yetiştirmek. İlk öğrencilerini 1925 yılında alıyor. Tabii o yıllarda sanata fazla ilgili olmadığı için o zamanki Balmumcu'da bulunan Öksüzler Yurdu'ndan altı tane öğrenci getiriliyor. O öğrenciler ile eğitim öğretime başlıyor. Sayısı bir yıl sonra yine Balmumcu'dan ve Musiki Muallim'den gelen öğrencilerle 40 a yaklaşıyor. 1936'lara 1937'lere gelindiğinde yaklaşık 147 öğrenciye ulaşıyor. Bunun 65-70'i kız öğrenci. Yani neredeyse okul yarı yarıya kız-erkek olmuştur. Bugün Türkiye'deki Müzik Öğretmenliği olarak bilinen bu bölüm sizin üniversitenizde de var, ilk temelini oluşturan bir okul. Aynı zamanda öğretmenlikle beraber müzisyen de yetiştiriliyor. Yani o zamanki Ankara'daki işte, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası için eleman yetiştirirken bir taraftan da öğretmen yetiştiriyordu. Hocamız bahsetti, 1936'da bu kurum ikiye ayrılıyor. 1938 yılında bu okul Gazi Üniversitesi o zamanki adı Gazi Terbiye, Gazi Öğretmen Okulu kurulunca okulun

müzik öğretmenliği ile ilgili kısmı Gazi Terbiye'ye devroluyor. Diğer kısmı da Ankara Konservatuvarı, birazdan bahsedeceğim, hala devam ediyor. Burası arkadaşlar, şimdiki Mamak Belediyesi'nin olduğu Musiki Muallim Mektebi'nin olduğu Ankara Konservatuvarı'nın iç binası. Cumhuriyet tarihinde önemli bir yere sahiptir. Daha sonra, Gazi Terbiye'ye taşınmıştır.

Cumhuriyetten sonra önemli ikinci kurum arkadaşlar, İstanbul Konservatuvar yani İstanbul Konservatuvar dediğimiz bugün İstanbul Üniversitesi'ne bağlı olan devlet konservatuvarı. Neden önemli bir kurum? Dârülelhan 1917'de kurulduktan sonra Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber, o zamanki İstanbul Valisi Haydar Bey'in önerisiyle tamamen belediyeye bağlanıyor ve İstanbul Konservatuvarı adını alıyor. Aslında Dârülelhan'ın devamıdır. Burası tamamen, batı müziği eğitimi veriyor, Türk müziği kapatılıyor. Son seneye kadar da böyleydi. Tamamen batı müziğin eğitimi verilen bir okuldu. Yeri ise Kadıköy'de rıhtımda tarihi bir bina idi. Şimdi ise Maltepe'de. Türkiye'deki birçok ünlü müzisyen, buradan yetişmiştir. Tabii bir de Musiki Muallim'den bahsederken, birkaç şeyden de bahsetmem gerekir. Değerli arkadaşlar Türkiye Cumhuriyet'i kuruluyor, kurulur kurulmaz Ulu Önder'in önerisi ile muallim yetiştirme sınavı diye bir sınav açılıyor. Yurt dışına mimarlar, mühendisler gönderilirken sanat alanlarından kişiler gönderiliyor. Özellikle müzikte bugün, klasik müzikte hepimizin Türk Beşleri olarak bildiğimiz Ahmet Adnan Saygun, Cemal Erkin, Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Alnar, Necil Kazım Akses gibi besteciler o dönem Avrupa'nın değişik ülkelerine ve şehirlerine gönderilerek eğitim alıyorlar ve bir yıl sonra ülkemize dönerek 1925'ten itibaren Musiki Muallim Mektebi ve Ankara Konservatuvarı'nda hocalık yapıyorlar. Türkiye'de yeni kurulacak okullara da öncülük yapıyorlar.

1924'te Musiki Muallimi kuruluyor arkadaşlar, uzun bir süre devam ediyor. Daha sonra 1936 yılına gelindiğinde okulda şöyle bir sorun çıkıyor; biz öğretmen mi yetiştiriyoruz, uygulamacı mı yetiştiriyoruz? Dolayısıyla o zamanda İstiklal Marşımızın bestecisi Osman Zeki Üngör'ün başkanlığında bir temsil heyeti ve müzik akademisi oluşturuluyor.

Bu heyette Ankara'da bir müzisyen yetiştirecek yani öğretmen değil de uygulayıcı geliştirecek bir okulun olması gerekliliği konuşuluyor. Bunun içerisinde Filarmoni Orkestrası'nın da tiyatronun da yer alması gerektiği düşüncesi ortaya çıkıyor ve bu görüş meclisten geçerek kabul ediliyor. 1936 yılında okul açılıyor; ikiye ayrılıyor. İki yıl 1936'dan 1938'e kadar öğretmen yetiştiren kısmıyla sanatçı yetiştiren kısmı aynı binada devam ediyor. İki yıl sonra öğretmen yetiştiren kısmı Gazi Terbiye'ye devroluyor. Burada sadece konservatuvar kısmı kalıyor. Buranın ilk öğrencileri konservatuvarın ilk öğrencileri. Musiki Muallim'in ilk öğrencilerinden sınava ilk gelen altı öğrenci daha sonra devam ediyor. Yurt dışına gidip gelen sanatçılar da burada öğretmenlik yapmaya başlıyor. Bu okulların hepsinin özelliği, yani İstanbul Konservatuvarı da öyleydi, Ankara Konservatuvarı da birazdan bahsedeceğim İstanbul Devlet Konservatuvarı yani Mimar Sinan Üniversitesi'nde açılan okul da, ilk kurulduğunda değerli arkadaşlar, bağımsız, daha sonra belediyeye bağlı, bir müddet sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanıyor. Oradan sonra Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'ne bağlanıyor. En son 1982'de YÖK'ün kurulmasıyla, 1982-1986 arasında üniversitelerde değişiklikler oldu. Burası Ankara Konservatuvar, öğretmenlik kısmı Gazi Üniversitesi'ne bağlandı. Konservatuvar kısmı da Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ne

bağlandı. O zaman Güzel Sanatlar Fakültesi Devlet Konservatuvarı olarak geçiyor. Ardından iki yıl sonra artık Güzel Sanatlar Fakültesi'nden ayrılarak, rektörlüğe bağlı bir yüksekokul olarak devam ediyor. Türkiye'de aynı pozisyonda birçok konservatuvar var. Daha sonra burası değişik nedenlerle yıkılıyor. Şuan Bilkent'te eğitim öğretime devam ediyor.

Yine Musiki Muallim'den ayrılan diğer bir okul Askeri Müzik Okulu. Neden önemli? Kendi içerisinde bandocu asker ve subayları yetiştiriyor. Ama buradan yetişmiş hepimizin bildiği birçok müzisyen de var. Örneğin Muhammer Sun, Kurtuluş Müziği var, yıllarca belki sizler görmemişsinizdir ama anne babalarınız bilir. TRT pazar konserlerinde izlediğimiz Hikmet Şimşek, Askeri Okul'dan, buradan mezun. Daha birçok isim var. Burası da Musika-i Hümayun ile başlıyor. Daha sonra 1924'te Ankara'ya geliyor. Ankara'ya geldiğinde buranın şefi, Osman Zeki Üngör oluyor. Burada parantez açıp küçük bir bilgi vereyim arkadaşlar; hepimizin bugün bildiği İstiklal Marşı olarak söylediğimiz marşın adı aslında Cumhuriyet Marşı'dır. Cumhuriyet kurulduğunda biliyorsunuz, sözleri için mecliste yarışma açılıyor. Sözler kabul ediyor, okunuyor onu anlatmamıza gerek yok. Mehmet Akif'in yazdığı sözler mecliste kabul ediliyor. Ama savaş devam ettiği için o yıllarda İstiklal Marşı bestelenemiyor değerli arkadaşlar. Dolayısıyla ülkenin değişik bölgelerinde müzik öğretmenliği yapan kişiler o sözleri kendileri besteliyor. Yani yaklaşık 24 bestecinin 17 si net belli. Muhtar Ataman, Kazım Karabekir'e kadar birçok kişi besteliyor. O zaman bu orkestra İstanbul'dan Ankara'ya taşındığında orkestranın şefi olan Osman Zeki Üngör, Atatürk, Hâkimiyyet-i Milliye Gazetesi'nin Ankara Palas Otel'deki toplantısına katıldığında Atatürk kapıdan içeri girerken orkestra Cumhuriyet Marşı'nı çalıyor. Yani şimdiki İstiklal Marşı'nı çalıyor ve bittikten sonra Atatürk'ün yanına gidiyor ve diyor ki paşam beğendiniz mi diyor? O da aynen şu şekilde tırnak içerisinde "Eline sağlık, Allah razı olsun çok güzel olmuş." diyor. Ve bunun üzerine Atatürk işte Milli Marşı bu olsun diyor ve o tarihten sonra marş şimdiki İstiklal Marşı oluyor. Yoksa asıl yarışmayı kazanan Ali Rıfat Çağatay'ın Acemaşiran makamındaki İstiklal Marşı'dır. Uzun yıllar İstiklal Marşı olarak o söylenmiştir. Ondan sonra İstiklal Marşı devam etmiştir. Bundan dolayıdır ki bugün İstiklal Marşı ile ilgili bazı eleştiriler vardır. Sözlerinin mecliste onaylandığı için değiştirilemeyeceği ama müziğinin prozodi hatalarından dolayı ve mecliste onaylanmadığı için değiştirebileceği tartışılmaktadır. Doğru, yanlış biz bir şey demiyoruz. Böyle bir parantez de açmak istedim.

Askeri Mızıkâ Okulu arkadaşlar, yine belirli dönemlerde isim değiştirmiştir. En son Askeri Lise, daha sonra Silahlı Kuvvetler Mızıkâ Astsubay Yüksekokulu iken, hepimizin bildiği 15 Temmuz olaylarıyla beraber tamamen kapatılmıştır. Mevcut öğrenciler de devre dışı bırakılmıştır. Daha sonra Milli Savunma Üniversitesi'nin kurulmasıyla beraber Milli Savunma Üniversitesi'ne bağlı iki yıllık Silahlı Kuvvetler Armoni Mızıkâsı Yüksekokulu olarak şuanda astsubay yetiştirmeye devam etmektedir.

Köy Enstitüleri, müzik öğretmeni yetiştirmede çok önemli bir yer tutar. Özellikle 1940 yılından itibaren müzik öğretmeni yetiştirilerek buradan Anadolu'nun değişik yerlerine ve daha sonra, diğer Köy Enstitülerinde de müzik öğretmenleri yetiştirilmiştir.

İzmir Devlet Konservatuvarı. Değerli arkadaşlar Cumhuriyet'in ilk yıllarında İstanbul'un yoğun bir sanat kurumsallaşmasının yanında İzmir'de 1955'lere kadar bir hareketlilik olmamıştır. 1955 yılında İz-

mir'de bir konservatuvar kurulmuştur ama burası resmi öğrenci yetiştiren bir okul değildir. 1958'e kadar ortaokul, lisedeki öğrencilere şu anki belediyelerin yaptığı gibi özel piyano, şan, bağlama kursları veren bir okuldur. 1958'den sonra resmi okul statüsüne kavuştu. Sadece konservatuvarın ortaokul ve lise kısmı vardı. 1975 yılına kadar böyle devam etti. Ortaokul liseyi bitiren öğrenciler, yükseköğretim için Ankara'ya o zamanki Ankara Devlet Konservatuvarı'na geliyorlardı. 1975'te İzmir'de, İzmir Senfoni Orkestrası'nın kurulmasıyla beraber okulun da hoca ihtiyacı karşılanacağı için senfoni orkestrasından, yüksek kısmı da yatılı olarak açıldı. 1982 yılında YÖK ile beraber Dokuz Eylül Üniversitesi'ne bağlandı. İlk kurulduğunda yine diğer konservatuvarlar gibi Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin içerisindeydi. Daha sonra 1984'ten itibaren Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı olarak devam etti.

İstanbul Devlet Konservatuvarı 1970'te Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu'nda kuruldu. Tamamen Batı müziğine yönelik iyi icracılar yetiştirmek için kurulmuş bir okuldur. Okul İstanbul'daki ikinci konservatuvardır, diğeri Belediye Konservatuvarı'ydı. Daha sonra Mimar Sinan Üniversitesi'nin kurulmasıyla Güzel Sanatlar Fakültesi'ne bağlandı. 2003 yılında hepimizin bildiği gibi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi oldu. 1984 ile 1986 yılları arasında kendisi Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Devlet Konservatuvarı olarak bugün eğitim öğretim devam etmektedir. Yıldız Teknik Üniversitesi'nin içindeki Çukur Saray ilk kurulduğu binası. Buradan sonra Beşiktaş sahilinde bulunan bildiğimiz o konservatuvar binası, şimdi de tam karşısındaki Uzman Çavuş Misafirhanesi'ne taşınmıştır. Burası Milli Saraylar'a devrolacak. Şu anda konservatuvarının birçok bölümü karşı tarafa taşınmış oldu.

Cumhuriyet'in kurulduğu yıllardan sonra en önemli gelişmelerden biri de değerli arkadaşlar, 1975 yılı. Çünkü o yıllara kadar olan okulların hepsi batı müziği eğitimi yapıyordu. Türkiye'nin Türk müzik eğitimi veren bir okula ihtiyacı vardı. O dönemin ünlü bestekârları Ercüment Berker, Alaeddin Yavaşca, Neriman Tüfekçi gibi sanatçılardan oluşan bir komisyonla 1975 yılında İstanbul Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı kuruldu. Üç bölüm olarak kuruldu; ses eğitimi, yorumculuk, çalgı eğitimi. Daha sonra halk oyunları da eklendi. Burası da ileride İstanbul Teknik Üniversitesi'ne bağlandı. İçerisinde adı Türk müziği olmasına rağmen batı müziği eğitimi de veren bir okul. Değerli arkadaşlar, benim söylediğim okulların hepsi alanında ilk olan okullardır. Birçok Türk Müziği Konservatuvarı vardır ama ilki İstanbul Teknik Üniversitesi içerisindeki Türk Müziği Konservatuvarı.

Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü, Türkiye'deki müzik araştırmacılığının ilk okuludur. 1976'da okul kurulmuştur. Mimari ağırlıklıdır ancak 1978-1979'da dışarıdan hocaların alınmasıyla beraber kadronun genişletilmesiyle sanatın diğer alanlarında da bölümler açılmıştır. Ama burada müzik adına açılan bölüm müzikolojidir. Çünkü Gültekin Oransay o dönemdeki tek müzik araştırmacılığını bilen çok değerli bilim adamıdır. Bu yüzden Müzik Bilimleri Bölümü'nü kurmuştur. Ege Üniversitesi olarak giren öğrenciler 1982 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi olarak mezun olmuştur. Çünkü Ege Üniversitesi Dokuz Eylül ve Ege olarak ikiye ayrılmıştır. Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri ve Tiyatro Bölümü Dokuz Eylül'e geçmiştir. Ama Türkiye'nin en köklü ilk Müzikoloji Bölümü'dür. Şimdi yeni binasına büyük tartışmalarla geçti, eğitim öğretimine devam ediyor.

Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi, bunu şundan dolayı aldım, 1982-1983 yılına

kadar arkadaşlar, Türkiye’de ya Güzel Sanatlar Fakültesi, Eğitim Fakültesi içerisinde Müzik Öğretmenliği bölümleri ya da konservatuvarlar vardı. Ama YÖK’ün kurucusu İhsan Doğramacı, dünyadaki üniversite sistemini iyi bildiği için Bilkent Üniversitesi’nde Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi kurdu. Konservatuvar sistemi, Avrupa sistemidir değerli arkadaşlar. Hiçbir üniversiteye bağlı olmadan kendisi bir okuldur.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Hocam beni bağışlayın, konservatuvar demek icracı değil de yorumculuktur değil mi? Tam karşılığı bu mudur?

Prof. Dr. Turan Sağer: Evet, evet. Performans. Şimdi değerli arkadaşlar, üniversitede bir yönetim vardır, üniversite yönetimi. Bu üniversiteyi rektör ve dekanlar yönetir. Bu ne demek? Üniversite yönetim kurulu, rektör ve dekanlardan oluşur. Ve rektör yardımcıları orada sadece misafirdir, rektörün davetiyle gelirler. Eğer rektör yardımcıları seçilmiş üyeyse yani dekanların dışında üç tane de üniversite seçilmiş profesörü vardır. Ancak konservatuvarı dekan değil de müdür yönetir. Üniversite yönetim kurulunda konservatuvar müdürü yer almadığı için, üniversitenin nimetlerinden affedersiniz, faydalanamaz. Çünkü üniversitenin bütçesini yönetim kurulu belirler. Dolayısıyla Doğramacı bunu gördüğü için konservatuvar olarak değil de Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi olarak kurmuştur. Aslında işleyiş tamamen konservatuvarın aynısıdır. Müdür yok dekan var. Kurulmasından sonra da birçok konservatuvar, konservatuvarın müdürlerinin dekan olması isteğinden dolayı, Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi’ne çevirme isteği doğmuştur. Hatta birkaç tanesi de bugün ülkemizde dörde yakın Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi var. Ordu’da var, Bilkent var, Pamukkale var, Çanakkale Konservatuvar şimdi buna dönüştü. Bu da bir modeldir.

Şimdi özetlersek; bizim bir Müzik Eğitim Fakülteleri, Müzik Öğretmenliği bölümlerimiz var. Bizim Güzel Sanatlar Fakültelerimiz var ama bunların türevleri var. Güzel Sanatlar Fakültesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Güzel Sanatlar ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi. Bunların hepsi aslında Güzel Sanatlar Fakültelerinin türevleri. Bugün ülkemizde müzik olarak elliye yakın güzel sanatlar fakültesi içerisinde 40-45’e yakın aktif Müzik Bölümü var. Otuza yakın konservatuvarımız var aslında elli de aktif olarak. Elliye yakın Müzik Öğretmenliği Bölümü var bunların 40 tanesi aktif. Peki, bu kadar kurumdan mezun olan öğrenciler ne iş yapar? Değerli arkadaşlar, devlette çalışan 17.000’e yakın müzik öğretmeni var. Kültür Bakanlığı’nda 2000’e yakın kadrolu sanatçı var, TRT’de 1000’e yakın sanatçı var. Çalgı da formasyonu aldığı anda öğretmenlik yapabiliyor, halk oyunları mezunları da formasyon aldığı anda öğretmenlik yapabiliyor.

Dolayısıyla zaten yılda ya da iki-üç yılda aldığı öğretmenin sayısı 50-100. Müzik öğretmeni sayısı bugün sadece Türkiye’de 20 tane Müzik Öğretmenliği Bölümü’nden mezun öğrenci sayısı 1000. Kırk tane Müzik Öğretmenliği var. Bakın daha konservatuvarları, Güzel Sanatlar Fakülteleri mezunlarını saymıyorum. Yani yıllık Türkiye’de 8000 ile 10.000 arasında müzik mezunu var. Okulların çokluğundan bahsediyorum. Bu kadar fazla okul gerekli mi değil mi? Bu da tabii ki ayrı tartışma konusu.

Ben çok vaktinizi aldım değerli arkadaşlar, bundan sonrasını isterseniz soru-cevap olarak ilerleyelim. Yoksa çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Ben hem de bir izleyici olarak şunu çok merak ediyorum. Ama açıkça kendi düşüncemi burada baştan açıklayayım; kendi alanımda ekolleşmenin olması gerektiğine inanan bir

hocayım. Yarınki oturumumda gelerseniz bunları aktaracağım. Ama ben şuan öğrenmek amaçlı sorayım, öğrencilerimiz de sizin ağzınızdan duysun istiyorum, bu kadar bölüm sayısı ile ekolleşmek zorunda mıyız? Yani bu ekoller başlarındaki bölüm başkanlarının tavrı mı olmalı yoksa okulun genel politikası mı olmalı? Ben bunu sizden rica ediyorum.

Prof. Dr. Melih Korukçu: Estağfurullah, çok teşekkür ederim bu soru için. Konservatuvar sözcüğü, konserv etmekten yani korumaktan gelir. Yani muhafaza etmekten gelir. Konservatuvarlardaki eğitim aslında, belirli bir üslubu koruyarak öğrenciye aktarır. Buna karşın fakültelerin özgün ve bilimsel ayakları da vardır. Kuramsal ve bilimsel yanını da işin içine alan, sadece icracı yetiştirmeyen aynı zamanda akademisyen de yetiştirebilen ve işin bilimsel dayanaklarını da içine alan bir yaklaşım içerir. Bu açıdan bakıldığında ekolleşmek gerekli midir? Malum bizim üniversitemizin de içine girdiği bir süreç vardı, Bologna süreci. Bu tür süreçler pek çokları için tek tipleştirmeye yönelik bir çabaymış gibi gözükse de aslında globalleşen bir dünya üzerinde akreditasyonu kolaylaştırmak için belki anlamlı olabilir ama ekolleşmek sağlıklı mı? Elbette. Çünkü sanatı yapmanın tek bir yöntemi yoktur. Dolayısıyla ekolleşiliyor mu? Evet. Burada bir kavramı galiba tekrar bir hatırlamak gerekir; Kabile asabiyesi. Kabile asabiyesi kavramı aslında, ait olduğunuz kabilenin tümünden her şeyini olduğu gibi kabul etme, yüceleştirme ve sorgulamamama anlamına geliyor. Ekoller söz konusu olduğunda bu durum sadece kendi ekolünün araç ve yöntemleriyle yetinmeye, farklı bakış açıları ve yaklaşımlara kapalı olmaya karşılık geliyor. Konservatuvarlarda zaman zaman bu hâl çıkabiliyor. Kendi konserve ettiğimiz yöntemi, tek yöntem belirleme ve bunun dışındaki yöntemlere kapalı olma hali. Eğer burası aşılabılırsa, ekolleşmek çeşitlilik yaratması açısından sağlıklı bir şeydir. Fakat sanat öyle değil de böyle yapılmalıdır gibi uç bir noktaya taşınıyorsa, orada fakülte mantığını tekrar bir hatırlamak, bu alanda bilimsel hangi gelişmeler var, sanatın bilimle olan dirsek temasında ne gibi faydalar bulunabilir, bu gibi sorulara yanıt aramak sağlıklı olacaktır. Böylelikle taşıdığı potansiyel muhafazakârlık aşılarak ekolleşmenin sağlayacağı çeşitliliğe ulaşılabilir.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Teşekkür ederim. Turan Hocama da son sorum şöyle olacak; doğal olarak daha fazla bölümümüz olsun diye hep farklı üniversitelerde bölümler açıyoruz. Benim işaret etmek istediğim nokta şu, bu kadar fazla bölüm açılması bir plansızlık değil midir? Yani ülkenin ihtiyacı olan müzik öğretmeni sayısı, senfoni, filarmoni ya da resmi / yarı resmi ya da özel filarmonilerinin sayısı belli ve burada icracı olarak görev alacak müzisyenlerin de sayısı belli. Bu kadar mezunu nasıl değerlendireceğiz?

Prof. Dr. Turan Sağer: İstanbul'da Hocam bir senfonide fazla üç tane piyanist olur. Bu kişi girdi mi otuz sene emekli olmaz, üç tane piyanist. Dördüncüyü alamazsın.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Peki hocam bu plansızlığı nereye bağlıyorsunuz ya da ne yapılabilir? İşin askeri müzik tarafı var çok güzel. Türk müziği, Batı müziği tarafı var. Açılmış olan Güzel Sanatlar, Konservatuvarlar ve MYO'lar var. Bu işin gerçekten uzmanı olarak, iyi bir akademisyen, iyi bir icracı olarak, nasıl bunu toparlayabiliriz, ne önerirsiniz?

Prof. Dr. Turan Sağer: Şimdi biraz önce söylediniz, müzik alanında en düzenli, en prestijli, en sistemli olan birim askeri bandolardır. Çünkü planını çok iyi yapar, kaç bando var, kaç trompetçi lazım, ona göre öğrenci alır her yıl. Ama diğer müzik alanlarında böyle bir sayı yok. Biraz şey olacak ama her rektörümüz

kendi üniversitesinde etkinlik olsun ve içerisinde müzikler olsun istiyor.

Bakın değerli arkadaşlar, üç tane size il örneği vereyim. Erzurum, Sivas, Malatya. Malatya’da Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü var; Müzikoloji ve Müzik Teknolojisi 30 - 30 alıyor, Müzik Öğretmenliği var 40 alıyor bir de Devlet Konservatuarı var. Malatya da ikinci üniversite de Turgut Özal Üniversitesi açıldı. Orada da Müzik Bölümü var.

Tamamen o anki rektörün isteği doğrultusunda; amaç okuldaki öğrenci sayısını fazla göstermek, sanat etkinliklerini artırmak. Aslında şu düşünülebilir, hani normal konservatuvarda keman çalmak isteyen gelsin, o kemancı olur ya da olmaz. Ama bunu en azından sizin dediğinizin öğretmenlikte yapılmaması lazım. Yani devletin öğretmen ihtiyacı bellidir. Kaç öğretmen ihtiyacı var? Yılda kaç atama oluyor, kaç emekli oluyor. Önümüzdeki otuz sene kaç okul açılacak? Değil mi? Beş yıllık, on yıllık kalkınma planlarında bunlar belli oluyor. Eğitim Fakültelerinin en azından açılmaması lazım. Mühendis oluyorsun ister çalışırsın, ister çalışmazsın. Ama devlete mühendisini yetiştiren bir okulsan o zaman plan yapmalısın. Ama müzik alanında öyle bir şey yok. Aslında şu da var; iyi bir müzisyen, iyi bir müzik mezunu, kendini yetiştiren birisi, asla ve asla boş kalmaz. Hiçbir şey yapmazsa değerli arkadaşlar; haftada 10 öğrenciye özel ders verir, 10 saatte 1.000 liradan 10.000 lira. Ayda 40.000 TL kazanır. Hiçbir iş yapmasa yani. Belediyeler var ama önemli olan okulun çoğalmasa değil, kalitenin artması. Yani dolayısıyla okul çok olduğu için öğrenci fazla oluyor. Bizim sınava girdiğimiz dönemlerde 2000-3000 kişi sınava giriyorduk. 20 kişi alıyorlardı. Bugün 40 kişi alan okula 30 kişi müracaat ediyor.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Kıymetli Rektörlerimiz eksik olmasın, kendi üniversitelerinde bu bölümlerin kurulması aşamasında büyük bir çaba sarf ediyorlar ama bir bakır üfleminin fiyatını öğrenince ya da bir konser piyanosunun fiyatını öğrenince “bu ne hocam? diye de hayretlerini gizlemiyorlar.

Prof. Dr. Turan Sağır: Hocam 20.000 liraya alamazsınız. Dört sene önce İstanbul Senfoni’ye almıştık herhâlde, 70.000 TL. O zamanın parasıyla.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Melih hocam, eklemek istediğiniz bir şey var mıdır son olarak?

Prof. Dr. Melih Korukçu: Tabii başlığımız Cumhuriyet’in 100. Yılında Türkiye’de Sanat ve Tasarım Eğitimi Paneli ya, ben kapanış olarak şunu söylemek istiyorum, Cumhuriyet’in kurucusu Ulu Önder Atatürk’ün; birtakım ilkeler doğrultusunda sanata ve sanatçıya bakış açısını ifade ettiği bir deyişi var. Özelde oyunculuk eğitimini genelde sanat eğitimini düşünürken burayı tekrar bir düşünmek ve belki hak ettiği değeri vermek için onu hatırlatmak istiyorum son olarak; “hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz ama sanatçı olamazsınız”. Sanatçı olabilmek için hem yeteneğe sahip olmanız gerekiyor hem de bulunduğu alanın eğitimini almak gerekiyor. Bu ilkeler düşünülürse belki Cumhuriyet’in bir sonraki 100. yılına giderken sanat hak ettiği yerini bulur. En azından böyle olmasını umuyorum. Ben çok teşekkür ederim.

III. OTURUM

25 EKİM 2023 ÇARŞAMBA

10.00

PROF. ARİF CAN GÜNGÖR (Dekan Yrd.)

ACILIŞ KONUŞMASI

Cumhuriyetimizin 100. yılını kutlayarak başlamak istiyorum sözlerime. Hepimiz biliyoruz ki Mustafa Kemal Atatürk kurucusu olduğu Türkiye Cumhuriyeti’ nin temelinin Türk kültürü ve sanatı olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle de Yeni Türkiye Cumhuriyeti bu olgu üzerine inşa edilmiştir ki kültür ve sanatın her alanında pek çok kurum ve kuruluşlar oluşturulmuş, sanatçılar yetiştirilmiş, kültür ve sanat ülke sathına yayılmıştır. İşte bugünlerde 100 yaşına girmiş olan Cumhuriyetimizin yarattığı bu altyapıdan yetişen değerli akademisyenlerimizden bazılarını bugün burada konuk ediyoruz. Cumhuriyet’imizin 100 yılda Türk sanatına ve sanat eğitimine olan katkısını Moda ve Tekstil Tasarımı, Sinema ve Fotoğraf sanat dalları üzerinden bizlere aktaracaklar. 100 yıl sonrasına ait görüş ve düşüncelerini de bizimle paylaşacaklar diye düşünüyorum.

Eminim çok aydınlatıcı ve ufuk açıcı güzel bir söyleşi olacak. Umuyorum ki hepimiz bundan istifade edeceğiz. Değerli Oğuz Makal Hocam’ın hoşgörüsüne sığınarak pozitif ayrımcılık yaparak hanımlardan başlayacağım.

Öncelikle en tecrübeli hocamız Moda ve Tekstil Tasarımından Profesör Betül Atlı ile başlatmak istiyorum söyleşiyi. Betül Hocam genç arkadaşlarımıza belki biraz kendinizden söz edip sonra da Türkiye’de Moda ve Tekstil alanı hakkında konuşmak istersiniz diye düşünüyorum. Buyurun lütfen.

PROF. BETÜLATLI KONUŞMASI

Ben anlatacaklarımı 15 dakikaya sığdırmaya çalışacağım. Çünkü çok çok eskiyim. Çocuklar, 1968’de Mimar Sinan o zamanki adıyla Güzel Sanatlar Akademisini bitirdim. 1416 sayılı yasa ile dört yıl asistan yetiştirilmek üzere yurt dışına gittim. Onunla yurt dışına gittim ama şunu peşin söyleyeyim, herkese söylüyorum, ben yurt dışında hiçbir şey öğrenmedim. Okullar boştu çünkü ama ben Avrupalıyı öğrendim. Avrupalı olmayı öğrendim. Hepinize de bunu tavsiye ederim. Sakın yurt dışında bir şey öğreneceğinizi zannetmeyin. Bizler burada en iyisini size veriyoruz. Oraya sadece Avrupa dünyasını tanımak için gitmenizi de tavsiye ediyorum. Evet o kadar eskiyim ki çocuklar yani burada sizin hocalarınızın hocasıyım. Şimdi bu eski olmak neyi getiriyor? Tasarım eğitimini başlattık. Ben ve bölüm arkadaşlarım onları da selamlıyorum. Buradan Aygun Hocayı, Beyhan Hocayı selamlıyorum. Çünkü Tekstil Bölümü kurulmuş ama süsleme sanatları diye kurulmuş, sadece ve Cumhuriyet’in kurduğu Sümerbanklara desinatör yetiştirmek üzere kurulmuş. O Sümerbanklar Türkiye’nin her tarafında ve onlara desen lazım. Tabi önce Avrupalılardan falan almışlar ama bizim insanımızın istediği desenler nedir? Bunun eğitimine ihtiyaç duyulmuş ve başlanmış. Ben de genç biri olarak tabi ki hocalarım beni tercih ettiler. Asistan aldılar, Sabih Gözen (Zeki Müren’in şarkılarını söz yazarıydı) hocamız çok yardımcı

oldu ve bana bıraktı. Kendisi idari işlere gitti. Yani ben asistan gibi hoca ile çalışmadım. Her şeyi bana bıraktı. Bir anımı söyleyeceğim size. Bir gün öğrenciler şunu yapıyorlardı; atas çiziyorlar, kerpeten çiziyorlar, postal çiziyorlar ve bunlarla veya fotoğraflardan denizaltı fotoğrafları çok rağbette yosunlar falan, bunların kopyasını çekerek desenler yapıyorlar. Şimdi ben de uyanamadım, böyle devam ediyor. Bir gün bir bey geldi feryat figan... Karşılaştım, şemsiye üreticisiymiş ve dedi ki, “yahu bu memlekette bir güzel gül çizen yok mu Allah aşkına” dedi. “Bulamıyorum, bana bu lazım” dedi. O kadar etkilendim ki ve döndüm baktım biz ne yapıyoruz ataslı desen satılabilir mi? Kerpetenli desen satabilir mi? Satış önemli satmayan tasarım değildir zaten ve programı ben değiştirmeye başladım. Hocam da bana yetkiyi vermiş zaten bugün de hala devam eden o desen dersini koydum. Tabii ki tekstilin vazgeçilmez objesi doğadır. İnsanlar üstlerinde, duvarlarında doğanın en güzel desenlerini görmek isterler ve biz çiçek çizimleriyle başladık. Sonra onlarla kompozisyon yapmaya başladık. Bakın tekstilde en önemli şey bir tasarımcının olmazsa olmazı, yüzey değerlendirmesini bilmesidir. O yüzey değerlendirmesindeki kontrastları biliyorsa, derinlik vermeyi biliyorsa, farklı teknikleri bir arada kullanmayı biliyorsa, bunları o yüzeyi değerlendirmesi sırasında iyice öğreniyorsa, bu her alanda seramikte yapsa takı da yapsa çanta da yapsa, ayakkabı da yapsa karşısına çıkacak şeylerdir ve Tekstil Bölümü'nün en önemli çalışmaları bunlardır. Ben bunu neredeyse 50 yıldır devam ettiriyorum. Hâlâ önemine inanıyorum, çok çok önemli. Bazen bu temel eğitime giriyor, mesleki temel eğitimi diye. Bazen temel eğitimden sonra da başlayabiliyor. İki farklı rengi nasıl kullanacaksınız? İki farklı malzemeyi nasıl kullanacaksınız? Kontrastları nasıl kullanacaksınız? Bir orijinal yaka yaptınız, bunu nasıl vurgulayacaksınız? Bütün bunlar bu desenler sırasında öğreniliyor, öğreniliyor demeyeyim de içselleşiyor. Öğrenci ne öğrendiğinin farkında olmuyor belki de ama bu sonradan doğru kararlarla doğru çözümlerle kendisini gösteriyor. Şimdi benim inancım; bakın 50 senenin sonucunda konuşuyorum. Bir tekstil tasarımcısı için bu çok önemli bir eğitim ve başlangıçtır. Daha sonra ne geliyor ikinci önemli şey: İnsanları gözlemleyebilmek. İnsanları eğer iyi gözlemleyebiliyorsanız, insanların ne istediğini fark edebiliyorsanız, giysisinde hangi doyum noktasına gelmiş... Tabii ki bu arada yeni üretilen malzemeleri, kumaşları çok iyi tanımanız lazım. Onların dersleri ayrıca veriliyor. Bu kumaşları iyi takip ediyor musunuz? Trendleri iyi takip ediyor musunuz? Bir kere trendlere bağlısınız, ben şu rengi severim diye bir tasarımcı konuşamaz. Bizde konuşuyorlar. Ben siyah beyaz severim diyor bir tasarımcı ama ben şüpheleniyorum acaba renk biliyor mu? Bu arada şunu da söyleyeyim eğer bu dersleri verenler varsa tasarım derslerini, ki aramızda vardır mutlaka, sakın öğrencilere siyah kullandırmayın, beyaz kullandırmayın çünkü siyah beyaz renk değildir ve öğrencinin kurtarıcısıdır. Aynı bakın ben de siyah giydim. Neden? Kurtarıcı buna yakışıyor. Yakışmak zorunda. Ama eğitimde bu olmuyor. Tasarım eğitiminde siyah beyaz kullanılmaması lazım. Bazı okulların defilelerine gidiyorum yüzde yetmişi siyah. Bu olamaz, imkânı yok bunun, mümkün değil. Siyahın yerini tutacak tonlar var. Çok koyu renkler var. Neden siyah yerine bir koyu kahverengi kullanmıyor öğrenci? Çünkü orada renk düşünmesi lazım. Öğrencilere lütfen renk düşündürün. Bakın; Türkiye'deki tasarımcılar hep siyah beyaz çalışırlar, doku yoktur. Şöyle; simetriyi bozmak, buradan bir saçak, buradan bir obje vb ile tasarım yapılır. Halbuki günümüzde kumaş çok önemli ve ben öyle görüyorum ki; artık

klasik kalıplar üzerine değişik kumaşlarla, süslemelerle tasarımlar yapılıyor. Şimdi biz bunları oturttuk, desen derslerimizi... Şu anda Mimar Sinan'ın arşivinde müthiş bir kumaş desenleri koleksiyonu vardır.

Seksenli yıllarda sıra modaya geldi. Moda seksenli yıllardan evvel yoktu. Yani sadece burada Erhan Hocanız (Öğr.Gör. Erhan Şanal) mesela o dönemlerin öğrencisidir. Baskı vardı, dokuma vardı o kadar. Türkiye marka yaratma ihtiyacına girdi. Seksenli yıllarda bize devamlı sektörden geldiler. "Hocam moda başlatın, modayı başlatın" şeklinde talepte bulundular. "Bizim markaya ihtiyacımız var. Tasarımcılara moda tasarımcılarına ihtiyacımız var. Türkiye ihracatta geliyor. Tekstil ihracatında kendi markamız olması lazım." dediler. Bunun için biz moda derslerini başlattık. Tabi burada bana birazcık hem kadın olmamdan hem dikiş bilmemden hem illüstrasyonum olmasından dolayı çok iş düştü. Bu arada moda illüstrasyonu önemli, onu da ayrıca söyleyeyim. Önemli de sizler için o kadar önemli değil. O ayrı bir konu.

Biz sevgili Aygun Tuğay ile birlikte iki saat ile başlattık. Bölüm başkanımız tekniği, dikişi asla kabul etmiyor. "Burası kız enstitüsü değil, burada dikiş dersi olamaz" diyor başlangıçta. Öğrencilerimize konu veriyoruz. Tabi yabancı okullara, işte Royal kolejlere falan bakıyoruz. Hepsi aynı. 1920'lerden esinlenin diyoruz. Tamam açıyorsun bir kitabı 1920'lerden önünde belli. Burada kumaş ne, bu çizimin ne kadarı öğrenciye ait, ne kadarı esinlenme biz bunlardan bir şey çıkaramadık, olmadı, yürümedi. Hala da sadece konu verip çiz bir şeyler dendiğinde bunun yürümediğinden eminim. Hiç kimse böyle bir yöntemi denemesin. O zaman temel eğitimde başlangıcı yapılan kumaş dokuları araştırmaya girdik ve öğrenciden tekstil malzemesiyle yeni bir kumaş üretmesini istedik. Tekstil malzemesiyle zeminini boyadığınız kâğıt, kâğıt olmuyor bir kumaş oluyor ve boyadığınız biçimleri oraya tekstil malzemesiyle koyuyorsunuz. Bunun için her türlü tekstil malzemesinden haberdar olmanız lazım, öğrenci gidiyor, Mısır Çarşısı'nı keşfediyor. Mahmutpaşa'nın arka sokaklarını keşfediyor. Öyle bir faydasını da gördük. Çünkü öğrenci bize eline makas almamış, iğne iplik almamış biri olarak da gelebiliyor. Onlar dikiş dikmeye başlıyorlar ve yeni kumaşlar ürettik. Sonra dedik ki işte bu kumaşa tasarım yapacaksın. Bu kumaşı hangi kumaşla kombin yapacağına bakacağız. Evet, onun yanına tekrar bir konu verebiliriz. Tekrar diyebiliriz ki 1920'lerden esinleneceksin ama kumaşın bu, bunu dediğimiz zaman çok iyi bir sonuç aldık. Bir kere kopya çekmek diye bir şey kalmadı. Kumaş öğrenciye ait olduğu için ne olursa olsun çıkan tasarım özgün. Bunu kimse tartışamaz ve çok verimli çalışmalar yapıldı, bunu hala devam ettiriyoruz. Hala devam ediyor bazı okullarda ama diğerlerinde ne kadar yapılıyor bilemiyorum. Sonra ben başka bir şey keşfettim. Benim çok değerli bir (değerli demeyeyim, bütün öğrenciler değerli), yetenekli bir öğrencim vardı. Anıyorum onu burada Ongun Ülker. Şu anda çok başarılı bir tasarımcı. Çizimi harika ve çocuktan devamlı fikir fışkırıyor. Yani bir giysi yapıyor yaka ayrı bir yeni fikir, kol takması ayrı, cep ayrı, o kadar çok ki bunları ayıklıyoruz. Ongun bunların hepsi bir arada olamaz. Yani mücadele veriyorum ben çocukla bu kadar fikri bol bol her yerde kullanma diye, devamlı birlikteyiz. Mezuniyetini de benimle yapmıştı. O sırada ben o konuşmalar sırasında bu çocuğun tasarım tarihini bilmediğini gördüm ve dehşete düştüm. Art Nouveau arkasından gelen Art Deco daha evvelki Art and Craft dönemi, yirmilerin sosyal durumu vs hiçbirini bilmiyor. Oradan buradan duyduklarıyla ve bunun

bir ayıp olduğunu düşündüm. Gerçekten ayıp yani sizlerin de hepinizin aile tarihiniz gibi giysi tasarım tarihini bilmeniz lazım. Bu Kostüm Tarihi diye var tabii ama Sümerlerden başlıyor. Hititler böyle giyinirdi, Yunanlar böyle... Ama öyle değil. Neden insanlar bunu giyerdi diye sorgulamak lazım. Yani 1920'lerde kadınların silüeti böyle. Hâlbuki 10 sene evvel de böyleydi. Neden o duruma girdi? Tarih bilmek lazım, sosyoloji bilmek lazım, insanları gözlemlemek lazım.

Dior, neden meşhur oldu hepimiz Dior'u biliyoruz. Neden meşhur oldu biliyor musunuz çocuklar? Çünkü 1945'de savaştan çıkan, yıkılmış Avrupa'nın kadınları ölmüş kocalarının ceketlerini giyiyorlardı. Karartma perdeleriyle elbise yapıyorlardı. Boya yoktu, ipek yoktu. Hiçbir şey yoktu. Fakat birden kalkınan Avrupa'da kadının modası yoktu. Artık para vardı, düzelmmişti her şey. İşte Dior bunu keşfetti, gözlemledi. Kadınlar ne istiyor ve onu tekrar sanki 1910'lara geri döndürmüş gibi. Korseli, ince belli 13 metreden bir etek, düşünebiliyor musunuz israfı? Daha evvel kumaş bulamayan o toplum 13 metre etekler altında danteller, stiletto ayakkabılar... Bakın bu öyle bir tuttu ki.

Başka bir örnek daha vereyim. Mini etek şu anda mini etek giyiliyor o modadır, sadece modadır ve onun da bir hikâyesi vardır. Yeni bir nesil ortaya çıkıyor altmışlarda ki ben onlara dâhilim. Bunlar savaş görmemiş artık Avrupa kalkınmış, Türkiye'de öyle... Fakat modası yok. Ben annemle aynı modeli giydim ve nefret ederdim. Kendimden nefret ederdim. O, dar kalem etekler, o zaman likra yok. Eteğin arkası sarkar ve ben hiçbir zaman kendimi ince topukları yakıştıramadım ama yok başka ayakkabı yok. Onu giymek zorundayım. İğrenç bir durumdu birdenbire altmışlar geldi, altmışlar niye geldi çocuklar? Çünkü savaş sonrası. Bu gençler işte söylüyorum, ben de dâhilim aile baskısındalardı. Çünkü o savaşı yapmış babaları, anneleri şunu okuyacaksın, bunu okuyacaksın, her gün banyo yapacaksın, her gün saçlarını tarayacaksın, her gün yıkanacaksın, okuluna vaktinde gideceksin gibi bir ortamda büyüdüler ve altmışlar hareketi buna isyandı. Ailelerinden ayrıldılar komünler halinde yaşamaya başladılar ve bunların da modası yoktu. Fakat aynı zamanda ailelerine kızgınlardı. Çünkü onların aileleri, babaları, dayıları kimleri varsa Nazi olmuşlardı. O kampları kurmuşlardı. Amerikalıların babaları, Hiroşima ve Nagazakiye bomba atılmasına onay vermişlerdi ve bu o gençlerin inanışlarını da zedeledi. Ve başka kültürler aramaya başladılar. Hippiler böyle çıktı çocuklar. Onun için ben size mesela bazı filmler, Hair filmi tavsiye ederim. Hair müzikalini muhakkak seyredin muhakkak orada bu zihniyeti göreceksiniz. Ondan sonra işte ne oldu? Önce başkaları da deniyor. Fakat esas Mery Quant meşhur olmuştur. Mery Quant birdenbire kendi sokak arası butiğine mini eteği koydu. O modası olmayan gençliğe. Ve o da aynı Dior gibi öyle bir tuttu ki. Yani kraliçe Elizabeth, işte geçen yıl çok yaşlı vefat eden o zamanlar biraz orta yaşlardaydı o bile giydi mini eteği. Tabi o kadar abartılı değil ama dizüstü diyelim.

Ama şu anda mesela mini eteğe feministler karşı çıktılar. Mini etek külotlu çorabı beraberinde getirdi. Çünkü siz mini eteği lastikli çorap ile giyemezsiniz. Yani şunu söylemek istiyorum, Chanel neyle meşhur oldu? Artık sosyalleşen spor yapan kadınlar nedeniyle sert likrasız kumaş yok çünkü o kumaşlarla tenis oynayamıyor, golf oynayamıyor, hareket edemiyor, yırtılıyor, sökülüyor. O zamana kadar iç giyimde kullanılan jarseyi kadınlara dış giyim olarak verdi. Chanel'in çıkışı budur çocuklar. 1920'lerde ve kadın o jarselerle rahatladı.

Sosyal medyadan çok faydalaniyorum, bazı sayfalara abone oluyorum. Çok kolay tavsiye ederim. Bakın Schiaparelli bu ayrı bir konudur, hala devam ediyor. Bugün Schiaparelli ne yapıyor? Sürrealist bir modacıydı. Bunları takip edin çocuklar ve tasarım tarihini muhakkak bilin. Ben bunun tezlerde çok faydasını görüyorum. Çünkü bunları kulaktan dolma öğrenenler büyük yanlışlar yapıyorlar. Büyük hatalar yapıyorlar. Mesela 1920'lere otuz diyor, otuza yirmi diyor, kırka elli diyor. Yakışmıyor. Ben yakıştıramıyorum. Ben dört yıllık güzel sanatlar eğitimi alanlara bu hataları yakıştıramıyorum. Bu şekilde neden ve ne içini ile tasarım tarihini muhakkak bilmeniz gerektiğine inanıyorum. Bir de dediğim gibi desen bizim tekstilcilerin temel aracıdır. Bir araçtır. Kumaş deseni yapmak illa öyle kumaş desenleri basılacak diye bir şey yok. Bakın ben altmışlarda yetmişlerde seksenlerde öğrencime hep suluboya çalıştırdım. Ama suluboya basılamıyordu o zaman, çünkü şablon baskıda (Erhan Hoca'mız bunları size anlatıyor veriyor.) renk ayrımı yapılır. Suluboyanın renk ayrımını yapamazsınız. Geçişler var, işte noktalama kullanacaksınız. O zaman negatiflerde elle yapılıyor. Bizde ağır negatif dersleri de vardı. Peki, ne olacak? Sektörden gelirlerdi desen istemeye hayır, ben guajın o soğuk badana gibi haline öğrencimi teslim edemem. Yaratıcılığı öldürüyor. Dedim ki, (şu anda bunu benim öğrencilerime hep söylüyorlar hocam siz bize böyle demiştiniz diye) "Ben öğrencimi bugün için değil 20 sene sonra için yetiştiriyorum". 20 yıl sonra da bu öğrenciler desen yapacak. O zaman teknik gelişecek ve bunlar basılacak. Ama ben bugünün koşullarına göre öğrencimi yetiştirsem bugün zaten var zaten yapılıyor, geleceğe hazırlanıyor bu çocuklar. Gerçekten bugün, dijital baskı çağında her şey basılabiliyor ve desenler bence daha özgürleşti. Sonra ben bu tasarım tarihini incelerken araştırırken, onunla bitireyim değil mi? Şunu gördüm, çok enteresan. Owen Jones diye birisi Art and Craft döneminde bir mimar. İşte İngiltere ihracatını arttırınca, çünkü makineleri o bulmuş üretiyor ama desen yapan kimse yok, desen yok. Osmanlı'ya desen satacak. Osmanlı'nın seveceği deseni birinin yapması lazım. Hindistan'a satacak, geriye onun pamuğunu alıp satacak desen yapılması lazım. Tüm ülkelerin desenlerini içinde toplayan bir kitap hazırlıyor. O kitabın ben bir zamanlar, kitapçılar gelirlerdi üniversitelerin içine kadar, kitap getirirlerdi. Owen Jones'un bu kitabını "The Grammar of Ornament" diye aldım. Hâlâ yararlanıyorum. Mesela bir çalışmamda bana Bizans deseni gerekti. Nereden bulacağım? O kitaba başvurdum yani 1850'lerde basılmış bir kitap. Bugün geçerli ve o kitabın arkasında desen tasarımı nasıl yapılır diye sayfalar var ve anlatım var. Ben orada gördüm ki, böyle bitiriyorum. Ben desen dersinde öğrencilerime verdiğim şeyleri içgüdüsel olgu olarak verdim. Yani baktım suluboyanın yanına başka bir teknik lazım. Fiziksel çalışma lazım göz onu çıkart istiyor. Bunlar meğerse 1800'lerde işte bu kumaşı fazla üretilip desen yapma endişeleri için tasarım okulları açıldığında bizim bu yaptığımızın meğerse o okullar o zaman tartışmışlar, yapmışlar, bulmuşlar. Tabi ki ben o yoklukta desen derslerimi tamamen kendi içgüdülerimle oluşturdum. Ve şu anda da devam ediyor ve çok önemli olduğuna inanıyorum. Bir tasarımcının hangi tasarımı yaparsa yapsın, bakın onu da söyleyeceğim. Bugün Çanakkale Seramik'in baş tasarımcıları tekstil mezunlarıdır. Çünkü hiçbir seramik öğrencisi onlar kadar desen çalışmıyor. İki de sürekli Almanya'dan ödül kazanıyorlar. O fayanslarla, Müge (sevgili Müge Karaer (Krespi), Erhan Hoca tanır) tekstil mezunudur ama Azerbaycan sarayını bile dekore etmiştir. Çok önemli bir iç mimardır. Çünkü iç

mimarlık kumaşa dayanır genellikle. Evet, bu kadar.

Prof. Arif Can Güngör: Sevgili Betül hocam çok teşekkür ediyorum. Estağfurullah hocam sizin bilgi ve deneyimlerinize saatlerimiz yetmez. Çok yararlı oldu. Ayrıca genç arkadaşlarla daha kapsamlı bir toplantımızda da sizi buluşturmak isteriz.

Prof. Betül Atlı: Seve seve gelmek isterim ama beni birilerinin getirmesi lazım buralarda kaybolmayayım.

Prof. Arif Can Güngör: Hiç sorun değil gerekeni yaparız hocam. Bölüm Başkanı burada muhakkak ayarlarız. Evet, Betül Hocamla çok güzel bir giriş oldu.

Şimdi Profesör Sema Ilgaz Temel hocamıza dönüyoruz. O da Marmara Üniversitesi'nde Grafik Tasarım Bölümü'nden kıymetli hocamız.

Kendisi bize Cumhuriyetimizle grafik tasarım alanı arasında nasıl bir bağlantı kuracak? Ben de merak ediyorum. Çünkü grafik tasarım bizim için yani diğer alanlarımızdan daha yabancı ve yeni en azından benim için... Merak ediyoruz hocam buyurun.

PROF. SEMA ILGAZ TEMEL KONUŞMASI

Çok teşekkür ederim. Bir konuşma hazırladım ama bazı kısımlarını atlayarak gitmek istiyorum. Bildiğiniz gibi, Cumhuriyet'in 100. yılı dolayısıyla bu etkinlik yapılıyor. O yüzden bunun altını bir kere daha çizmek istiyorum. Cumhuriyet'in kurulmasından bu yana yüzyıl geçti. Atalarımız, uzun süren savaşlardan yoksul ve bitap düşmüş bir ülkeden yeni bir ülke yarattılar. Bu ülkenin, bu yaratımın başında da Mustafa Kemal Atatürk vardı. Mustafa Kemal, bağımsız Türkiye ve Cumhuriyet idealine yürekten inandı ve savaşlarla geçen ömrünü buna adadı. Monarşinin bitmesi, halk egemenliğinin gerçekleşmesi 100 yıl önce Cumhuriyet'le oldu. Çağdaş bir yönetim şekline kavuştuk. Monarşi kaldırıldı, halk ümmet olmaktan vatandaş olmaya geçti. Ancak biz üniversite mensupları olarak, aynı zamanda özgür düşünebilen her birey gibi, olaylara eleştirel bakma yeteneği ve cesaretine sahip olmalıyız. Aradan 100 yıl geçtikten sonra geriye baktığımızda bu yüzyıl içinde çok daha iyisini yapabilir miydik, Cumhuriyet kadrolarının başlattığı çağdaşlık hareketini daha ileri bir noktaya taşıyabilir miydik diye kendimize sormamız gerekiyor. Bilmiyorum siz ne düşünüyorsunuz? Çünkü bu ülke az zamanda büyük işler yapmıştı. Türk aydınlanması dediğimiz, Cumhuriyet sonrası gerçekleştirilen büyük dönüşüm, Türk aydınlanma hareketi, matbaanın bulunmasından 300 yıl sonra Osmanlıya gelmesi nedeniyle yaşanan açığı kapatmayı hedefliyordu. Cumhuriyet döneminde yapılan devrimler, reformlar gerçekten son derece cesurdu. Bunları tekrar hatırlayalım; hilafetin kaldırılması, Arap alfabesinden Latin alfabesine geçiş, medeni kanunun kabulü, kılık kıyafet devrimi, ölçü birimlerinin değişmesi... Eğitim açısından bakarsak daha iyi bir nokta diye tanımladığımız şey ne olabilirdi? Birincisi şu: bölge ayırt etmeksizin nitelikli eğitimin Türkiye'nin bütün bölgelerinde yaygınlaşması ve bütün çocuklara ulaşması sağlanabilirdi. İkincisi, laiklik, laik eğitim, eğitim reformunun en önemli unsurlarından biri olan Tevhid-i Tedrisat kanunu, yani eğitim birliği yasası korunabilirdi ve çok farklı olurdu durum. Üçüncüsü; atalarımızın bin bir emekle kurdukları Sümerbank, Seka kâğıt fabrikaları gibi üretim tesisleri, milli tarım ve sanayi

korunabilir, kendi kendine yeten ülke olma durumu sürdürülebilirdi. Bu konuda düşünmemizin gerekli olduğu kanısındayım.

Bugünkü konuşmamda sizlere, aralarında ilginç benzerlikler bulunan üç okulu tanıtacağım. Bu okulların kuruluş amaçlarından, tasarım anlayışlarından ve kısa sürede kapatılmalarına rağmen uzun yıllara yayılan etkilerinden bahsedeceğim. Bu okullardan ilki; Cumhuriyet sonrasında kurulan Köy Enstitüleri, ikincisi Almanya'da endüstrileşme hareketinin önemli bir unsuru olan Bauhaus Okulu, üçüncüsü de Bauhaus eğitim anlayışı model alınarak İstanbul'da 1957 yılında açılan, benim de mezunu olduğum Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu.

Köy Enstitülerini bilen var mı arkadaşlar? Duydunuz mu daha önce? Köy Enstitüleri Türk aydınlanması dediğimiz Cumhuriyet sonrası dönemin en önemli öğelerinden bir tanesi. 1937 yılında hazırlığı yapılıyor. Kalkınma hamlesinin en önemli unsuru olan eğitim reformu üzerine çalışan ve bir ekip var. Atatürk, 1937 yılında, vefatından bir yıl önce, o dönemin en önemli eğitim kuramcılarından John Dewey'den Türkiye'nin koşullarına uygun bir model oluşturmasını istiyor. John Dewey'in raporu arşivlerde duruyor ancak şunu diyor özetle; kuracağınız okullar, didaktik eğitim veren yerler olmamalı, yaşamın içinde, yaparak yaşayarak öğretmeyi amaçlamalı. Zaten hazırlıklar da bu yönde ve yirmi bir bölge saptanıyor. Bu bölgeleri saptarken şehirden uzak olması, demir yoluna yakın olması gibi iki kriter belirleniyor. Yoksul bir halk, okul yok, öğretmen yok, malzeme yok, hiçbir şey yok. Elde avuçta bir şey yok. Yani her şey sıfırdan yapılacak. Ancak Köy Enstitüleri, Atatürk'ün vefatından sonra, İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanı, Hasan Ali Yücel'in milli eğitim bakanı olduğu dönemde 1940'da hayata geçiriliyor. İsmail Hakkı Tonguç ve Halil Fikret Kamak bu süreçlerde önemli katkı sunuyorlar. En çok bilinenleri Hasanoğlu, Kepirtepe, Savaştepe İzmir'de açılan Kızılçullu, Çifteler ve Arifiye okulları. Köy Enstitüleri, köylü ailelerin çocuklarını eğiterek, köy koşullarını bilen, donanımlı öğretmenler yetiştirmeyi amaçlıyor. Köy enstitüleri beş yıllık, programlarında edebiyat, coğrafya, tarih, yurttaşlık bilgisi gibi standart dersler var. Ama bunun yanı sıra köyde gerekli olacak; ziraat, hayvancılık, arıcılık, tarım, balıkçılık, dokumacılık, genel sağlık bilgisi, kooperatifçilik gibi başka dersler de var. Köy Enstitüleri'nin başka kuralları da var. İlginç kurallardan bir tanesi her öğrenci mutlaka bir enstrüman çalmak zorunda. İkincisi de her öğrenci bir yılda en az yirmi beş klasik roman okumak zorunda. Bu Hasan Ali Yücel serisi vardır, o dönemde yüzlerce dünya klasiği tercüme edilerek basılmış ve okullara dağıtılmıştı. Köy Enstitüsü öğrencileri okulla ilgili herhangi bir ihtiyaç olduğunda yani çatı onarımı, su getirilmesi ve benzeri durumlarda öğretmenler gözetiminde kendileri yapıyorlardı. Ancak Türk Aydınlanmasının çok önemli bir faktörü olan; idealist, bilgili ve kendi köylerine döndükleri zaman kendileri gibi çocukları yetiştirecek olan, yaklaşık yirmi bine yakın öğretmen mezun eden bu okullar, siyasi hesaplar nedeni ile çok uzun ömürlü olamadı. 1946 seçimleri öncesinde aleyhte propagandalar başladı... 1946 seçimleri öncesinde kritik bir seçim, demin hocam da dedi. Her şey her şeyle ilişkili. Eleştiriler şu yönde; burası komünist yatağı oldu, komünist yetiştiriyor. Diyorlar ki, kız erkek birlikte okuyorlar. Bunlar Türk aile yapısına ve örfüne, geleneklere aykırı, bunlar kulağımıza hiç yabancı gelmiyor değil mi? Tabii bunu açıkça söylemeyen bir kesim de var. Meclisteki milletvekillerinin bir kısmı feodal ya-

pının sürdüğü köylerin ağaları, varlıklarını korumak için, bilinçlenmeye, halkın uyanışına karşı bir pasif direniş geliştiriyorlar. Anadolu'daki uyanış onları rahatsız ediyor. Aynı zamanda dünyada soğuk savaş sürüyor. Amerika ve Rusya, boğazlar üzerinde, Akdeniz havzası üzerinde veya Kafkasların üzerinde egemenlik savaşı yapıyorlar, işte Türkiye ve Yunanistan'a yardım için Truman Doktrini diye bir şey geliyor ve Amerika yardım için bazı koşullar öne sürüyor. Bunların detayına girmiyoruz, çok kabaca geçiyoruz ama her şeyin her şeyle ilişkili olduğunu söylemek için bunlardan az da olsa söz etmek gerektiğini düşünüyorum. 1946 seçimlerine bu dedikodular ve baskı havasında giriliyor, efsane Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, seçim öncesinde istifa ediyor ve Köy Enstitüleri de yavaş yavaş dönüştürülüyor. Ancak 7 Ocak 1954 yılında yani Demokrat Parti iktidarı geldikten yaklaşık dört sene sonra, Reşat Şemsettin Sirer zamanında da resmi olarak kapatılıyor. Böylece; aydınlanma döneminin bu çok önemli kurumu da siyasi hesaplar sonucunda nihayete ermiş oluyor. Az önce söylediğim gibi, insanlık adı verilen bu devasa sürekliliğin bir parçası olarak dünyada olup biten her şey diğer şeyleri de etkiler. Örneğin fotoğrafın icadı, sanatçılarda, ressamalarda görünenin ötesindekini yapma arzusu doğurmuştur değil mi? Fotoğraftan önce fotoğraf gibi resim yapmak çok değerliydi ama fotoğraf bulununca görünenin ötesi; duygular düşünceler ön plana çıkmaya başladı.

Birinci ve ikinci dünya savaşlarından sonra toplumlar yeniden şekillendi. Ve bundan daha önemlisi İngiltere'de başlayan sanayi devrimi Avrupa'ya yayıldı. Şimdi Bauhaus Okuluna geliyorum. Almanya'da gelişen sanayinin ihtiyacı olan elemanları yetiştirmek üzere bir okul ihtiyacı doğdu ve Alman iş adamlarınca desteklendi. Endüstriyel üretim için, süslemeci tarzın yerini yeniçağın yeni dönemin tasarımını ve tasarımcılarını yetiştirmek üzere bir okul gereksinimi doğdu. Bauhaus Okulu 1919'da ünlü mimar Walter Gropius tarafından kuruldu. 1919'da Weimar'da tam Atatürk'ün Samsun'a çıktığı zaman Bauhaus kurulmuş ilginç değil mi? O tarihi çocuklara söylüyorum unutmamaları için. Bauhaus'un özelliği, sanat ve tasarımı birleştirmek ve endüstrinin ihtiyacı olan tasarım formasyonu kazanmış elemanlar yetiştirmektir. Okulda; Vasily Kandinsky, Paul Klee gibi dönemin ünlü sanatçıları ders veriyordu belki ismini duymuşsunuzdur. Basic dizayn denilen bizim Türkçe temel sanat diye tanımladığımız ders çok önemli bir dersti ve bütün bölümler tarafından alınıyordu. Ne yazık ki bu okul da çok uzun ömürlü olmadı. O sırada Almanya'da Hitler'in savunuculuğunu yaptığı nasyonal sosyalizm yükselişe geçmişti. Okul Weimar'dan Dessau'ya, sonra da Berlin'e taşındı. Hitler'in iktidara geldiği yıl olan 1933'te de Naziler tarafından kapatıldı. Okul kapanınca okulun hocalarının birçoğu o zaman özgürlükler ülkesi diye tanımlanan Amerika'ya gittiler ve Amerika'da bu tasarım formasyonunu yayacak okullarda görev aldılar. Böylece eğitim anlayışı günümüze kadar süregelen Bauhaus ekolü bütün dünyaya yayıldı. Bugün hala Bauhaus Okulları birliği diye birlik var, eğitim programları ile bu ilkeleri savunan okullardan oluşan, bizim okulumuz, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi de bu birliğe üye. Şimdi gelelim Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'na, daha önce bahsettiğim iki okulun ikisinin de çok kısa ömürlü olduğundan söz ettik ama bunlarda en uzun ömürlü olan Tatbiki oldu. Fransız akademizminin karşısı olan uygulamalı sanata yönelik çalışmalar Avrupa'da olduğu kadar Türkiye'de de ilgi uyandırdı. İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Sabri Oran ve Pierre Bonart isimli hocalar bu konuda araştırma yaptılar.

Profesör Adolf Shneck, Sabri Oran'ın Teknik Üniversite Stuttgart Teknik Üniversitesinden arkadaşı idi, birlikte bir model geliştirdiler. Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu başlangıçta Yüksek Okul olarak kurulmadı. Okul, ilk kurulduğu 1957 yılında üç yıllıktı. Daha sonra bu sürenin dört yıla çıkartılması ve programların geliştirilmesi kararı verildi... Okulun kurulmasında Almanya, hoca ve materyal anlamında büyük destek verdi. Okulun ilk yıllarındaki öğretici kadrosunda 14 Türk hoca ve 14 Alman hoca yer alıyordu. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu beş bölüm olarak kuruldu. Bu beş bölüm hangileriydi? Grafik Sanatlar Bölümü, Tekstil Sanatları Bölümü, Dekoratif Resim Bölümü, dekoratif resim, resim değil, evet, dekoratif resim sonradan Resim Bölümü olarak adı değişti. Seramik Bölümü ve İç Mimarlık Bölümü. Şu anda 12 ya da 13 bölüm var okulda. Dekoratif Resim Bölümü ilginçti. Özer Hocamızın söylediği gibi mimariyi destekleyen; vitray yapımı, fresk yapımı, duvar kabartması yani mimari ile birlikte gelişecek, dekorasyona ve işleve yönelik o uygulamalar resme dönüşünce kalktı. Bütün okulların belki de kurumların kaderi kaçınılmaz bir biçimde dönüşüme uğramak. Dönüşüm güzel bir şey ama her zaman olumlu yönde olamayabiliyor. 1980 yılında ihtilal sonrasında yapılan seçimde Kenan Evren cumhurbaşkanı oldu. 1982 yılında Yüksek Öğrenim Kurumu kuruldu, Tatbiki Güzel Sanatlar Marmara Üniversitesi'ne bağlandı. Bağlandıktan sonra ne oldu? Endüstriyel Tasarım, Sinema Televizyon, Fotoğraf, Seramik Cam Bölümleri açıldı. Genellikle kadroları yakın disiplinlerden mevcut bölümlerden oluşturularak açıldılar.

Okulun eğitim kadrosunda çok değerli hocalar yer alıyordu. Mustafa Aslıer, İlhami Turan, Vehbi Yazgan Said Yada, Mümtaz Işingör, Server Tanilli, Balkan Naci İslimyeli gibi, Halis Biçer, Ergin İnan gibi bir çoğu yurtdışında eğitim görmüş daha adını sayamayacağım çok sayıda değerli sanatçı ve eğitimciyi barındıran kurum, 1960 sonrasında sanayileşen ve gelişen Türkiye'nin iç mimar, tekstil, fotoğraf, grafik tasarım alanında ihtiyacı olan, çok başarılı, piyasada çok aranan ve talep edilen, yaratıcı yönü kadar teknik bilgisi ve uygulama becerisi olan öğrenciler yetiştirdi.

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Araya girmek istiyorum; ilanlarda mutlaka Tatbiki mezunu olsun diye yazılırdı.

Prof. Sema Ilgaz Temel: Tabii tabii evet. Özellikle iş ilanlarında Tatbiki mezunu olma koşulu aranırdı. İlginç olduğu için şunu söyleyeyim, 1972 tarihinde kurum yönetmeliğinde, eğitim programının amacı şöyle tanımlanmış: "tanrısal sanatçılar değil, toplum içinde renk ve form araştırması yapan tasarımcılar yetiştirmek" tasarımcının altı çiziliyor, zaten tasarımcı veya dizayner kavramının da Tatbiki ile yerleşmeye başladığını söylersek yanlış olmaz. Bir anlamda toplum için sanatı savunuyordu kurum, yani sanatın gündelik hayatın içinde yer almasını. Güzel Sanatlar Akademisi ise daha çok Fransız akademizmine benzer bir ekoldü; yani sanat için sanat ama hocam size olumsuz bir şey söylüyorum gibi gelmesin. İkisinin de toplumda yeri var çünkü. Tatbiki de toplum için sanat yani işlevsel sanatı savunuyordu. Zaten Bauhaus'un mottosu da şuydu "Form follows function" yani 'biçim işlevi izler', yani süslemeden arındırılmış sadece ihtiyaca yönelik, insanı öne çıkartan insanın ihtiyacını öne çıkartan bir form anlayışı, form araştırması ve deneysellik. Evet, ben konuşmamı yavaş yavaş sonlandıracağım. Daha önce de söylediğim gibi, bütün değişimler her zaman gelişme olarak adlandırılmasa bile ümi-

dimizi koruyarak çağın gereksinimlerine uygun gelişmelere açık olmalıyız, çünkü çağ çok hızlı, çok radikal değişiyor. Örneğin dijital medya çıktıktan sonra Grafik Bölümü'nde bulunan matbaa kapandı. Birçok atölye kapandı ki, atölyeler tatbikinin çok büyük bir özelliği idi. Ama biz yine de ümidimizi koruyarak bize emanet edilen Cumhuriyet değerlerine sahip çıkarak; iyi tasarımcılar, eleştirel düşünme becerisine sahip, dünyada olup biteni izleyen, entelektüel öğrenciler yetiştirmeye çalışıyoruz. Çünkü eğer tarihi ve tasarımı bilirsek, nereden gelip, nereye gittiğimizi iyi algılayabilir ve kendimizi daha iyi konumlandırabiliriz. Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılının bu bilgiler ışığında daha da verimli geçmesini diliyorum. Teşekkür ederim. Hepinize saygılarımla.

Prof. Arif Can Güngör: Bu çok değerli konuşma için teşekkür ediyorum. Tam da konseptimize uygun oldu.

Cumhuriyet'in 100 yıllık tarihi içerisinde tasarım eğitiminin hangi aşamalardan geçtiğini, onların örnek modellerini bize aktardılar. Siz değerli hocalarımızın da ondan istifa ettiğini düşünüyorum. Cumhuriyetimizin getirileri, tasarım alanındaki okullaşmayı gerçekleştirmesi, Güzel Sanatlar alanında buluşmamız, onun en temel özelliklerinden biriydi.

Özer Hocam önemli bir törene yetişecek, dolayısıyla sözü kendisine vermek istiyorum. Hocam; fotoğraf sanatı ve eğitimi çerçevesinde bize tecrübelerini, bilgilerini aktaracak sanırım. Buyurun hocam söz sizindir...

Prof. Dr. Özer Kanburoğlu: Evet, zaten ben de oradan başlayacağım, yani fotoğrafın icadından başlayacağım. Sonrasında da hocamın çok güzel bir göndermesi vardı konuyu da oraya bağlayacağım.

Prof. Arif Can Güngör: Hocamın görüşlerini aldıktan sonra beşer dakikalık bir soru cevap bölümümüz olacak. Çocuklar lütfen bu değerli konuklarımıza, değerli hocalarımıza güzel sorular sormanızı rica ediyorum. Yani bu önemli bir fırsat...

PROF. DR. ÖZER KANBUROĞLU KONUŞMASI

Teşekkür ederim söz verdiğiniz için... Sema Hocam gibi sizleri çok oyalamadan, çünkü üst üste koymalıyız ki konular otursun anlatmak istiyorum. Sema Hocam çok güzel bir şekilde sosyal olaylarla, savaşlarla, siyasetle çok güzel oturturdu sanatı ve eğitimi. Ben de oradan devam ediyorum.

1839 yılının Ağustos ayında Louis Jacques Mande Daguerre'in buluşu Fransız Bilimler Akademisi'nde akademi başkanı Francis Aroga tarafından "Sayın Baylar, doğa ışık aracılığıyla bir yüzeyin üzerine geçirildi." şeklinde ilan ediliyor. Aradan çok değil birkaç ay geçtikten sonra Takvim-i Vekayi gazetesinin 186. sayısında "*Mande Deguerre adlı marifet sahibi öğrendiği değişik sanat fennin usulleri ile güneş ışığını yankı yaptırıp, nesnenin hatlarını çıkarmış ve bu acayip sanatın oluşmasına gizli ve açık 20 yılını vermiştir. Nihayet sonuca gelmiş ve bu olay herkesin beğenisini kazanmıştır.*" şeklinde bir haber çıkıyor. Tabii ki ortada henüz "Fotoğraf" diye bir tanım, bir kavram yok, o daha sonra konuluyor.

Bu haberin yayınlanması çok önemli, çünkü matbaada Sema hocamın dediği gibi 300 yıla yakın bir gecikmemiz var ve bu bize hala tesir eden bir süreç. Ama o günkü yönetim hiçbir şekilde fotoğrafı engellemiyor ve bu haberin yayılmasına imkân veriyor. Bu da çok ilginç; tabii ki Müslümanların, yani

Müslüman ahalinin fotoğraf stüdyosu kurması yasak o dönemde ama Levantenlere yani Hristiyan tebasına mensup vatandaşlarımıza serbest. Bunun üzerine Pera'da yani bugünkü İstiklal Caddesi ve çevresinde ardı ardına 20'nin üzerinde fotoğrafhane açılıyor. Bu fotoğrafhanelerde de çoğunlukla Hristiyan halk ailece ya da portre olarak fotoğraf çektirmeye başlıyorlar. Google'a girip Pera fotoğrafhaneleri diye yazarsanız size Pera'daki tüm fotoğrafhanelerin yerlerini gösteren haritaları görebilirsiniz.

Peki Müslüman ahalden olanlar fotoğraf çektirebiliyorlar mıydı? Başlangıçta hayır, ama sonrasında onlarda 1910'dan sonra kurulan Türklerin açtığı fotoğraf stüdyolarında fotoğraf çektirmeye başlıyorlar. İlk Müslüman fotoğrafhane de "Resne Fotoğrafhanesi" adı ile Giritli Bahaettin Rahmi Bediz tarafından açılıyor ve ardından peşi sıra diğer Müslüman halktan insanlar fotoğrafhaneler açmaya başlıyorlar. Ardından bu fotoğrafların yarım ton baskı sistemiyle günlük gazetelere de aktarıldığını, basıldığını görüyoruz. Hatta tarihimizde fotoğrafı bir gazeteye basılan ilk Müslüman vatandaşımızın Vefik Paşa olduğu belirtmeliyim. Sultan II. Abdülhamid kendisini çok sevdiği saydığı için, Ahmet Vefik Paşa'nın ölüm haberinin fotoğrafı ile bir gazeteye basılmasına izin veriyor.

Yani dolayısıyla matbaadaki o gecikme fotoğrafta yaşanmıyor. Fakat bizim asıl konumuz burada eğitim. Eğitim ne zaman başlıyor? 1932'de Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Şinasi Barutçu hocamız ile başlıyor ve Şinasi Hoca ilk derslerini Grafik programın içerisinde Gazi Eğitim Enstitüsü'nde veriyor. Kendisi; Atatürk'ün ülkeyi daha aydınlığa götürmek amacıyla bilimde sanatta eğitilmek üzere Avrupa'ya göndermiş olduğu genç insanlardan birisidir. Dolayısıyla Avrupa'da gördüğü her türlü tekniği ve görgüyü hocamız Gazi Eğitim Enstitüsü'nde grafik bölümü içerisinde fotoğraf dersleri vererek buradaki öğrencilerine aktarmaya başlıyor. Dolayısıyla ilk başta bir iki fotoğraf dersi ile başlayan eğitim ancak 1978'de kurumsal olarak bir bölüm kurularak başlayabiliyor.

Dolayısıyla Türkiye'de fotoğraf eğitimi ancak 1978'de başlayabiliyor. O da bir rastlantıyla başlıyor. Onun da çok kısa bir öyküsü var; bir Japon fotoğrafçı Topkapı Sarayı'nda fotoğraf çekmek istiyor. Eğer bu çekime izin verirsiniz, büyük bir Japon fotoğraf malzemesi üreticisinin desteği ile burada stüdyo malzemeleri tedarik ederek bir fotoğraf okulu açabiliriz diyor. Ama o firma verdiği sözlü tutmuyor ve iş tam son bulacak iken; o güne kadar okulun açılması için çalışma yapan ona yardımcı olan Türk fotoğrafçılar "madem biz bu olayı buraya kadar getirdik, onlarsız da bu okulu açarız" diyerek el birliği yapıyorlar.

Dolayısıyla ilk fotoğraf okulu fotoğraf enstitüsü olarak; o zaman ki adı Güzel Sanatlar Akademisi olan, sonra adı 1982 yılında Mimar Sinan Üniversitesi olarak değişecek olan şimdiki adıyla Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi içerisinde kuruluyor. Kurulurken de o zamanki Güzel Sanatlar Fakültesi içerisinde yer alan Sahne ve Görüntü Sanatları Bölümü altında bir ana sanat dalı (ASD) olarak kuruluyor ve ancak 1994 yılında bölüm olarak hüviyetine kavuşabiliyor.

1990'larda özellikle sanayide ve hizmet sektöründeki gelişmeler oldukça bu mal ve hizmetlerin tanıtımı, reklamı da öne çıkmaya başladı ve bu aşamada reklam sektöründe gelişmeler oldu. Reklam sektörü gelişince de burada potansiyel olarak tanıtım fotoğrafçılarına bir ihtiyaç söz konusu oldu. Bu ihtiyaç stüdyo tanıtım fotoğrafçısından moda fotoğrafçısına, endüstri fotoğrafçısından, mimari fotoğrafçıya ka-

dar değişkenlikler gösterdi. Bunu gören diğer üniversiteler de bünyelerindeki Güzel Sanatlar, Sanat ve Tasarım Fakülteleri içinde ardı ardına fotoğraf bölümleri açmaya başladılar. Dolayısıyla Mimar Sinan Üniversitesi'ni, Yıldız Teknik Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi sonrasında da Kocaeli Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi takip etti. 2000'li yıllardan sonra da bu üniversitelere vakıf üniversitelerinin dâhil olduğunu gördük ve sırasıyla Bahçeşehir, Bilgi, Maltepe, Okan ve Haliç Üniversiteleri de tıpkı devlet üniversiteleri gibi bünyelerindeki Güzel Sanatlar, Sanat ve Tasarım Fakülteleri içinde ardı ardına fotoğraf bölümleri açmaya başladılar. Bunun yanında gerek devlet gerekse vakıf üniversitelerinde iki yıllık fotoğraf ve video bölümlerinin açıldığını gördük. Biraz önce de bahsettiğim gibi bunun temel sebebi; kesinlikle piyasanın bu tip bir fotoğrafçı potansiyeline hazır olması ve bu bölümlerinden mezun olanların çok yüksek maaşlarla bu sektörde çalışmaları oldu.

Ancak gelinen son durumda fotoğraf bölümleri artık format değiştirmek zorunda. Nedeni şu; vakıf üniversiteleri olan Bilgi, Bahçeşehir, Maltepe, Okan, Haliç Üniversiteleri bünyelerindeki fotoğraf bölümlerini kapattı arkadaşlar, çünkü talep azaldı. Nedeni ise artık herkes cep telefonları ya da aldıkları komplike dijital fotoğraf makineleri ile ortalama bir fotoğraf çekebiliyorlar. Bakın şuanda salonda görev yapan arkadaşım mesela; bizim videomuzu ya da fotoğraflarımızı çok rahatlıkla çekiyor. Çünkü fotoğraf artık yapılması zor bir şey olmaktan çıktı. Dijital fotoğraf makinesi sizin eksiklerinizi hatalarınızı kapatabiliyor. Dijital fotoğraf makinesi içerisindeki yazılım o algoritma sizi düzeltiyor, siz eksik pozlandırıyorsunuz, düzeltiyor. Fotoğrafınızı HDR yaparak eksik ya da fazla pozlandırmanızı dengeliyor. Neredeyse size hata yapma şansı bırakmıyor. Dolayısıyla aday öğrenci fotoğraf çekmeyi öğrenmek için artık fotoğraf bölümü mezunu olmayı gereksiz buluyor. Çünkü biz fotoğraf eğitiminin asıl özünü kaçırdık onu sadece teknikten oluşuyor sanıp işin kuramsal tarafını sanat kısmını ıskaladık. Yani fotoğraf eğitimini salt fotoğraf tekniklerini iyi bilerek iyi fotoğraf çekmek sandık. Çünkü akademisyenler olarak dünyadaki sanat akımlarını iyi okuyamıyoruz, kendimizi geliştirip bunu eğitim öğretim programlarımıza aksettiremiyoruz. Yani biz eğitim ve öğretim programlarımızı hep endüstriyel fotoğrafçı yetiştiriyoruz, fotoğraf sanatçısı değil...

Biz endüstriyel anlamda fotoğrafçı yetiştirmek adına program yapınca talep de bu şekilde geliyor. Orası şiştiği zaman ne oluyor karşısındaki kütle bunun farkında; burada artık bana iş yok çünkü çok fotoğrafçı var diyor. Çünkü piyasada her türlü insan fotoğraf çekiyor ve kimse kimseye senin bu konuda diploman var mı diye de sormuyor. Dolayısıyla hevesi olan gençler de fotoğraf bölümüne girmekten imtina ediyorlar. Bugün baktığımızda mezun olduğum okul ki; ben yaklaşık 800 aday ile beraber sınava girmiştim, bugün 20 kişilik kontenjanı olan aynı bölüme 20, 25 aday öğrenci müracaat ediyor. Bakın aynı üniversitede Grafik Bölümü'ne ya da Tekstil Bölümü'ne 700, 800 kişi başvururken Fotoğraf Bölümü'ne olan ilgi azalıyor. Neden? Çünkü eğitim ve öğretim programı günün koşullarına göre revize edilmiyor.

Dün de burada bahsettik moderatörlük yapıyordum, ekolleşmek gerekiyor demiştim. Konuyu biraz açmak istiyorum müsaadenizle. Neredeyse mevcut Fotoğraf Bölümlerinin programları birbirlerinin aynısı. Dolayısıyla hepsi birbirine benziyor ve aralarında fark yaratamıyorlar. Oysa ekolleşseler ve kendi kimliklerini kazansalar daha doğru hareket etmiş olurlar. Şöyle ki; A üniversitesi sanatçı yetiştirmeli

kadrosunu ona göre dizayn etmeli, bütün formatı ders programı ona göre olmalı. B üniversitesi sanayi yakın olduğu için endüstriyel bir adam yetiştirmeli, kadrosunu ona göre dizayn etmeli. Bütün formatı ders programı ona göre olmalı. C üniversitesi sanat ve kültür bağlamında küratör ve de işin kuramcısını yetiştirmeli, kadrosunu ona göre dizayn etmeli.

Tabii ki bu ekollerden mezun olan her öğrenci fotoğrafla ilgili temel ve ileri derslerle eğitilmeli ama son iki sene ekolleştiği alanda dersler almalı. Bunun şöyle bir avantajı olur; aday öğrenci okulu- nu seçerken ileride kendisini konumlandıracağı alana daha yakın okulu ve dolayısıyla programı seçer ve böylece fotoğraf alanında birbirinden farklı birbirinden değişik disiplinler arası yetişmiş fotoğrafçı olur. Bu durum Türk fotoğrafını her alanda daha da ileriye götürür görüşündeyim. Diğer türlü birbirine benzeyen aynı formatta öğrenci yetiştirmeye devam ederiz gibime geliyor.

Bizim akademik çevrede başka bir sıkıntı daha var. Bir akademisyen olarak alanımızı genişletmek- ten dolayı zorlanıyoruz. Yani sahibi olduğumuz sınırları genişletmek, duvarlarımızı aşağıya indirmek, belli bir yaştan sonra bize zor geliyor. Zor geliyor ama bu olmamalı. Biz eğitmeniz ve kendimizi de- vamlı geliştirmek zorundayız, çağa ayak uydurmalıyız. Ben hiç alakam olmamasına rağmen Blender programını öğreniyorum. Neden? Çünkü yönetmekte olduğum fakültemde Dijital Oyun Tasarımı diye bir bölüm var ve orada okuyan öğrencilerime yardımcı olmak istiyorum. Eğer bunu yaparsam o öğren- cilerime yetişip onların sorunlarını anlayabilirim. Öbür türlü 50 yıl önceki bir akademisyen olurum ve mezunuma farklı bir şey veremem görüşündeyim.

Bakın bu sene belki de 132 tane Güzel Sanatlar, Sanat Tasarım, Mimarlık, Tasarım, fakültelerinin içerisinde; iddialı değilim ama çünkü ben aynı zamanda tüm dekanlarımızın bir whatsapp grubu var, oradan da bilgilendiğimden dolayı rahatlıkla söyleyebilirim ki; ilk kez bizim fakültemizde bir yapay zekâ dersi açtık. Senatamızda bile büyük tartışmalara sebep oldu ama sonunda bu dersi açtık. Çünkü şöyle düşünüyoruz; biz 20 yıl sonrasının çocuklarını yetiştirebilmeliyiz. Benim öğrencim mezun ol-duğunda şunu diyebilmeli; bizim zamanımızda yapay zekâ dersi vardı, orada çok şey öğrendik. İyi ki koymuşlar ben şimdi çalışırken bu bilgilerden yararlanıyorum diyebilmeli. O zaman benim hocalığının bir anlamı olabilir. Evet, özetle, bu bölümde bunlardan bahsedecektim. İkinci bölümde başka şeylerden bahsedeceğim zamanımı kısıtlı kullanmak istiyorum teşekkür ederim.

Prof. Arif Can Güngör: Evet, Cumhuriyetimizle neredeyse yaşıt, yedinci sanatımız, sinema. Cum- huriyet'in getirdiği yaşam tarzını, Cumhuriyet devrimlerini aslında halka indirmeye, tanıtmaya ve on- lara benimsetmeye yarayan en önemli sanattı sinema sanatı. Atatürk bu sanatın önemini kavramıştı. "Sinema, gelecekteki dünyanın bir dönüm noktasıdır. Şimdi bize basit bir eğlence gibi gelen radyo ve sinema, bir çeyrek yüzyıla kalmadan yeryüzünün çehresini değiştirecektir." sözleriyle de bu sanata ne kadar çok önem verdiğini gösteriyordu. Ancak Cumhuriyet sanat politikaları tiyatro, opera, müzik alanında olduğu gibi sinema ile yakından ilgilenemedi. Devlet her zaman sinemaya şaşı baktı, önem- semedi, desteklemedi. Şimdi bu ilişkiyi ve süreci en iyi bilenlerden biri, hocaların hocası diyebilirim. Abartmadan söylüyorum, samimiyetle, sinema alanının ilk profesörlerinden, Türkiye'de sinemanın okullaşması ve akademik gelişmesinin öncü duayenlerinden biri. Çok sağ olsun bizi kırmadı buraya

geldi. Benim de hocam çok değerli Prof. Dr. Oğuz Makal’la birlikteyiz. Ben daha fazla uzatmadan hocama bırakıyorum sözü.

PROF. DR. OĞUZ MAKAL KONUŞMASI

Sevgili Prof. Arif Can Güngör söz verdiğiniz çok teşekkür ederim. Sevgili konuklar, öğrenciler, değerli öğretim üyeleri hoş geldiniz. Cumhuriyet’in 100. Yılı Türkiye’de Sanat ve Tasarım Eğitimi Panelinde bulunmaktan çok mutluyum.

İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Özer Kanburoğlu’nu bu panel nedeniyle kutluyorum. Sn. Prof. Betül Atlı konuşurken Cumhuriyetimizin kurucusu ve her alanda önderlik yapmış M. Kemal Atatürk’ün bizzat kendi giyim tercihleriyle yeni Türkiye insanı için estetik bir yol göstericilik de yaptığını hatırladım. Cumhuriyet ile ülkenin geri kalmışlık ve ekonomik bağımsızlık savaşımı başlatılırken günlük yaşamdan oturduğu eve kullanacağı resmi binalara ve kentlere bir estetik yaratma/projesi içinde olduğu da görülecektir.

Ülkemizde henüz başlayan heykel sanatından, ilk yapılan ve asker giysisi ile değil sivil giysileriyle, yüzünü Anadolu’ya dönmüş ve devletin değil halkın parasal katkısıyla Avusturyalı heykeltıraş Heinrich Krippel’e yaptırılan Sarayburnu Atatürk Heykeli (3 Ekim 1926) bunlardan biridir. Hatırlanırsa, Sanâyi-i Nefise Mektebi, Cumhuriyet Dönemi’nin reformları ile birlikte Güzel Sanatlar Akademisi’ne dönüşmüştür. Kısa süre içerisinde yurtdışına bursiyer olarak gönderilmiş akademi öğrencilerinin yanı sıra Akademi Heykel Bölümü’nün bugünkü eğitim anlayışının temelini oluşturan Rudolf Belling, hem Türkiye’deki Heykel Eğitimine hem de Türk anıt geleneğinin oluşmasında katkılar sağlamıştır. Bugün Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Binası bahçesinde yer alan büyük Türk mimarı Sinan’ın mermer heykeli de Mustafa Kemal Atatürk’ün vasiyeti üzerine yaptırılmıştır.

“Cumhuriyet estetiktir” sözünün görünen anlamı da Cumhuriyet’in devrimci kararıyla başkent ilan edilen Ankara’nın çağdaş bir kent olarak imar edilmesidir. 1928 yılında yapılan yarışma sonucunda, 1932 yılında kesin uygulama çizimleriyle Ankara Belediyesi’ne teslim edilen Hermann Jansen Planı sonrası, dünyada ve Türkiye’de etkisini sürdüren ekonomik bunalıma karşın devlet fedakârlıklardan kaçınmayacak ve Ankara imarını önde tutacaktır. Ankara örnek olacak ve orada eğitim alan genç mimarlar tüm ülkeyi Ankara imarına paralel olarak şekillendirmeye başlayacaktır. Yazar Yakup Kadri, “modern bir şehir kurulmadan Avrupai bir tarzda hayat kurmanın abes ve gülünç olduğundan” söz etmiştir. Ancak Ankara’yı şekillendiren yapı tasarımlarının Türkiye’ye Nazi zulmünden kaçarak sığınacak Alman mimarlar Clemens Holzmeister ve Ernst Egli’ye ait olduğunu, ayrıca Giulio Mongeri, Bruno Taut, Martin Elsaesser’in tasarımlarıyla başkentini farklı bir görünüm kazandığını belirtmeliyim.

Bruno Taut’un eğitimcilik görevinin yanı sıra Ankara’da gerçekleştirdiği en önemli yapısı, anıtsal ölçekli ve tarihe dönük bazı anlatımlar da taşıyan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülte binasıdır.

Prof. Dr. Sema Ilgaz hocamın sözünü ettiği köy insanının bilinçlendirilmesi ve köylerin canlandırılmasını - 40 bin köyün 37 bininde okul ve öğretmen yoktu- sağlayacak öğretmen adaylarına Cumhuriyet ideolojisinin ilkelerinin öğretildiği, öğrencilerin bu ilkeler doğrultusunda eğitildiği yapılara sahip Köy

Enstitüleri yerleşkeleri 21 bölgede gerçekleştirirken yine “estetik” önde tutulmuştur. Tüm yapıların mimari projeleri ulusal düzeyde açılan mimarlık yarışması ile çizdirilmiştir. Örneğin, Antalya Aksu Köy Enstitüsü için açılan mimari proje yarışmasını Yüksek Mimar Asım Mutlu, Gönen Köy Enstitüsü için Yüksek Mimar Celal Biçer’ in projesi kazanmış ve yerleşkeler bu projeye uygun olarak tasarlanmıştır.

Bu kurumların özgün mimarlık kimliklerine sahip olmasının yanı sıra, müzik eğitimi ve sanat alanında örnek olduğu bilinmektedir. Köy Enstitüleri'nde eğitim ‘iş içinde eğitim’ ilkesi kadar, ‘sanat yoluyla eğitim’ ilkesine dayanmaktadır.

Köy Enstitüleri'nde sanatın her dalı ve kitap okumanın teşvik edildiği, Enstitü’nün bütün iş alanlarının derslik ve laboratuvar olarak kullanıldığı görülmektedir. En önemlisi, her öğrencinin mandolin ya da keman çalmayı öğrenerek köy öğretmeni olması adeta zorunlu tutulmuştur (Bu öğretmenlerden ikisi Gönen Köy Enstitüsü çıkışlı annem ve babamdır. Her ikisi de mandolin; babam mandolin, saz ve keman çalmayı öğrenmiştir.). Sinema tarih ve kuramı yanı sıra, belgesel sinema ile de ilgilenen bir öğretim üyesi olarak Köy Enstitüleri ve öncülü olan Köy Eğitim Kursları ile ilgili filmlerimin yanı sıra, “Gönen Köy Enstitüsü Güneşinde Annem ve Enstitü Tarım Çalışmalarından Annemin Mutfağına” başlıklı bir kitabımın da olduğunu belirtmeliyim.

Cumhuriyet’in 1923’ten Köy Enstitüleri’nin kuruluşu olan 1940 yılına dek birkaç önemli olayından biri, Öğretim Birliğinin Sağlanması (1924), 1928’de okuma-yazmayı güçleştiren Arap Alfabesi yerine, Türkçenin yapısına uygun Yeni Türk Alfabesinin kabul edilmesi, halka yeni alfabeyi öğretmek için Millet Mektepleri’ nin açılması, 1932’de Halkevleri ve Halkodaları kurulması, 1933’te Ankara’da Yüksek Ziraat Enstitüsü ve 1933’te Osmanlı Üniversitesi Darülfünun yerine Cumhuriyet’in Üniversitesi “İstanbul Üniversitesi”nin açılması dönüm noktaları sayılabilir.

1945’te çıkarılan kanunla bütün üniversiteler, bilim ve yönetimde özgür tüzel kişiliğe sahip olacaktır. 1955’te kurulan Trabzon’daki Karadeniz Teknik Üniversitesi, 1956’da Ankara’da Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe, İzmir’de kurulan Ege Üniversitesi, Erzurum’da kurulan Atatürk, 1971’de Kayseri’de kurulan Erciyes, 1976’de açılan İstanbul Boğaziçi Üniversitelerinde Güzel Sanatlara yönelik eğitime sınırlı rastlanır; bu üniversitelerde sinema eğitimi yapan bölümler, ayrıca İletişim Fakülte ya da Yüksek Okulları ancak 1980 yılına doğru gerçekleşecektir.

Sinema eğitimi günümüze kadar geçen süreçte Güzel Sanatlar Fakültelerinin ve İletişim Fakültelerinin bölümlerinden biri olarak akademik eğitimde yerini almıştır. “Ancak bu ikili yapı İletişim Fakülteleri’nde sinemayı bir bilim olarak, Güzel Sanatlar Fakülteleri’nde ise bir sanat formu olarak ele alma eğilimini de beraberinde getirmiştir.”

1976 yılına gelindiğinde benim de yüksek lisans ve doktora yaptığım başlangıçta Ege, sonrasında Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesinde sinema -ve TV eklenerek- lisans eğitimi başlamıştır. Başlangıçta bir sanat dalı olarak sinema eğitimi için istekli, bu nedenle ‘sanata yeteneği olan’ aday öğrenci aranmış, günümüzde halen Avrupa’nın en iyi sinema okulu sayılan La Fémis’e kabulde uygulandığı gibi seçici sınavlar yapılmıştır. La Fémis’de sınavlar iki aşamalıdır, yönetmenlik bölümüne de yılda yalnızca bir uluslararası öğrenci alınmaktadır. Sınavın ilk aşamasını kazanan bir Türk aday (Tuğçe Karabacak) bu

aşamanın birçok bölümden oluştuğunu, verdikleri bir kelime üzerine son bir ayda hazırladığım 15 sayfa yazı-15 sayfa fotoğraftan oluşan yaratıcı bir dosya, hem Fransız Enstitüsü'nde girdiğim üç buçuk saatlik film analizi sınavı ve altı saatlik uzun metraj sinopsis (ve çekim senaryosu yazma) sınavında başarı sağlayarak ikinci aşamaya geldiği bilgisini vermektedir. Performans Sanatları Akademisi, Film ve TV Okulu (FAMU), Çek Cumhuriyeti; Lodz Film Okulu, Polonya vb.'de özel yetenek sınavları ile öğrenci kabul eden okullardır.

Yükseköğretim Kurulu'nun 1980 yılı içinde zorladığı uygulamalarla Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema TV Bölümlerinde yetenek sınavların kaldırılması üzerine, Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesinde Sinema Bölümü'nün yeniden yetenek sınavı ile öğrenci almasını sağlamak için adı "Film Tasarımı" olarak değiştirilmiş, birkaç yıl sonra YÖK bu bölümün de ÖSS ile öğrenci almasını zorunlu tutmuştur.

Özetle 2016 yılına dek 15 Güzel Sanatlar Fakültesi'nin bünyesinde programı ve ismi benzerlik taşımayan Sinema-TV eğitimi ile ilgili bölümler oluşmuştur. İki yıl önce de bu kez ÜAK'ın (Üniversitelerarası Kurul) devreye girmesiyle İstanbul Beykent Üniversitesi'ndeki Türkçe ve İngilizce eğitim veren iki Sinema TV Bölümünün adı tıpkı İletişim Fakültelerinde olduğu gibi "Radyo, Televizyon ve Sinema" olarak değiştirilmiştir. 2016 yılı itibarıyla 65 İletişim Fakültesi'nde "Radyo, Televizyon ve Sinema" Bölümünün açılmış olduğu saptanırsa, ortadaki karışıklığın önemi ortaya çıkacaktır.

Yıllar içinde oluşan sorunların sinema eğitimi alanında halen durduğu saptanmaktadır.

1. İletişim Fakültelerinde "sinema eğitimi veren" bölümler açılmıştır. Buna bağlı olarak İletişim Fakülteleri'nde Bitirme Projeleri araştırma sonucu tez yazmak yerine uygulamalı çalışma-film (kurmaca/deneysel ya da belgesel film, animasyon) olarak yapılmaktadır.

2. Sinema eğitiminin temeli, yaparak öğrenme olmalı, eğitim programı öğrencilere uzmanlaşmayı sağlamalıdır: yönetmenlik, yazarlık, görüntü yönetimi, kurgu, ses ve post-produksiyon... gibi. İlk yılın sonunda öğrencinin, uzmanlaşmak istediği alanı kendisi belirlemesine de izin verilmelidir (Öğrenci aynı zamanda bu sayede farklı bölüm öğrencileri ile bir araya gelerek projesini geliştirme ya da ortak edinme, farklı bilgiler öğrenme imkanını bulacaktır.). Bunlara Game Art / Game Development/ Digital Arts & Design /Computer Animation gibi yeni bölümler eklenebilir.

3. Güzel Sanatlar Fakültelerinde sinema eğitimi ile ilgili akreditasyon denetimleri olmadığı için, ortak ölçütler (akademik ve alana özgü standartlar) ortaya çıkmamıştır. Bu da kurumsal kimlik sorununu, alt yapı ve öğretim üyesi eksikliği vb. sorunu devam ettirmektedir. Örneğin, İletişim Fakültesi'ndeki Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümlerinin akredite olması için İLEDAK bölümde altı öğretim üyesinin varlığını zorunlu tutmuştur.

4. Sinema-Tv ile ilgili bölümlere halen yetenek sınavı ile öğrenci alınamamaktadır. Bu konu uluslararası sinema eğitimiyle çatışmaktadır.

5. Güzel Sanatlar Lisesi çıkışlılar, Güzel Sanatlar Fakültelerine yönelmektedir. Ancak Güzel Sanatlar Liselerine başvurunun son dönemlerde azalması sebebiyle, bu liselere nitelikli öğrenci seçimi zorlaşmış, mezun öğrenci kalitesinde de düşüş görülmüştür.

6. Sinema eğitimi, günümüzde yaratıcılığı ve becerileri geliştirmede teknolojik yeni girdilerin de

yardımıyla programlarını, kaynaklarını yenilemek zorundadır. Ancak birçok üniversitede sinema eğitiminin sorunlarının giderilmesine önem verilmemektedir.

7. Sinema eğitimi alanında genç öğretim üyesi adaylarının eğitimi için sinema sektör, kurum ve kuruluşlarından, Erasmus yanı sıra uluslararası iş birliklerinden yararlanılmalıdır.

8. Eğitimin okul dışında, uygulama alanlarında, sinema müzelerinde, Sinematek'te, festivallerde devam etmesi için programlar geliştirilmelidir. Sinema eğitiminin diğer sanat ve bilim dallarıyla etkileşimin yanı sıra medya organlarıyla ilişkilенmesinin yararları olacaktır.

9. Ulusal düzeyde bir sinema sanatı eğitimi, eğitimin niteliğinin artırılması stratejilerinin ve sinema alanının Kültür Bakanlığı, sektör ve diğer kuruluşlar ile iş birliklerinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Özetle, sinema ve sanat eğitiminin doğru noktalarda buluşturulması için Cumhuriyetin 100. Yılı Türkiye'de Sanat ve Tasarım Eğitim Paneli'nin yararlı bir başlangıç olacağını düşünüyorum. Bu nedenle de, İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Özer Kanburoğlu'na, çalışma arkadaşlarına teşekkür ediyorum.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÜZÜNCÜ YILI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÜZÜNCÜ YILI

CUMHURİYET'İN 100. YILI
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
ÖĞRETİM ELEMANLARI
KARMA SERGİSİ

CUMHURİYET'İN
100. YILI
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
ÖĞRETİM ELEMANLARI
KARMA SERGİSİ

ARDAHAN TORUK
ELANUR PİLİCİ
EMEL ÇOLAK YILDIZ
GÜNEŞ OKTAY
HATİCE KAYA
HAVVA MERYEM İMRE
İNCİ ÖZBAŞ
MEHMET REŞAT BAŞAR
MESUT BATUHAN ÇANKIR
OZAN ÇINAR
ÖZER KANBUROĞLU
SEFA ÇELİKSAP
SEVİM AYDINÇ BÖLAT
SİNEM BUDUN GÜLAS
SÜEDA ŞATIR TORUK
VOLKAN KARAKAŞ

25 EKİM - 8 KASIM 2023
E.ORGANİZATÖR NECDET YILMAZ TİMUR ODİTORYUMU FUAYESİ
T BLOK -1. KAT

Arş.Gör. Ardahan TORUK / Dijital Oyun Tasarımı Bölümü

KÖK MOBILE APP KOLEKSİYONU
Unesco Dünya Mirası Listesi'nde Yer Alan
Türkiye'deki Seçilmiş Alanların Tanıtımı İçin
İllüstratif Mobil Uygulama Arayüz Tasarımı

PROJE
İÇİN
KODU
OKUTUN

Eser Sahibi: Ardahan Toruk

Eser Adı: "KÖK Mobil Uygulama Tasarımı illüstrasyon Koleksiyonu"

Ölçü: 40x50 cm

Teknik: Dijital İllüstrasyon

Yıl: 2022

Eser Sahibi: Ardahan Toruk

Eser Adı: "KÖK Mobil Uygulama Tasarımı illüstrasyon Koleksiyonu"

Ölçü: 40x50 cm

Teknik: Dijital İllüstrasyon

Yıl: 2022

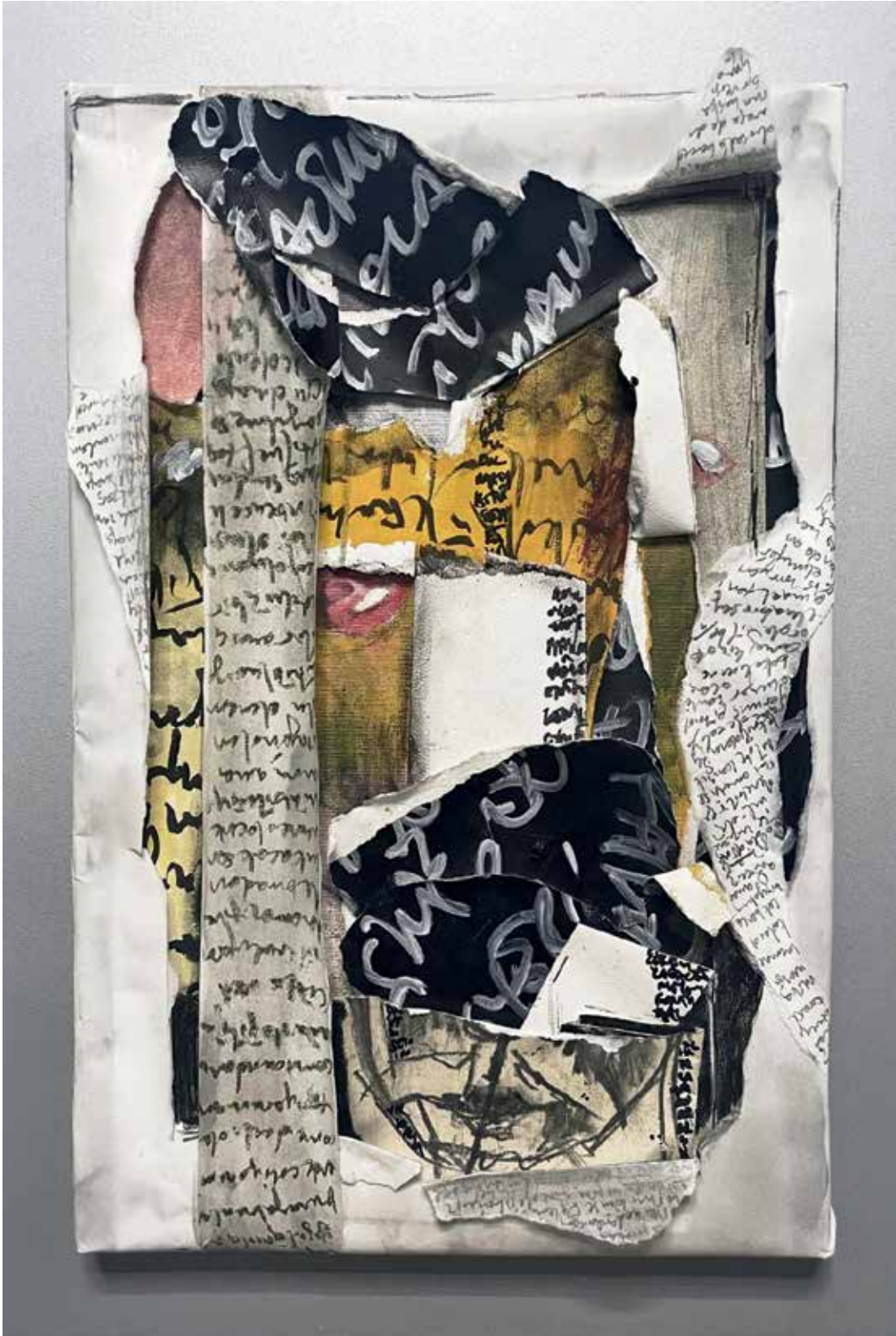
Eser Sahibi: Emel Çolak Yıldız

Eser Adı: Respect- Saygı

Ölçü: 20x55 cm

Teknik: Dokuma Tekniği

Yıl: 2023

Eser Sahibi: Güneş Oktay

Eser Adı: İsimsiz

Ölçü: 30x43cm

Teknik: Tuval üzerine karışık teknik

Yılı: 2023

Eser Sahibi: Hatice Saka (Kaya)

Eser Adı: Persephone (Kore)

Ölçü: 100x100cm

Teknik: Kolaj

Yıl: 2022

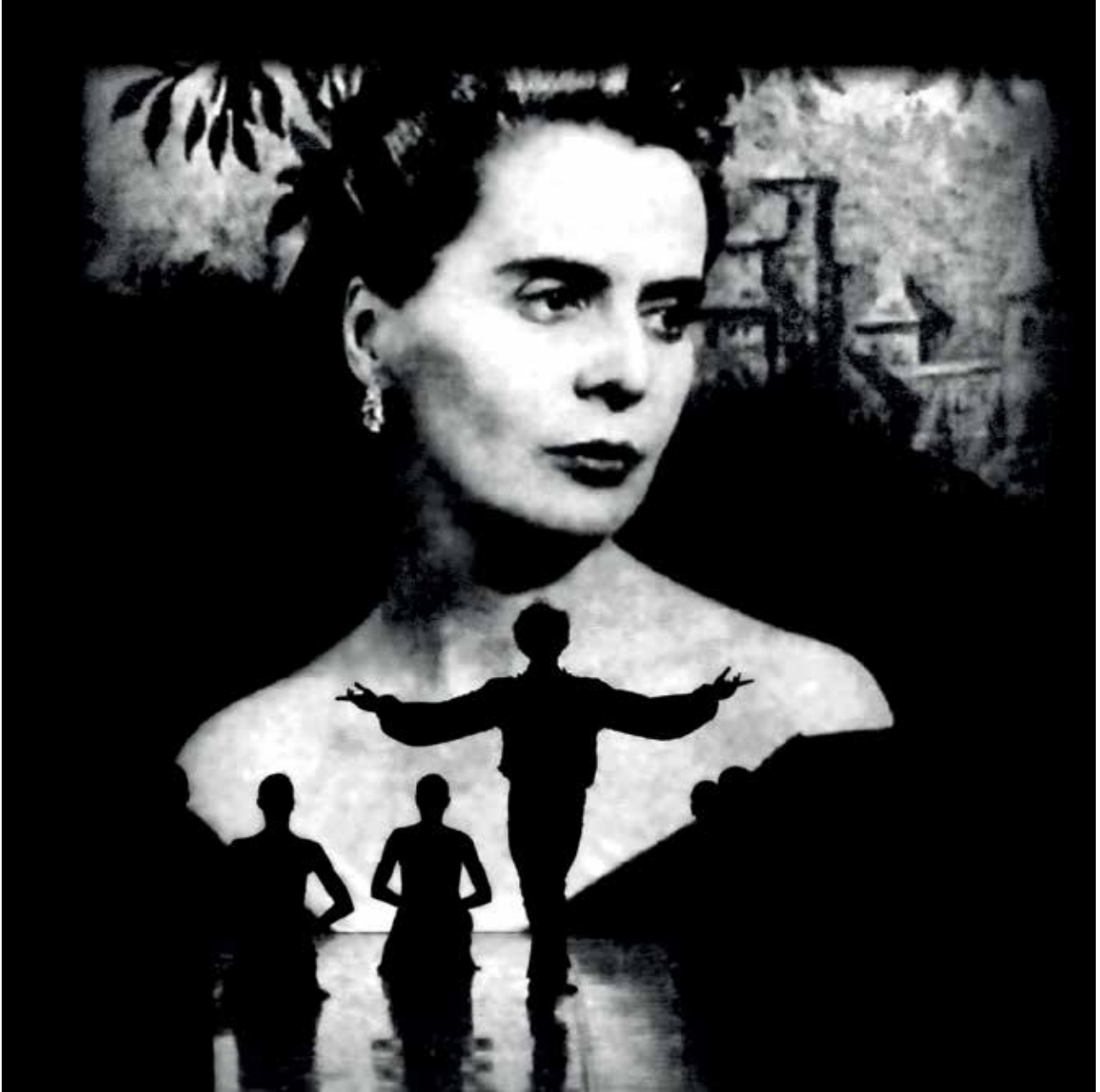
Eser Sahibi: Havva Meryem İmre

Eser Adı: “Geride Kalanlar 2”

Ölçü: 60x40 cm

Teknik: Pamuk Örne / Altın Varak

Yıl: 2023

Eser Sahibi: İnci Özbaş

Eser Adı: Madam Ninette

Ölçü: 60x60cm

Teknik: Dijital Fotoğraf Baskı

Yılı: 2011

Eser Sahibi: Mehmet Reşat Başar

Eser Adı: Kent İkonaları I - II

Ölçü: 35 cm X 35cm X 2

Teknik: Kağıt Üzerine Akrilik

Yılı: 2018

Eser Sahibi: Mesut Batuhan Çankır

Eser Adı: Meydan

Ölçü: Karışık Teknik

Teknik: 25x50 cm

Yılı: 2020

Eser Sahibi: Ozan Çınar

Eser Adı: The Hundred Year-Old Skull

Ölçü: 30x40 cm

Teknik: Dijital İllüstrasyon

Yıl: 2023

Eser Sahibi: Özer Kanburoğlu

Eser Adı: Kalaycılar45

Ölçü: 50 x 70 cm

Teknik: Siyah Beyaz film + Karanlık oda baskısı

Yılı: 1992

Eser Sahibi: Sefa Çeliksap

Eser Adı: Yabancılaşma

Ölçü: 80x110 cm

Teknik: Süperpoze Fotoğraf Tekniği

Yıl: 2011

Eser Sahibi : Sevim Aydınç Bölalt

Eser Adı : Cumhuriyet

Teknik : Dikiş, Boyama Tekniği

Ölçü : 25x45 cm

Yıl : 2023

Eser Sahibi: Sinem Budun Gülas

Eser Adı: Kalabalıklar İçinde I-II

Ölçü: 30x60cm x2

Teknik: Örne

Yılı: 2022

İSTANBUL
ARKEOLOJİ
MÜZELERİ

DÖSİMM

İstanbul Arkeoloji Müzeleri
istanbularkeoloji@muze.gov.tr

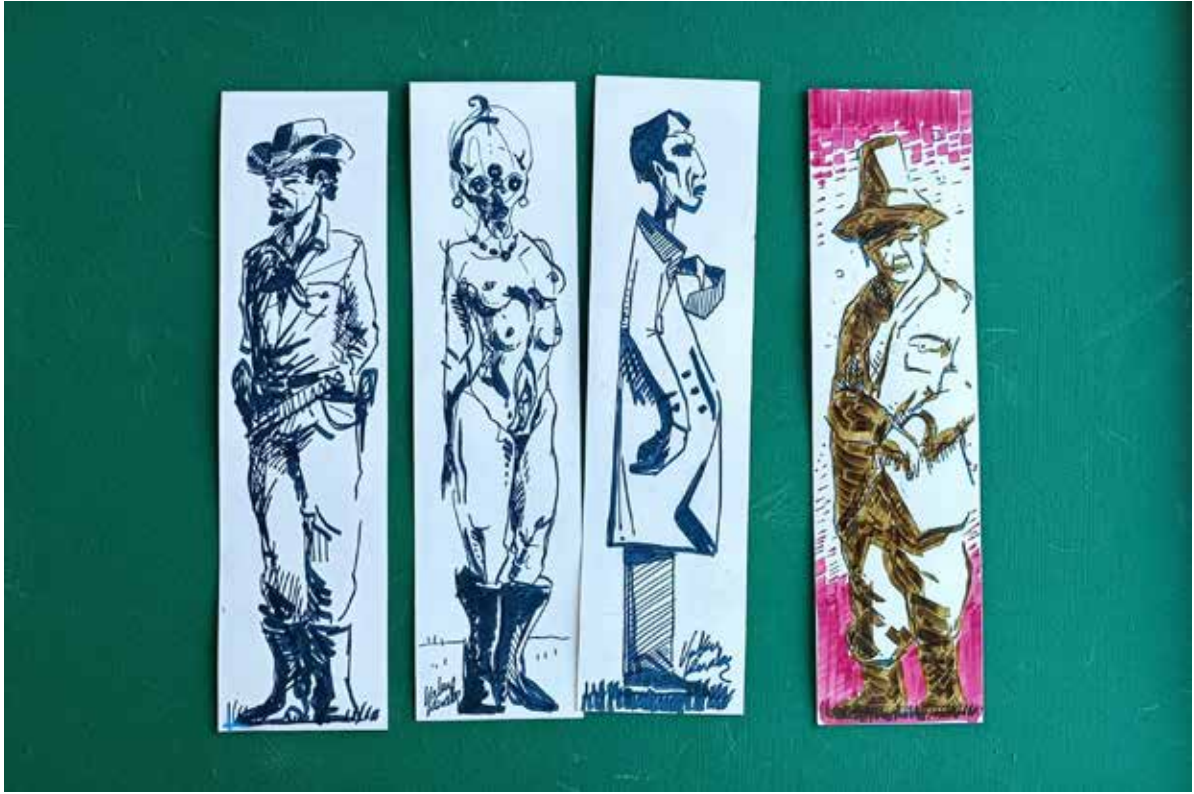
Eser Sahibi: Süeda Şatır Toruk

Eser Adı: Stel

Ölçü: 30x40 cm

Teknik: Dijital İllüstrasyon

Yıl: 2022

Eser Sahibi: Volkan Karakaş

Eser Adı: Zamanda İnsan Şeridi

Ölçü: 47 x 33 cm

Teknik: Parlak kâğıt üzerine siyah mürekkep, renkli ve siyah ispirto kalem

Yıl: 2023